12

(1)

Strict Secret

DOSAR Nr. 8 | 212

referitor MATERIALE DOCUMENTARE

– legionari

DECLASIFICAT

data inceperii 1969

data incheierii —

file 442

vol. 1-2

inventariat sub nr. 236/8

termen de pastrare P ani

B. 10828

C U P R I N S U L

STUDII

A N E X E

- - - - - - - - - -
- - - - -

368

TENDINȚE GENERALE ÎN EVOLUȚIA NAȚIONALITĂȚII GERMANE DIN ROMÂNIA

Căpitan DUMITRU SULTAN
Cercetător științific

PARTEA I

In spiritul intențiilor și măsurilor cu caracter de pionierat, adoptate de conducerea Consiliului Securității Statului, și care virtualmente - concomitent cu rezolvarea sarcinilor specifice, interioare, ridicate de necesitățile curente ale muncii - pot aspira la un "drept de cetate" în cercetarea istorică românească contemporană, în concordanță cu planul de investigații științifice inițiat și aprobat în acest sens, anunțăm și prezentăm începînd cu volumul de față un ciclu de lucrări asupra istoricului și trăsăturilor principale ale minorității germane din România.

Exprimîndu-ne o confesiune opțională și o judecată critică proprie asupra obiectului cercetat, într-o sumară expunere de motive, trebuie să relevăm că bibliografia afectată în decursul vremii acestei probleme comportă un vast și complex bagaj de lucrări cu caracter istoric, elaborate atît de cercetători români cît și de cei străini, în diverse perioade și din diferite unghiuri de vedere.

Nu ne stă în putință și intenție de a opera clasificări valorice sau definitorii, nu ne propunem să angajăm o polemică în jurul a ceea ce s-a acumulat și, desigur, poate fi susceptibil de aprofundare și întregire. Incercarea noastră de față de a aborda aceeași chestiune - într-un mod restrîns și fragmentar - nu este rezultatul unei reevaluări a cercetărilor în acest domeniu, care să reclame neapărat

./.

o reconsiderare a faptelor, o replică de ordin ştiinţific şi pe această cale. Avem în vedere obiective de mai apropiată utilitate şi perspectivă, derivate din funcţiunile activităţii noastre de cercetare, rezervate documentării cadrelor de specialitate aflate în contact cu practica nemijlocită a muncii de securitate.

Inainte de a trece la subiectul propriuzis al primei părţi din ciclul pe care intenţionăm să-l consacrăm întregii problematici, e necesar să mai observăm că, în esenţă, cercetarea istorică din ţara noastră a stabilit cu rigoare locul pe care l-a ocupat de-a lungul vremurilor minoritatea germană de pe teritoriul României.

S-a conturat un consens în a recunoaşte că, statornicit în cercul carpatic în urmă cu 8 secole, elementul etnic german a contribuit într-o măsură meritorie la dezvoltarea forţelor de producţie, la progresul general al societăţii româneşti pe diferitele ei trepte de dezvoltare istorică.

Dincolo de rolul preponderent militar, organizatoric şi administrativ încredinţat iniţial de regalitatea şi nobilimea maghiară, care au întreprins măsurile de colonizare a populaţiei germane, aceasta din urmă nu putea să nu ţină seama şi să-şi însuşească realităţile autohtone, de fenomenele evolutive săvîrşite în domeniile culturii materiale, ale vieţii spirituale româneşti. Incă de la originile convieţuirii româno-germane se înregistrează o reciprocă şi complexă înrîurire, care nu s-a produs prin excluderea, ci prin asimilarea străvechiului tezaur de civilizaţie umană, creat de populaţia băştinaşă cu mult înainte şi găsit în teritoriile carpato-dunărene de colonizarea germană.

Integrîndu-se în fluxul inexorabil al legilor dezvoltării istorice şi infirmînd prin aceasta diversele teorii idealiste - care ţin mai degrabă de romantismul de epocă atribuit unor momente conjuncturale, decît de obiectivitate ştiinţifică absolută - cu privire la omogenitatea socială perpetuă a coloniştilor germani, în sînul acestora şi-au făcut loc relativ de timpuriu reale diferenţieri de clasă, cu toată lipsa lor de acuitate în raport de celelalte naţionalităţi şi popoare conlocuitoare. Inegalităţile de ordin economico-social-politic, proprii şi saşilor, au constituit, de altfel, baza şi criteriile alăturării păturilor defavori-

zate din sînul minorităţii germane - pe deasupra învrăjbirilor de rasă, naţionalist-şovine, cultivate de deţinătorii puterii politice - luptei sociale şi naţionale dusă de masele populare asuprite aparţinînd naţiunii române, împotriva claselor posedante şi a ocupaţiilor străine.

Existenţa multiseculară a orînduirilor bazate pe exploatare, a dominaţiei externe intolerante - prelungită în Transilvania pînă în anul 1918 - care situa însăşi naţiunea română majoritară pe o poziţie de inegalitate faţă de minorităţile alogene, n-au îngăduit o soluţie echitabilă în problema naţionalităţilor aflate în graniţele patriei noastre. Nici sistemul politico-social-administrativ instaurat după formarea statului naţional unitar român, şi care a funcţionat în România între cele două războaie mondiale, n-a creat condiţii optime pentru promovarea unei politici satisfăcătoare în această direcţie.

Numai acţiunea proceselor istorice obiective, schimbarea bazelor economico-social-politice ale regimului burghezo-moşieresc, desfiinţarea exploatării omului de către om, au permis rezolvarea deplină şi definitivă, în spirit marxist-leninist, a problemei naţionale, prin transformările structurale produse în anii revoluţiei socialiste din ţara noastră. Modificarea complexului raport de forţe în favoarea majorităţii covîrşitoare a poporului, asigurarea egalităţii în drepturi a naţionalităţilor conlocuitoare, garantarea în fapt a posibilităţilor materiale de dezvoltare, pe baza comunităţii de interese generale, au creat premizele realizării unităţii moral-politice a patriei noastre, aflată în perioada construcţiei societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

In Republica Socialistă România s-a asigurat tuturor naţionalităţilor conlocuitoare (inclusiv celei germane) o dezvoltare egală, nediscriminatorie, echitate socială, politică, juridică, instrucţie în limba maternă, conform tradiţiilor şi individualităţii organice lăuntrice, reprezentare legislativă, recunoaşterea constituţională fiind materializată prin crearea şi punerea la dispoziţie a condiţiilor şi mijloacelor efective de realizare. Pentru prima oară în istoria ţării noastre, a minorităţilor situate pe teritoriul românesc, în atitudinea faţă de acestea cuvîntul şi litera constituţiei sînt urmate şi întă-

4.

rite de argumentul nedezmințit și hotărîtor al faptei vii și permanente.

In Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România activează 67 deputați, iar în consiliile populare, județene, municipale, orășenești și comunale - 16.000; din totalul membrilor P.C.R. - 11,57% aparțin naționalităților conlocuitoare. Nu există domeniu al producției, științei, literaturii, culturii și artei, care să fie inaccesibil cetățenilor din rîndurile naționalităților conlocuitoare.

Partidul comunist, statul român au acordat și acordă o prețuire corespunzătoare aportului adus în lupta pentru eliberarea socială și națională a poporului nostru, pentru edificarea societății socialiste, de către membrii tuturor naționalităților conlocuitoare (maghiari, germani, sîrbi etc.)în conviețuirea lor seculară pe teritoriu României. In politica lor față de naționalitățile conlocuitoare, Partidul Comunist Român și guvernul țării noastre se conduc după înaltele principii ale umanismului și democratismului socialist, reunind într-un șuvoi laborios, monolitic, toate forțele creatoare ale poporului, indiferent de proveniența etnică.

In ceea ce privește situația naționalității germane, sintetizînd în mod expresiv destinul acesteia sub regimurile social-politice de odinioară, bazate pe clase și interese antagonice, precum și rolul important ce i se conferă astăzi, în "Expunerea cu privire la unele măsuri organizatorice pentru întărirea continuă a unității moral-politice a poporului muncitor, a frăției dintre oamenii muncii români și ai naționalităților conlocuitoare, a coeziunii națiunii noastre socialiste", rostită la Plenara C.C. al P.C.R. din 24-25.X.1968, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, arăta: "...Istoria demonstrează că promotorii politicii de învrăjbire, de dezbinare națională, au făcut jocul intereselor claselor dominante și al puterilor imperialiste asupritoare, dovedindu-se dușmani ai intereselor propriei națiuni, ai intereselor și aspirațiilor vitale ale maselor muncitoare, ale întregului popor... Impotriva politicii promovate de clasele conducătoare s-au ridicat în decursul vremurilor cele mai ilus-

./.

tre, mai proeminente personalități ale poporului român și ale naționalităților conlocuitoare; ideile lor înaintate, progresiste, cu privire la necesitatea unității de acțiune și a luptei comune pentru o viață mai bună, pentru drepturi și libertăți, au îmbogățit tradițiile de unitate și frăție din țara noastră, alcătuiesc un valoros patrimoniu spiritual al întregului popor" 1).

Exprimînd conținutul și sarcinile politicii actuale a partidului și statului față de naționalitățile conlocuitoare, necesitatea de a se elimina orice urmă de reticență sau resentiment din conștiința și atitudinea celor predispuși încă la întreținerea retrogradei și dăunătoarei atmosfere de neîncredere și contestare pe temeiul deosebirilor de naționalitate, tovarășul Nicolae Ceaușescu învedera cu același prilej: "... In acest amplu și multilateral proces social sînt combătute și înlăturate reziduurile mentalităților naționaliste, șovine, orice manifestare de izolare și închistare națională. Dezvoltarea construcției socialiste, crearea condițiilor pentru trecerea treptată spre comunism, realizarea unei societăți de superioară civilizație materială și spirituală, vor desăvîrși unitatea poporului român și a naționalităților conlocuitoare, închegarea indisolubilă a marii familii a patriei comune..." 2).

Traducînd în viață cerințele majore ale democratismului socialist, ale valorificării mai intense a potențelor creatoare ale naționalităților conlocuitoare, Plenara C.C. al P.C.R. din 24-25 octombrie 1968 a hotărît înființarea "Frontului Unității Socialiste", a consiliilor centrale și teritoriale ale oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare - organisme dispunînd de o largă bază de masă, menite să militeze neconteni pentru dezvoltarea patriotismului și internaționalismului socialist, să zădărnicească reminiscențele naționaliste, să impulsioneze ridicarea conștiinței socialiste a maselor, a trăsăturilor etice comuniste.

In lumina acestor indicații cu caracter programatic emanate de la conducerea superioară a partidului și statului, în virtutea sarcinilor civice îndeobște recunoscute,

1) N.Ceaușescu- "România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste" - Rapoarte, Cuvîntări, Articole. Ianuarie 1968 - martie 1969. Ed.Politică,Buc.1969,pag.636-637.
2) I d e m, pag.642-643.

./.

slujite şi prin intermediul prerogativelor profesionale - care îmbracă şi o semnificaţie politică - specifice şi delimitate în acelaşi timp pentru organele noastre, cu tot cadrul istoric fundamental schimbat în care aparatul de securitate a cooperat eficient şi concură la investigarea şi destrămarea veleităţilor naţionaliste subzistente, considerăm că o privire retrospectivă asupra drumului parcurs de minoritatea germană din România, nu poate decît să servească iniţierii şi orientării cadrelor de specialitate în complexa evoluţie a problemei în speţă.

Acuitatea interesului şi profunzimea informaţiei lectorului vor spori, desigur, pe măsura tratării evenimentelor istorice de dată mai recentă, de o contingenţă mai pregnantă cu atribuţiunile sale, dar tot atît de adevărată şi necesară ne apare permanenţa modului de receptare şi judecare a lucrurilor, în interpătrunderea şi liniile lor esenţiale.

Acest lucru este cu atît mai demonstrabil, cu cît anumite momente, factori şi teze istorice îşi pot găsi încă o corespondenţă în acţiunile acelor elemente duşmănoase naţionalist-şovine sau iredentiste, care se prevalează adesea de trecut şi se refugiază în domeniul speculaţiei sterpe, antiştiinţifice, antiistorice, pentru a-şi justifica înfrîngerea şi inadaptabilitatea la imperativele prezentului.

Funcţia utilitaristă a lucrării noastre este - aşadar - şi cu aceasta emitem o făgăduinţă şi pentru viitor, condiţionată de raportul în care substanţa şi consideraţiile ei cu caracter istoric îşi află în procesul de combatere şi anihilare a reminiscenţelor naţionalist-şovine (prin aportul muncii organelor noastre de resort), o aplicaţie adecvată.

Inaugurînd - cum am mai spus - un ciclu unitar de investigaţii, nu le putem disocia de la început, ci vom încerca, cu totul introductiv şi epizodic, să asigurăm o relaţie organică indispensabilă, să putem aspira în acest fel la eventualitatea de a ni se asimila străduinţele cu un modest punct de referinţă în materie, printr-o expunere cronologică a faptelor, în convergenţa lor naturală spre contemporaneitate. Nu vom putea detalia şi argumenta în adîncime fenomenele sintetizate - condiţionaţi de spaţiu, plan tematic şi degrevarea expunerii de latura problemelor de mai

./.

largă circulaţie şi notorietate - concepînd (îndeosebi perioada pînă la 1919) ca un preambul necesar urmăririi logice a evenimentelor ulterioare în conexiunea şi interdependenţa lor indestructibilă.

Ne vom referi deseori la factorul politic extern în explicitarea naturii uneori circumstanţiale a celui intern-respectiv diferitele mobiluri ale acţiunilor cercurilor conducătoare minoritare din diverse etape, circumscrise spaţiului şi procesului istoric românesc - pentru a sublinia măsura în care elementul exterior a influenţat raporturile româno-germane.

Vom potenţa în cunoştinţă de cauză în special datele de confruntare, de antiteză - mai puţin pe cele de ordin social-economic şi cultural - nu pentru că le-am considera preponderente şi definitorii pe primele, ci pentru a respecta pe cît posibil un patrimoniu istoriografic deja cîştigat şi indiscutabil în această privinţă, pe noi interesîndu-ne posibilitatea de a extrage şi reuni pe acele elemente capabile să ofere o imagine veridică a convieţuirii româno-germane ca entitate politică.

Pe de altă parte, vastitatea problematicii,stadiul actual al informaţiei noastre - mai ales în estimarea absolută a materialului documentar existent - precum şi neurmărirea expresă a întocmirii unei sinteze istorice afectată doar factorului etnic german - (tratarea lui nici nu poate fi completă excluzîndu-se mediul înconjurător), ne determină să optăm pentru o prezentare simultană a coexistenţei dintre cele două entităţi etnice.

Putem asigura că informaţia şi consideraţiile noastre poartă girul cercetărilor confirmate de izvoare autentice acceptate şi consacrate - prin respectarea adevărului istoric - de către istoriografia contemporană.

x

x x

Istoria migraţiei şi colonizării germane în spaţiul carpato-dunărean este nemijlocit legată de politica expansionistă a Ungariei arpadiene din secolele XII - XIII, de cucerire a Transilvaniei.

./.

In această vreme, pe teritoriul patriei noastre, statornicul fond etnic autohton - care își încheiase amplul proces de formare a limbii și poporului român - străbătea perioada istorică a feudalismului timpuriu, își dura formațiuni politice incipiente. In secolul al XIV-lea în Țara Românească și Moldova, în luptă cu încercările de subordonare ale Ungariei angevine, sub autoritatea domnilor pămînteni, se vor constitui primele state feudale de sine stătătoare.

Primii coloniști germani sînt aduși aici de regele maghiar Geza al II-lea, între anii 1141-1161, care le încredințează apărarea frontariilor sudice ale regatului, valorificarea economică a ținuturilor transilvănene, ajutorarea militar-economică a statului feudal ungar. Existența documentară a coloniștilor sași va fi atestată de bula papală din 1192 (prilejuită de înființarea prepoziturii din Sibiu) și de diploma andreiană din 1224 a lui Andrei al II-lea, cînd li se acordă noi și prioritare privilegii de înscăunare.

Expatriați din Flandra, Luxemburg, Valea fluviului Moselle și regiunea din dreapta Rinului (Saxonia, de la care își trag și denumirea), sașii au fost implantați în Transilvania pe baza dreptului coloniștilor germani(jure flandrense, jure saxonico) și investiți cu privilegii autonome.

Corespunzînd și unui stadiu neevoluat în dezvoltarea sa spre înțelegerea științifică a succesiunii modurilor de producție și orînduirilor sociale, multă vreme istoriografia burgheză a căutat cauzele emigrării germane spre răsăritul continentului în vicisitudinile naturale de ordin climatic, ezitînd în a recunoaște virulența unor mutații în structura vieții social-economice din apusul Europei. Eliberîndu-se de aceste tabu-uri și dogme antiștiințifice, cercetările istoriografice materialiste moderne identifică și localizează germenele acestei deplasări demografice în ruinarea continuă a țărănimii din epoca aceea - amenințată și de ravagiile distructive ale rentei în bani - în spolierea ei de către feudalitatea germană, interesată în mărirea domeniilor terestre și privilegiilor sale consacrate de regimul senioral.

In concepția regilor și nobilimii maghiare în ascensiune, coloniștii germani - care lăsaseră în urmă rîndu-

./.

ielile gentilice şi reprezentau un stadiu evolutiv nou în dezvoltarea modului de producţie feudal - erau destinaţi ca, paralel cu îngrădirea resurselor de întărire economică şi politică a populaţiei băştinaşe, transilvănene, să instaureze în noile ţinuturi ocupate o trainică şi fertilă bază materială (oraşe, meşteşuguri, negoţ etc.) care să devină o importantă sursă de venituri pentru coroana ungară. Si, se poate spune, calculele şi nădejdile ei mercantiliste, laolaltă cu facilitarea cuceririi totale a provinciei, au fost confirmate de riguroşul sistem organizatoric săsesc.

In ordinea sosirii, coloniştii saşi ("hospites" - oaspeţi, indicînd iniţial o formă de organizare bisericească), au fost aşezaţi mai întîi în jurul Sibiului, apoi al Bistriţei şi în Ţara Bîrsei (cu ajutorul cavalerilor teutoni de mai tîrziu), care, alături de cetatea Braşovului, aveau să devină bastioane cardinale ale noilor ocupanţi şi ale creştinismului medieval. Ei însă nu veneau pe un pămînt gol (terra deserta) - aşa cum s-a spus şi scris cu patimă de atîtea ori în paginile operelor istoricilor naţionalişti maghiari şi germani - ci găseau acel "terra Blachorum" (Tara Românilor) pomenit în izvoare (la 1222 în districtul Făgăraş), adeseori aceleaşi care serveau la susţinerea tezelor exclusiviste străine, - stăpînit în comun de blachi (vlahi) şi pecenegi, popor migrator poposit în secolele XI -XII în sud-estul Transilvaniei.

In schimbul învoirii de a-şi asuma paza graniţelor sudice, saşii sînt împroprietăriţi cu case şi loturi pe "pămîntul regesc" (fundus regius) care devine o unitate politică, administrativă şi bisericească divizată în obştii săteşti - acele comitate reorganizate şi transformate în 1224 în scaune (sedes). Privilegiile economice, politice, juridice, fiscale, comerciale şi religioase superioare acordate saşilor, îi scoteau de la început de sub jurisdicţia voievodului şi arhiepiscopiei Transilvaniei, creîndu-le o situaţie favorizată în raport cu băştinaşii.

Instăpînirea şi - mai tîrziu - pretenţiile exclusiviste autonome, teoretizarea paternităţii săseşti asupra "pămîntului crăiesc" au generat una din premizele originare ale divergenţelor româno-germane în această parte a ţării.

Şefii satelor coloniste germane - greavii (comites)-dispuneau de privilegii ascendente masei de rînd, ceea

ce denotă că procesul de diferenţiere socială începuse să se afirme odată cu colonizarea.

Spre a grăbi supunerea în întregime a Transilvaniei şi a o apăra de primejdia cumană - care forţa versantul sud-estic al Carpaţilor - a catoliciza populaţia autohtonă română, în 1211 regele maghiar Andrei al II-lea recurge la serviciile cavalerilor teutoni - ordin călugăresc militar creat în 1190 în Palestina, recrutat din mediul nobilimii germane după sistemul mercenariatului, care îşi va dovedi în decursul vremii veleităţile cotropitoare şi anexioniste. Apelul maghiar la asistenţa teutonă este el singur în stare să sublinieze dificultăţile întîmpinate de statul feudal ungar în supunerea elementului românesc, care, la acea dată, în Ţara Bîrsei nici nu slăbise presiunile de frînare a vasalităţii arpadiene.

Investiţi ca şi saşii cu mari privilegii, teutonii colonizează la rîndul lor populaţii de agricultori, meşteşugari, negustori, extinzîndu-şi prerogativele şi cuceririle, pe care le iau pe cont şi în profit propriu, de castă. Tendinţa lor de autonomizare, de subminare a tutelei statului maghiar, la care s-a alăturat pisma feudalităţii laice şi clericale din Ungaria asupra noilor lor posesiuni, stîrneşte în anul 1221 primul conflict deschis între teutoni şi Andrei al II-lea, stins numai după intervenţia personală a Papei. Deşi temporizată, rivalitatea teutono-maghiară a continuat să se înăsprească, aşa încît actul de danie din anul 1222 prin care se recunoaşte stăpînirea teutonilor în Moldova de sud pînă la Siret (Episcopia Milcovului) şi în părţile meridionale ale Munteniei - pe o linie unind rîurile Ialomiţa şi Dîmboviţa - apare mai degrabă ca o legalizare diplomatică (statul ungar lua act de un fapt împlinit), decît ca o reconfirmare a altor concesii. Avea s-o demonstreze evenimentul din anul 1225, cînd Andrei al II-lea hotărăşte alungarea cavalerilor teutoni şi stabilirea lor în Prusia, regiune care va constitui centrul lor expansionist de mai tîrziu împotriva popoarelor slave.

Ulterior, la sfîrşitul secolului al XIV-lea şi începutul celui de al XV-lea, ajuns împărat al Sfîntului Imperiu Romano-German, regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg revine şi se străduie să ridice din nou pe teutoni, să-i folosească pentru expansiunea ungară în sud-estul Europei,

./.

11.

să supună Moldova cu ajutor polonez și Țara Românească în înțelegere cu Imperiul Otoman. Dar, sesizînd pericolul și exploatînd magistral contradictiile pentru întîietate în această zonă a Europei, dintre Ungaria pe de o parte, Turcia și Polonia pe de alta, Mircea cel Bătrîn și Alexandru cel Bun au izbutit să înfrîneze ambițiile lui Sigismund și să asigure neatîrnarea țărilor lor, situate în cercul agresiv turco-ungaro-polon. Alexandru cel Bun a intervenit adesea în raporturile diplomatice polono-germane, în apărarea intereselor țării sale, iar oștile moldovene au luat parte alături de regele polonez Wladislaw Iagello și împotriva lui Sigismund, la istorica bătălie de la Grünwald (1410) și la asediul cetății Marienburg (1422) care au stăvilit înaintarea teutonă în răsăritul Europei.

Abia în 1420, după moartea lui Mircea cel Bătrîn, Sigismund de Luxemburg a putut aduce pe cavalerii teutoni și le-a încredințat cetatea Severinului - răpită Țării Românești spre a o feri (fără izbîndă însă) de atacurile turcești ce se întețeau în întreaga Peninsulă Balcanică.

Sașilor, rămași în ținuturile ardelene, li se alătură sub domnia regelui maghiar Bela al IV-lea, alți coloniști germani destinați, de data aceasta, să refacă sub raport demografic - dar nu ca o soluție exclusivă, dictată de aceasta - urmările pustiitoare ale marii năvăliri mongole din 1241 care s-a înfipt pînă în inima Europei, punînd în primejdie ființa națională a atîtor popoare.

Scaunele săsești se consolidează neîntrerupt în secolul al XIV-lea, iar la sfîrșitul celui următor apare "Universitatea sașilor" ("Universitas Saxonum"), condusă de un "Comes Saxonum" - organizație care consfințea autonomia administrativ-teritorială prezervată componenților ei, care va deveni cu timpul o dietă în miniatură a sașilor. Cîrmuirea scaunelor era încredințată, ca și anterior, judelui scăunal (ales de obște) și celui regal (numit de rege), amîndoi îndeplinind functii administrative, juridice și fiscale.

In această perioadă se accentuează procesul de stratificare socială în rîndul sașilor, se constituie patriciatul săsesc (familii înstărite diriguitoare), care, intrînd în rîndul nobililor și alături de nobilimea maghiară și secuiască va contribui la zădărnicirea mișcărilor țărănești din

./.

Transilvania. Astfel, în anii 1433-1434 patriciatul săsesc sprijină pe secui în înfrîngerea răscoalei țăranilor români din Țara Bîrsei și Făgărașului, iar la 1437 face parte din coaliția nobiliară a maghiarilor și secuilor care stinge marea răzvrătire țărănească de la Bobîlna. Dînd mîna nobililor unguri și secui aflați în primejdie, la 14.IX.1437 patriciatul săsesc aderă la Uniunea de la Căpîlna, care, reunind pentru prima dată congregatiile generale (adunările obștești, în absența românilor), a pus bazele faimoasei "Unio-Trium-Nationum", federație a păturilor privilegiate transilvănene ce va juca secole de-a rîndul un rol reacționar de prim ordin în dezvoltarea social-politică a Ardealului. Ea s-a răsfrînt încă din fașă îndeosebi asupra populației românești care, deși în situație demografică majoritară, a fost exclusă și îndepărtată din viața politică a voievodatului. Patriciatul săsesc, exploatînd contribuția dată pentru înfrîngerea răscoalei de la Bobîlna, devine stare privilegiată, "națiune politică" influentă în treburile interne ale Transilvaniei. Din acest punct de vedere, desigur în forme și cu substraturi cu totul începătoare, primitive, se poate afirma că geneza orientării naționaliste a categoriilor săsești socialmente diferențiate urcă în timp spre acest crucial acord de interese, dictat de rațiuni sociale, încheiat tocmai de acele entități etnice (unguri, sași și secui) care erau minoritare în Transilvania.

Ieșiți întăriți din gravele zguduiri sociale de la Bobîlna, uzitînd de privilegiile autonomiste concesionate de regele Matei Corvin al Ungariei, sașii nesocotesc constant autoritatea voievozilor Transilvaniei. La sud de Carpați ei se amestecă - sprijinind pretendenți favorabili - în lupta pentru domnia Țării Românești, nemulțumiți de măsurile protecționiste adoptate de Vlad Țepeș în comerțul intern, și îndeosebi al celui de tranzit, ceea ce obligă pe energicul voievod să înăbușe violent, chiar în propriile fiefuri, imixtiunile dominatoare ale negustorimii săsești de dincolo de munți.

La sfîrșitul veacului al XV-lea, subminîndu-și propria unitate socială internă prin uzurparea autorității greavilor asupra obștiilor sătești, patriciatul săsesc înglobează Țara Făgărașului (memorabila "terra Blachorum" din secolul al XIII-lea) în "Universitatea săsească" și aduce pe

./.

ţăranii români de acolo într-o stare de semi-iobăgie. O încercare a acestora de a scutura proaspătul jug săsesc opresor este înfrîntă la începutul secolului al XVI-lea (1502-1503). Răscoala reizbucneşte în anul 1508 cînd i se alătură şi românii de la sudul Carpaţilor (din Ţara Românească, se pare cu ştiinţa domnului muntean), într-o tentativă demnă de stăruinţa cronicarilor, de a scoate Tara Făgăraşului de sub stăpînirea "Universităţii săseşti". Sacrosancta "Unio-Trium-Nationum" şi-a repus în mişcare forţele represive şi în momentul războiului ţărănesc antifeudal condus de Gheorghe Doja, care a numărat în rîndurile sale şi pături sociale săseşti sărăcite - orăşeni, tîrgoveţi, mici meşteşugari.

Infrîngerea hotărîtoare a Ungariei feudale la Mohács, în 1526, destrămarea sa internă şi pierderea autorităţii ca forţă politico-militară influentă în Europa centrală, căderea necondiţionată sub ocupaţia Imperiului Otoman, au readus în discuţia marilor puteri europene situaţia şi statutul politic al Transilvaniei. Lupta următoare pentru întîietate opunea acum nemijlocit Imperiul Otoman - neevoluat ca structură social-politică internă, dar puternic pe plan militar - celui habsburgic, aflat într-o fază superioară de dezvoltare, dar cu o centralizare lentă, dependent din punct de vedere politic şi organizatoric de Sfîntul Imperiu Roman de Naţiune Germană, al cărui împărat, Carol Quintul, concentra şi posesiunile Casei de Austria, ale familiei de Habsburg. Iesirea Ungariei din circuitul marilor puteri după Mohács şi transformarea Budei în 1541 în paşalîc turcesc, coincide cu începerea expansiunii orientale a Casei de Austria, prin Ferdinand de Habsburg, fratele împăratului german Carol Quintul.

In Transilvania, planurile austriece anexioniste - şi care ţinteau transformarea principatului în provincie ereditară habsburgică,-aveau să fie susţinute invariabil de patriciatul săsesc, care, în acord cu celelalte stări privilegiate, cu nobilimea şi clerul, gravita spre cedarea şi subordonarea ţării de către Imperiul Habsburgic. In acest sens, prin solul Paul Podwynyai şi secretarul său, sibianul Gheorghe Reichersdörfer, un atent cunoscător al Transilvaniei, Ferdinand de Habsburg intră în legături cu administraţia oraşelor ardelene Sibiu, Braşov, Bistriţa, Sebeş, Mediaş, Sighişoara, conduse de patriciatul săsesc. In pregătirile şi acţi-

./.

unile sale, Ferdinand de Habsburg e nevoit să suporte concurența lui Ioan Zápolya, voievodul Transilvaniei și candidat la coroana regală a Ungariei, a cărui revenire pe tronul din Buda (în 1529, înălțat chiar de sultanul Soliman al II-lea), îl determină să părăsească pentru moment scena politică ungară. Cu toate acestea, patriciatul săsesc, condus de interese materiale, continuă să sprijine singur partida habsburgică, după ezitarea celorlalte stări ardelene, coordonîndu-și reacțiile după oscilațiile disputei politico-militare Ferdinand - Zápolya, care a cauzat mari prejudicii Transilvaniei.

Intervenția în acest conflict (de partea lui Zápolya) a domnitorului moldovean Petru Rareș - în care sașii vedeau pe singurul personaj capabil să asigure stăpînirea Ardealului de către habsburgi, a fost hotărîtoare în respingerea pretențiilor anexioniste formulate de partida lui Ferdinand. Contrar însă așteptărilor sașilor, Rareș dorea el însuși să prelungească înrîurirea și posesiunile Moldovei peste Carpații Răsăriteni. Alianța cu Ferdinand (1535) i se părea prielnică curajosului domn numai cauzei rezistenței antiotomane, dar strădania sa de a ralia pe habsburgi, nesusținută cu convingere și loialitate de aceștia (vor încerca prin mijlocirea lui Despot Vodă să ocupe și Moldova) s-a încheiat dureros cu ocuparea acesteia de către turci în urma campaniei din anul 1538.

Antagonismele și luptele dintre feudali, avînd ca obiect autonomia Ardealului, respinse de masele populare - care se arătau ostile atît dominației habsburgice cît și celei otomane - au permis în schimb partidei filo-germane (mai ales în perioada vremelnicei ocupații austriece din 1550-1556), să-și întărească pozițiile economice și politice și să înăsprească spolierea și ofensiva împotriva țărănimii iobage. Pe de altă parte, obținerea autonomiei Transilvaniei, însoțită de drepturile de reprezentare în dietă, prohibitorii pentru populația română, au ascuțit și mai mult contradicțiile dintre stările ardelene dominante și elementul românesc majoritar.

In secolul al XVII-lea au loc o serie de înfruntări armate între habsburgi, care - după înfrîngerile din Războiul de 30 de ani (1618-1648) și începerea declinului puterii otomane, își îndreaptă din nou ofensiva spre sud-estul Europei - și principatul transilvănean, în cursul cărora acesta

./.

se bizuie şi dispună deseori de ajutorul domnilor Ţării Româneşti şi Moldovei. Dar, înfrîngerile repetate în faţa austriecilor, incapacitatea turcilor de a le opune o rezistenţă durabilă, precum şi uneltirile diplomaţiei imperiale, coruperea conducătorilor politici şi ai claselor înstărite din Transilvania, au dus în cele din urmă la cucerirea acesteia de către Imperiul Habsburgic. După ce impune prin aceste mijloace faimoasele "Approbate" şi "Compilate" (1653 şi 1669) şi diploma leopoldină (din 4.XII.1691) care consacrau drepturile stărilor privilegiate tradiţionale şi ocroteau pe unguri, saşi şi secui, iar de poporul român nici măcar nu aminteau (rezervîndu-i doar regimul toleranţei), Austria încheie cu Turcia pacea de la Karlovitz (26.I.1699) încorporînd Transilvania şi Ungaria.

In momentul punerii problemei unirii bisericii ortodoxe române cu biserica Romei (diploma leopoldină din 16.II.1699) - stratagemă diversionistă habsburgică menită să neutralizeze revendicările populaţiei româneşti - pretinzînd că deţin o ascendenţă morală şi spirituală (faţă de care românii nu erau decît nişte "barbari fără religie"), dar mai cu seamă temîndu-se de schimbarea raportului intern de forţe, "naţiunile politice" din Transilvania îşi unesc din nou protestul separatist româno-fob, implorînd pe împărat prin hotărîrea din 23.XI.1699 să revină asupra planurilor sale.

Războiul ofensiv purtat împotriva turcilor pe frontul de sud - unde se disting victoriile generalului Eugeniu de Savoia la Petrovaradin (1716), ocuparea Timişoarei şi cucerirea Belgradului (1717), au îngăduit împăratului austriac Carol al VI-lea să dicteze o pace favorabilă la Passarovitz (1718) şi să asimileze Banatul ca domeniu al coroanei habsburgice. Densitatea redusă a populaţiei din acest străvechi ţinut românesc, nevoile financiare ale coroanei, aflată mereu în conflicte militare, imperativele întăririi catolicismului în dauna calvinismului maghiar, au fost tot atîţia factori care au decis pe Carol al VI-lea - dar îndeosebi pe Maria Tereza şi Iosif al II-lea - să colonizeze şi aici populaţie germană (şvabi) acordîndu-i privilegii şi împămîntenind-o mai cu seamă prin dislocarea băştinaşilor.

In contextul slăbirii Poloniei şi ridicării Rusiei ţariste, pentru a compensa accentuarea puterii acesteia în dauna Turciei, temătoare la modificarea în defavoarea ei

a echilibrului european, prin convenţia austro-turcă din 7.V.1775 Austria a smuls şi Bucovina Imperiului Otoman, reţinînd-o în graniţele ei pînă la 1.XII.1918.

In timpul Mariei Tereza se înregistrează un adevărat exod al saşilor în Ardeal, care beneficiază de acelea - şi avantaje materiale pentru întemeierea de aşezări durabile pe Valea Tîrnavelor, în Ţara Bîrsei, Sibiu şi Bistriţa. Interesele Imperiului Habsburgic convergeau neabătut spre contrabalansarea influenţei elementului românesc din ţinuturile ardelene şi estorcarea de fonduri pecuniare din centrele industriale şi comerciale săseşti. Punîndu-şi în valoare unitatea etnică cimentată pînă atunci, avînd ca limite vasalitatea faţă de habsburgi şi un dezvoltat simţ realist-pragmatic şi de anticipaţie asupra propriilor posibilităţi de depăşire a autonomiei concedate de coroană, saşii reuşesc să păstreze privilegiile cucerite şi să-şi materializeze supremaţia economică asupra celorlalte naţionalităţi conlocuitoare din Transilvania.

Desfiinţarea sistematică a autonomiei şi caracterului particular al instituţiilor principatului Ardealului - aflate sub acest raport în regres chiar faţă de subiectiva dominaţie otomană - politica habsburgilor de germanizare a populaţiei locale, excluderea românilor din viaţa politică şi publică, au stîrnit masive nemulţumiri printre păturile populare care nu participau la complicitatea Curţii vieneze cu clasele conducătoare ale naţionalităţilor oprimate.

La jumătatea secolului al XVIII-lea, cu lupta episcopului Ioan Inochentie Micu, sintetizată în revendicările legitime din "Supplex Libellus-ul"(adresat la 1744 Mariei Tereza), mişcarea naţională a românilor din Ardeal, întemeiată pe conştiinţa comunităţii etnice, teritoriale, lingvistice, culturale, politice, intră într-o nouă şi superioară fază de afirmare programatică, închinată cuceririi dreptului de a deveni a IV-a naţiune politică în stat.

Intr-o vreme cînd ei înşişi îşi căutau originile în arborele gotic, în saxonii lui Carol cel Mare, în geţi şi daci chiar, coalizîndu-se habsburgilor şi ungurilor din dietă, reprezentanţii saşilor au respins "Supplex Libellus Valachorum" din 1791 - manifest ştiinţific şi volitiv al existenţei milenare a românilor ardeleni, lăsînd ideologi-

./.

lor lor grija de a argumenta paradoxalele afirmații formulate de ei și a combate adevărul istoric invocat de români. Reflexul suprastructural al inechității juridice instaurate arbitrar în Transilvania, l-au constituit lucrările a numeroși istorici maghiari și de limbă germană ca Sulzer - în critica asupra "Supplex-ului" din 1791 - Engel și Eder, potrivit cărora poporul român s-ar fi format la sudul Dunării și ar fi emigrat în provinciile nord-istriene abia în secolul al IX-lea. Negarea unei asemenea evidențe istorice, ca aceea a continuității române în Dacia, a pus pe umerii reprezentanților școlii ardelene misiunea grea și nobilă de a crea națiunii române pîrghia ideologică în stare s-o mențină în lupta pentru cucerirea dreptății politice și naționale.

In prima jumătate a secolului al XIX-lea mișcarea națională și culturală germană din Transilvania - puternică mai ales în domeniul învățămîntului - cunoaște o ascendență fecundă, favorizată și de înlesnirile rezervate sașilor de a se instrui în limba maternă. Apar instituții de cultură în limba germană (academie de drept și teatru la Sibiu), presă de coloratură liberală, opere de artă purtînd amprenta modului de producție capitalist. Sașii, mai puțin decît românii însă, era supuși unei politici de deznaționalizare exercitată de nobilimea liberală maghiară pro-austriacă, preocupată să facă din puterea politică și militară a Curții vieneze un scut sigur împotriva celorlalte naționalități conlocuitoare de pe teritoriul Ungariei și Transilvaniei, a claselor sociale asuprite. Teoretizînd necesitatea adaptării popoarelor, naționalităților la regimul instituțional feudal maghiar (și nu invers) de nuanță retrogradă și șovină, nobilimea ungară respingea revendicările româno-germane prin aceea că sașii, românii, nu alcătuiseră niciodată în trecut o formațiune statală de sine stătătoare.

Pe de altă parte, elementele conservatoare din rîndurile burgheziei săsești, opuse rezolvării pe cale revoluționară de masă a complicatelor probleme de ordin național și social, nu înțelegeau să renunțe la drepturile lor în favoarea populației românești, mergînd pînă la a-și atribui "de jure" vechiul "pămînt crăiesc", (cele nouă scaune Sibiu, Sighișoara, Mediaș, Ciucu Mare, Rupea, Sebeș, Mercurea, Nocrich, Orăștie și două districte - Brașov și Bistrița). Prevalîndu-se

./.

de vechile lor privilegii, sașii se străduiau să excludă pe români din dregătoriile satelor și orașelor, ajungînd pînă la atribuirea latitudinii de a declara pe românii de pe "pămîntul crăiesc" ca cetățeni neliberi. Patriciatul săsesc manifesta tendința de a-și pietrifica funcțiile deținute, a le transforma în drepturi ereditare. Sașii căutau să extindă pînă și înțelesul termenului de națiune (în vechea ei accepțiune semnificînd o comunitate de privilegiați) la cel modern, ce logic, respectînd criteriul demografic, nu putea reveni, de fapt, decît românilor. Patricienii însă, îndeosebi din municipiile săsești, în intențiile lor de aristocratizare, trebuiau să suporte opoziția burgheziei germane, a orășenimii și intelectualității ostile vetustelor instituții, favorabile dezvoltării celor capitaliste, fără opreliști conservatoare.

In politica față de habsburgi, patriciatul săsesc și mișcarea sa națională, prizoniere și inhibate de vechea mentalitate pro-imperială, își legau speranțele, ca și nobilimea maghiară, de alipirea Transilvaniei la Imperiul Habsburgic, în care vedeau ocrotitorul propriilor lor interese și privilegii de clasă. Acest program ungaro-german convenea și aspirațiilor burgheziei austriece de a transforma imperiul într-o mare Austrie unitară condusă de ea.

Iată de ce, puternic confruntate în ajunul și pe parcursul desfășurării revoluției de la 1848, în ansamblu, mișcările naționale din Transilvania erau tributare unor acute tendințe neomogene, centrifuge și în cadrul lor rezultanta cea mai stringentă era refuzul inflexibil de a se permite mișcării naționale române accesul către formarea unui stat independent și unitar.

Angajîndu-se în revoluția pașoptistă, nobilimea liberală ungară dorea eliberarea de sub habsburgi și constituirea unui stat burghez doar pentru propriul ei beneficiu, în vechile granițe "istorice" feudale premergătoare Mohács-ului, cu alte cuvinte să preia din nou moștenirea lui Stefan I., întemeietorul Ungariei. Făcînd din această succesiune "istorică" cheia de boltă a concepției sale egotiste în problema națională, revoluția maghiară a îndepărtat și a împins inapelabil forțele revoluționare ale celorlalte popoare nemaghiare în brațele politicii de "divide et impera" predicată și aplicată de imperiali. Exprimată global, aceasta a fost

./.

condiţia esenţială a slăbiciunilor tacticii revoluţionare a naţiunilor contestatare antihabsburgice la 1848, a nerezolvării problemei centrale a revoluţiei - antiabsolutismul şi antifeudalismul, premiza neviabilităţii şi înfrîngerii ei finale.

In ceea ce priveşte configuraţia raporturilor româno-germane la 1848, trebuie să consemnăm că reacţia antifeudală comună, deşi a generat o platformă antihabsburgică utilă, conlucrarea a fost îngreunată şi finalmente zădărnicită de opoziţia nobilimii liberale maghiare (conducătoarea revoluţiei ungare), făcută alianţei egalitare cu românii şi reformelor burghezo-democratice revoluţionare, de conservatorismul şi tendinţele de autonomie ale păturilor privilegiate săsesti.

Respingînd o asemenea optică naţionalist - limitată despre revoluţie, masele ţărăneşti româno-germane îşi îndreptau lupta împotriva servituţiilor feudale opresive, în primul rînd. Intelectuali avansaţi ca Stephan Ludwig Roth, Anton Kurz şi Maximilian Moltke, adversari ai naţionalism-şovinismului îngust, strînşi în jurul publicaţiei "Siebenbürgisches Wochenblatt", militau pentru o cauză revoluţionară comună şi rezolvarea echitabilă a problemei naţionale din Transilvania şi Ungaria, printr-o înţelegere între combatanţi indiferent de descendenţa etnică. Ei dezavuau concepţiile conservatoare ale patriciatului săsesc, adoptînd o linie revoluţionară antihabsburgică şi antifeudală cu o ponderabilă deschidere democratică. Indeosebi publicistul Stephan Ludwig Roth, exponent al gîndirii progresiste săseşti, exprimînd neliniştea saşilor faţă de politica de maghiarizare, excludea principiul intangibil al drepturilor istorice - în favoarea recunoaşterii situaţiei reale, obiective a compoziţiei demografice - avertizînd că dorinţa nobilimii maghiare de a forma un stat naţional constituia o primejdie pentru toate naţionalităţile din Ungaria şi Transilvania. El nu contesta drepturile legitime ale românilor, atitudine ce nemulţumea patriciatul săsesc, care le rezerva numai situaţia de "toleraţi".

Supralicitată de aripa democrată revoluţionară, pe care se plasau mulţi dintre conaţionalii ei, şi pentru a-şi asigura sprijinul burgheziei române, la 3 aprilie 1848

"Universitatea săsească" din Sibiu a consimţit să facă unele concesii românilor de pe "pămîntul săsesc" - termenul e grăitor pentru orientarea sa autonomă - făgăduindu-le acceptarea în bresle, consilii comunale, drepturi nediscriminatorii pentru preoţimea ortodoxă - sortite să rămînă de fapt simple şi probabile paleative. In opoziţie cu cea ungară, presa germană din Transilvania şi-a exprimat preţuirea pentru adunarea de la Blaj din 14.V.1848 (la care participaseră şi iobagi saşi) şi unde se afirmaseră răspicat revendicările naţionale ale românilor, adversitatea faţă de unirea cu Ungaria şi dreptul la naţiune de sine stătătoare, adică programul acesteia pînă la unirea din 1918.

Intelectualii progresişti germani erau însă puţini şi dispuneau de forţe de acţiune limitate, ei se loveau de naţionalismul burghez în ascensiune, de veleităţile dominatoare ale patriciatului săsesc, de politica de învrăjbire patronată de Curtea din Viena.

La 29 mai 1848, dieta stărilor privilegiate (inclusiv cea săsească) din Transilvania, reunită la Cluj, cu participarea doar a doi deputaţi români (episcopul regalist greco-catolic Lemeni, înclinat către nobilimea maghiară, şi Alexandru Bohăţel, alesul nobilimii din Haţeg, dar care a cerut acolo recunoaşterea românilor ca naţiune), trecînd peste hotărîrile Adunării de la Blaj şi voinţa poporului român puternic afirmată atunci, deliberează şi îşi dă votul alipirii principatului la statul maghiar.

Cu toate oscilaţiile din ajunul luării hotărîrii (lo deputaţi se arătau favorabili unirii, iar împotrivă 5), au votat pentru aceasta şi deputaţii saşi (timoraţi de virulenţa propagandei maghiare), şi încă în unanimitate. In atitudinea iniţială a sufragiului deputaţilor saşi se reflecta şi starea de spirit ambiguă, nesiguranţa din sînul patriciatului săsesc, care, urmărind realizarea condiţiei sale autonome, ezita între Ungaria şi Austria constituţională.

Luînd act de situaţia creată, la lo.VI.1848 împăratul habsburgic Ferdinand a sancţionat legea unirii Transilvaniei cu Ungaria. După ce - cîştigînd timp de tatonare şi ripostă - Curtea din Viena trece la ofensivă, dizolvă parlamentul ungar din Pesta, instituie starea de răz-

boi în Ungaria şi Transilvania şi retrage concesiile acordate anterior conducătorilor revoluţiei ungare, deşi Lajos Kossuth nu anunţase despărţirea de Austria, deputaţii saşi se recuză în Cameră şi părăsesc Pesta la 9.IX.1848, spre a evita un virtual conflict şi o ruptură cu Imperiul Habsburgic.

Neîmpărtăşind această dare înapoi a părţii germane, majoritatea deputăţimii române e loială mişcării revoluţionare maghiare şi luptei antihabsburgice.

Dîndu-şi în vileag adevăratul mobil moderator (încercat pe cale parlamentară), la sfîrşitul lunii septembrie saşii hotărăsc să nu mai recunoască "uniunea" Transilvaniei cu Ungaria şi să se înroleze sub comanda imperialilor. Burghezia şvabilor bănăţeni, interesată şi înainte în raporturile colaboraţioniste cu cea maghiară, merge mult timp alături de aceasta, pînă în momentul detronării habsburgilor (14.IV.1849, de către Camera ungară de la Debreţin, cu participarea şi a deputaţilor români, prin care Ungaria devenea independentă), cînd, acuzînd teama de radicalizare a mişcării, o va părăsi şi, împreună cu ea, şi revoluţia în general. Pe o poziţie contrară se vor situa păturile şvabe muncitoreşti din Banat, care vor sprijini lupta antihabsburgică.

Pentru unirea forţelor revoluţionare ale naţiunilor din Imperiul Habsburgic militau Marx şi Engels în "Neue Rheinische Zeitung", marele democrat revoluţionar român Nicolae Bălcescu, strălucitul poet maghiar Sándor Petőfi, animatorul revoluţiei din Banat, Eftimie Murgu, ardeleanul Ion Dragoş.

In zadar va încerca însă generalul revoluţionar polonez Iosif Bem să reunească pe saşi şi români la cauza revoluţiei, în condiţiile în care teroarea habsburgică şi răzbunarea maghiară îi va lovi deopotrivă. Alături de baronul austriac Puchner, comandantul forţelor de represalii din Transilvania, de episcopul român Andrei Şaguna, pro-imperial şi pro-maghiar totodată, călăuzit de frînarea revoluţiei, patricienii saşi cheamă în ajutor armatele ţariste spre a închide cercul contrarevoluţionar.

Propagatorii saşi înaintaţi ai ideilor revoluţionare îşi atrag resentimentul conducătorilor maghiari ai revoluţiei - ei înşişi deţinători de latifundii - care începeau să apere de acum o cauză pierdută. Pe fondul "apostolicei"

./.

alianțe ruso-habsburgice contrarevoluționare, a recrudescenței eșecului împăcării româno-maghiare, a decepțiilor suferite de acei revoluționari români încrezători în clemența și dreptatea imperială, "tribunalele de sînge" împînzesc orașele și satele ardelene. De "judecata" unui astfel de "tribunal", instituit de comisarul guvernului maghiar în Transilvania, Csany, piere eruditul pastor sas Stephan Ludwig Roth, care, ca și românii Dobra și Buteanu (suprimați de maghiari), Dragoș (omorît de români, bănuit de trădare, în realitate împuternicit de Kossuth și guvernul ungar să medieze înțelegerea cu ei), a căzut pradă dezbinării promovate de habsburgi și nobilimea ungară, ca și extremismului naționalist burghez maghiar, german și român în același timp.

Fructificînd roadele sciziunii din tabăra revoluționară, "Constituția" imperială din 4.III.1849, care, ca și cea din 25.IV.1848, încerca să amăgească naționalitățile împilate prin accentele sale liberale, a adîncit și mai mult discordia dintre ele. Görgey, comandantul armatei revoluționare ungare, trece sub steagurile austriece, încercările lui Bălcescu de a împăca pe români cu ungurii (care se uzau reciproc în lupte intestine) eșuează, iar în iulie 1849 armata lui Bem este copleșită de forțele contrarevoluționare la Sighișoara, bătălie în cursul căreia își găsesc o moarte eroică Petőfi și Maximilian Kurtz.

Ca pretutindeni în Europa, într-o situație critică pentru structurile absolutist-monarhice - și pe care burghezia nu era dispusă să le forțeze printr-o mișcare de esență revoluționară, de teama radicalizării programelor maselor populare, raliate la început pentru liberalizarea rînduielilor feudale potrivnice ascensiunii ei solitare spre putere - alianța nobiliaro-burgheză a zăgăzuit și înfrînt revoluția de la 1848 și în Imperiul Habsburgic.

In pofida eșecului suferit de revoluționari, cu toate strădaniile depuse de imperiu pentru adaptarea la cerințele impuse de noile condiții istorice, catalizate și de anul 1848, lupta națională a popoarelor din Austria nu va intra într-o etapă involutivă. Instituțiile feudale ale celor trei "națiuni" au fost abolite, poporul român, care își făcuse la 1848 dovada unor potențe de renaștere remarcabile, nu mai putea fi ignorat, iar nobilimea maghiară și patriciatul săsesc

au pierdut o parte din privilegiile lor exclusiviste ce păreau intangibile. Pentru a ne explica și mai mult, trebuie să arătăm că epoca absolutistă, contradictorie dintre 1849-1867, sfîșiată de convulsiuni interne, a fost nu odată idealizată de istoriografii sași - ca să ne referim la ei - care au cercetat-o. In lucrarea sa "Geschichte der Siebenbürger Sachsen für das Sächsiche Volk", apărută la Sibiu în 1910, istoricul sas burghez Fredrich Teutsch, analizînd unilateral procesul istoric respectiv și prezentîndu-l de pe pozițiule preponderente ale burgheziei săsești în viața economică și politică a Transilvaniei, îl asimilează cu un interregn de autarxie socială.

Infirmînd o asemenea optică romantic-tradiționalistă despre protecționismul salomonic imperial-despotic și fără cancelarul Metternich, alungat de revoluția vieneză la 1848 - absolutismul austriac lovea - deși inegal - toate naționalitățile subjugate, centralizînd excesiv puterea administrativă, revocînd cedările conjuncturale, intensificînd germanizarea, generalizînd oficialitatea limbii germane. Impletindu-și interesele cu ale Curții imperiale, aristocrației ungare și clerului catolic, birocratizînd regimul, burghezia austriacă își aliază și patriciatul săsesc (sprijinit pe autoritățile locale și guvernatorii principatului ardelean), cointeresat în frînarea administrativă a burgheziei române pe tărîm economic, în slujirea politicii economice și de germanizare imperiale.

Același lucru se petrece în Bucovina austriacă iar în Basarabia țarii ruși acordă și ei privilegii discriminatorii germanilor etnici, preluînd un principiu consacrat al politicii habsburgice față de naționalități [1].

După 1860, slăbiți de criza economică europeană, de înfrîngerile din Italia, de războiul nefavorabil cu Prusia bismarckiană, habsburgii sînt constrînși să accepte anumite reforme, reducînd centralismul în favoarea federalismului, proclamînd în Consiliul imperial lărgit de la Viena din același an principiul "individualității istorico-politice a provinciilor". Simultan, pentru a compensa daunele suferite în politica externă și cedările în cea internă, Imperiul Habsburgic resimte oportunitatea de a-și ralia mai organic serviciile nobilimii și burgheziei maghiare. In aceste condiții,

---

1) Arhiva C.S.S., dosar nr.56.321, vol.7, pag.1.

după ce la 8.VI.1867 împăratul Francisc Iosif se încoronează ca rege al Ungariei, semnează legea de alipire la aceasta a Transilvaniei, inaugurînd era dualismului austro-ungar, de fundamentare pronunțat antiromânească. Aceasta coincidea și cu o serie de schimbări survenite în evoluția Germaniei, a cărei unificare în jurul Prusiei nu urmărea și dezagregarea Imperiului Habsburgic ci doar excluderea Austriei din Confederația Germanică și - implicit - menținerea Transilvaniei sub stăpînirea austro-ungară. In planurile lui Bismarck, Austriei i se rezerva rolul de anexă în expansiunea spre sud-estul Europei, al cărei precursor în Principatele Unite devenea dinastia de Hohenzolern prin Carol I.

Regimul preferențial de care se mai bucura încă burghezia săsească, crease o teamă tacită și celei ungare, care rîvnea la asigurarea unei situații de exclusivitate pentru reprezentanții săi. Intuind trecerea sa pe o poziție secundară în sistemul monarhiei bicefale, burghezia germană a protestat în parlament și prin presă împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria și, îndeosebi, a desființării unității politice și administrative a "pămîntului regesc", a autonomiei "Universității săsești". Noul organism de conducere spirituală a sașilor din Transilvania urma să devină biserica regnicoloră, evanghelică.

Stipulînd că în granițele statului maghiar ființează și este recunoscută legislativ doar "națiunea unitară ungară" (din care românii și sașii făceau parte doar ca simpli membri), legea nr.44/1868 asupra naționalităților - alterată de subiectivismul autorităților executive - a deschis o luptă fățișă între sași și guvernul de la Budapesta, încheindu-se abia după căderea guvernului premierului Coloman Tisza (189o).

Declarînd că concepe unitatea monarhiei austriece numai prin neavantajarea vreunei națiuni constitutive, burghezia germană își definește programul politic în conferința de la Mediaș din 4-5.III.1872, acceptînd participarea la alegeri și la dezbaterile parlamentare doar cu caracter de parte opozantă. Ea se organizează în 1876 în "Partidul Popular Săsesc" care, excluzînd din vechiul program revendicativ doar renunțarea la autonomia administrativă a gordianului "pămînt crăiesc", își mărturisea de fapt opțiunea capitulardă și colaboraționistă cu regimul burghezo-moșieresc din Ungaria. Această nouă politică a fost consfințită de Adunarea Națională a

./.

poporului săsesc (17.VI.189o), în urma cedărilor guvernului ungar, a atenuării legislației șoviniste și deznaționalizarii, care au permis o mai strînsă organizare internă a sașilor, prelungită pînă în 1918. In ceea ce privește pe svabii bănățeni, maghiarizarea lor a fost mai pronunțată, lupta lor orientîndu-se în genere după aceea a burgheziei germane din Ungaria, împotriva moșierimii din această țară.

In tabloul pozitiv al luptelor popoarelor asuprite din Imperiul Habsburgic se cuvine menționat Congresul naționalităților de la 1o.VIII.1895, care a influențat grațierea de către împăratul Francisc Iosif a autorilor români ai "Memorandumului", inculpați în procesul din 1894.

Trecînd peste diferențele etnice, burghezia germană se asociază celei maghiare și române în exploatarea maselor populare. Intre 1867-189o, sub influența Internaționalei a II-a, social-democrația austriacă a avut, în general, o acțiune stimulatoare asupra mișcării socialiste din Ungaria și Transilvania. După 189o - și mai ales la începutul secolului al XX-lea-oportunismul practicat de aristocrația muncitorească și concretizat în formula "austro-marxismului", își face loc în mișcarea muncitorească din Transilvania. La rîndul ei, social-democrația maghiară, deși nu contesta dreptul naționalităților la egalitate, nu punea în discuție principiul integrității Imperiului Habsburgic și al Ungariei. Aceste stări de lucruri negative n-au putut înăbuși lupta socială și națională, dar au stînjenit-o într-o proporție apreciabilă.

Pe plan economico-politico-social însă, românii din Transilvania continuau să se afle într-o stare de inferioritate față de populațiile ungară și germană. In comparație cu acestea, populației românești îi revenea o suprafață inferioară de pămînt, iar burghezia germană concentra 2o,5% din fondul capitalurilor societăților anonime, 18,4% din cel al băncilor și - împreună cu cea maghiară - cumula 97,3% din capitalul industrial și comercial, precum și 75% din totalitatea capitalurilor bancare existente [1].

Perioada dintre 19oo-1914, primul război mondial (1914-1918) și rezultatele sale, neputința Germaniei

---

1) Desăvîrșirea unificării statului național-român - Unirea Transilvaniei cu vechea Românie, Ed.Acad.R.S.R., Buc. 1968, pag.89.

./.

înfrînte şi zguduite de frămîntări revoluţionare interne de a prelungi agonia Imperiului Habsburgic, influenţa revoluţiei burghezo-democratice din februarie - martie 1917 şi a celei socialiste din octombrie din Rusia, au agravat insolubil criza socială şi naţională, inclusiv coaliţia claselor conducătoare austro-ungare. Consolidarea legăturilor naţionalităţilor care luptau pentru autodeterminare -acţiune înlesnită şi de desfăşurarea războiului mondial - au exercitat o puternică înrîurire asupra deciziei marilor puteri beligerante de a lichida Imperiul Habsburgic, de rezolvare burghezo-democratică a contenciosului naţional prezentat de monarhia austro-ungară. "Congresul naţiunilor oprimate" din aprilie 1918 a proclamat dreptul imprescriptibil al popoarelor de a dispune în mod liber de soarta lor, de a-şi închega state naţionale unitare. Infrîngerea Puterilor Centrale în război a creat condiţiile reactivizării forţelor de eliberare naţională a popoarelor asuprite şi - printre acestea - desăvîrşirii unităţii statului român, unirii Transilvaniei cu vechea Românie.

In anii 1918-1919 în centrele ardelene şi bănăţene cu populaţie germană (Braşov, Sibiu, Timişoara etc.) se dezvoltă o mişcare democratică a naţionalităţii germane, în legătură cu definirea poziţiei acesteia faţă de problema unirii Ardealului şi Banatului cu România. Aceasta nu însemna o simplă chestiune de sufragiu plebiscitar, lipsită de sinuozităţi şi contradicţii. In joc era acum, ca în toate statele succesorale ale Imperiului Habsburgic, greaua moştenire a unei convieţuiri îndelungate într-un tot autoritar şi separarea în unităţi statale ce se îndreptau spre independenţă pe noi baze etnice, politice, administrative.

Conducătorii grupărilor etnice germane ce urmau să fie integrate statului român, se situează pe poziţii adeseori opuse şi ezitante. Pentru planurile de conservare a Marii Austrii (Grössosterreich), concepute de fostul prinţ moştenitor Franz Ferdinand, şi pentru o autonomie culturală a Transilvaniei, se pronunţa liderul sas Rudolf Brandsch, ale cărui idei se asemănau în această privinţă cu tezele federaliste ale gazetarului român Aurel Popovici. La 23.X.1918 Brandsch îşi expune punctul de vedere în parlamentul maghiar din Budapesta, cultivînd în acelaşi timp relaţii şi ducînd negocieri

cu guvernul Károly Mihaly, pentru a obţine asigurări asupra drepturilor minorităţii germane.

In scopul coordonării deliberărilor premergătoare integrării, la Budapesta se constituie în 10.XI.1918 Consiliul Naţional German din Ungaria, în conducerea căreia reprezentanţii muncitorilor social-democraţi germani (lider Heinrich Kalmár, de formaţie austro-marxistă) deşi nu tăgăduiau acuitatea soluţionării democratice a problemei naţionale, omiteau din programul lor desfiinţarea exploatării, închegarea unităţii muncitoreşti fără discriminări de naţionalitate, problema puterii de stat.

Orientîndu-se la dreapta procesului de unificare cu România, Consiliul Naţional Săsesc (Sachsicher Nationalsrat), reprezentînd burghezia conservatoare, îşi face publică la 29.XI.1918 fidelitatea faţă de Ungaria. O delegaţie a sa înmînează primului ministru ungur Károly un memoriu revendicativ din care erau excluse cererile păturilor muncitoreşti şi ţărăneşti germane.

Sub ocupaţia trupelor sîrbo-franceze, în Banat se conturează mai anevoie o platformă comună faţá de unirea cu România. Svabii bănăţeni, consecvent filo-maghiari, urmează îndeaproape pe conservatorii saşi în delimitarea opţiunilor faţă de Ungaria. Consiliul Naţional Svab şi Consiliul Popular Bănăţean - înfiinţate ad-hoc - manifestă pentru o republică bănăţeană aparteneută la statul maghiar, inspirîndu-se din preceptele preşedintelui american Wilson. Numeroşi sociali-democraţi şvabi nu estimează la proporţile ei reale semnificaţia şi valoarea unirii pentru dezvoltarea social-economică a ţării şi satisfacerea propriilor revendicări. In acest sens poate fi interpretată proclamarea la 2.XII.1918 a autonomiei Banatului - prin lideratul dr.Otto Roth - eveniment ce încerca să bareze procesul istoric al unirii. Refuzînd orice cooperare cu social-democraţii din Consiliul Naţional German din Ungaria, Jakob Bleyer, lider al intelectualităţii şvăbeşti maghiarizate, înfiripează Consiliul German Maghiar patronat de biserica catolică. Situîndu-se în calea unificării şi împingînd mai departe secesiunea şvabă, intelectualii şvabi maghiarizaţi aflaţi în minoritate, conduşi de Bleyer şi Muth, sfătuiţi de stîlpii bisericii catolice maghiarizate, cereau autonomia Banatului în hotarele Ungariei.

./.

Independent de aceştia îşi face loc un curent al şvabilor radicali - procumpănitor mic burghez şi opus rămăşiţelor orînduirii feudale - care îi atacă pe intelectualii lui Bleyer (adeptul unei "patrii maghiare") de pe platforma democrat-burgheză şi se apropie ideologic de linia politică a saşilor ardeleni. In adunarea populară de la Timişoara din 8.XII.1918 ei recuzează eventuala alternativă a alipirii Banatului la statul sîrbesc. Pentru autonomizarea Banatului şi stabilirea atribuţiunilor sale, o delegaţie a Consiliului Central al Germanilor din Ungaria obţine audienţă la Oszkar Iászi, ministrul pentru naţionalităţi în guvernul Károly, fără a consulta voinţa românilor bănăţeni majoritari.

Promotorul constituirii unei federaţii dunărene post-habsburgice, respinsă de masele largi populare, Oszkar Iászi viza în ascuns stăvilirea procesului de dezmembrare a dualismului austro-ungar. Ecoul unei asemenea acţiuni avea să fie sesizat şi în presa germană din România, ziarul "Siebenbürgisch - Deutsches Tageblatt "publicînd articole cu nuanţe separatiste ca "Dreptul nostru la autodeterminare" şi "Autonomia teritoriului săsesc", îndemnînd la înfiinţarea de entităţi politice autonome.

Din punctul de vedere al intereselor de clasă, politica promovată de burghezia radicală şi social-democraţia şvabă, de restrîngere şi limitare a problemei naţionale la cea culturală, spirituală, despărţea la 1918 lupta naţiunilor asuprite de acţiunea generală a maselor populare proletare pentru revoluţia socialistă.

Tendinţele de claustrare naţională sau de inspiraţie pro-maghiară, promovate de aceste curente din sînul minorităţii săseşti şi şvabe, nu puteau să nu ţină - simptomatic - seama de evenimentele care se petreceau între timp pe planul general al acţiunilor consacrate desăvîrşirii statului naţional unitar român. In Transilvania avansa un puternic curent de unire cu vechea Românie (burghezo-democratic sub raport social, necondiţionat sub cel naţional) pentru care militau Partidul Naţional Român din Ungaria şi Comitetul Central al Partidului Social Democrat din Ungaria. La 12.X.1918 Comitetul Executiv al Partidului Naţional Român hotărîse la Oradea să formuleze o declaraţie de principii privind dreptul la autodeterminare, document care la 18.X.

./.

1918 e prezentat în parlamentul de la Budapesta. La 3o.X. 1918 se creează la Budapesta - activînd din noiembrie la Arad - Consiliul Român Central, organism coordonator al unirii.

De la înființarea sa Consiliul Național Român Central din Arad, condus de Vasile Goldiș, nu omisese din programul său unionist revendicările și necesitatea colaborării constructive, neviolente cu minoritatea germană, în rîndurile căreia se dezvolta o mișcare democratică binevoitoare unirii Transilvaniei cu România. Adunarea minoritarilor germani din 17.XI.1918 de la Brașov se pronunță și ea pentru autodeterminarea națiunilor constitutive ale monarhiei austro-ungare, ceea ce însemna recunoașterea dreptului Transilvaniei de a se uni cu vechea Românie. Pentru a acționa în deplină cunoștință de cauză, Consiliul Național Săsesc trimite la Budapesta și împuternicește o delegație să trateze cu autoritățile maghiare și cu Consiliul Național Român Central, în scopul estimării garanțiilor fiecărei părți în perspectiva reglementării situației Transilvaniei. Delegația germană a refuzat la Budapesta să ia în considerare propunerile cercurilor secuiești de autonomizare a Ardealului,avînd în schimb contacte fructuoase cu reprezentanții români din C.N.R.C.

Tratativele cu guvernul ungar ale fracțiunii parlamentare germane în parlamentul de la Budapesta - în sînul căreia aripa Melzer - Neugeboren apăra fervent vechile concepții pro-ungare - sînt respinse de majoritatea intelectualității săsești, adversară compromiterii politice și pactizării cu Ungaria. Numeroși intelectuali sași cer o colaborare loială cu românii pe pincipiul echității demografice, idee susținută - printre alții - de Friedrich Müller, directorul Școlii Normale din Sighișoara, în fața organelor locale, iar la 21-22.XI.1918 în reuniunea Consiliului Național Săsesc de la Sibiu.

Actul final și rezoluția Adunării de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, care au hotărît unirea Transilvaniei cu România, înscriau ca un principiu fundamental "deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare", drept de administrare și judecată în limba proprie și prin reprezentanți proprii, drept de reprezentare în corpurile le-

gislative, proporţional cu masa populaţiei (punctul 1). La punctul 2 figura "egală îndreptăţire" şi deplină libertate confesională pentru toţi membrii minorităţilor conlocuitoare.

Luînd notă de locul rezervat minorităţilor în cadrul noului stat unitar român, Consiliul Naţional Săsesc începe convorbirile cu Marele Sfat Naţional Român şi Consiliul Dirigent - organe politice diriguitoare ale Transilvaniei-în cursul cărora acestea au posibilitatea să constate consimţămîntul minorităţii săseşti asupra situaţiei create după 1 decembrie 1918. La 9.XII.1918, adunarea din sala "Transilvania" a saşilor din Bucureşti îşi exprimă asentimentul faţă de unirea cu România, lansînd un mesaj - pentru a proceda similar - saşilor ardeleni.

O delegaţie a Consiliului Naţional Săsesc compusă din A.Schullerus, R.Brandsch, R.Schuller şi A,Polony prezintă la 10.I.1919 Consiliului Dirigent din Sibiu adeziunea saşilor la unire, spre a fi transmisă guvernului român. In acelaşi timp, delegaţii săseşti încunoştinţează la Sibiu pe generalul Berthelot, şeful Misiunii Militare Franceze din România, la Viena - pe diplomatul american Coolidge, membru al delegaţiei S.U.A. la Conferinţa de Pace (pe adresa căreia este trimisă o copie a rezoluţiei de la Mediaş),pe regele Ferdinand şi M.Pherekyde, primul ministru român.

Impotriva manevrelor de contestare a hotărîrii de la Mediaş, iniţiate printre saşi de emisari ai puterilor străine (mai ales S.U.A.), de delegaţia maghiară la Conferinţa de Pace de la Paris (care puneau decizia pe seama presiunilor româneşti), saşii îşi reafirmă.în adunări de masă caracterul independent şi definitiv al voinţei lor de aprobare a unirii.

In Banat, sub influenţa hotărîrilor unioniste săseşti, masele şvabe muncitoreşti şi ţărăneşti, tineretul intelectual, respingînd soluţia unei "patrii maghiare", privesc cu simpatie realizarea unităţii statului român şi se pronunţă în consecinţă pentru asocierea străvechii regiuni adoptive cu România. In condiţiile retragerii trupelor de ocupaţie, adunările populare din 10.VII. şi 10.VIII. 1919 de la Timişoara, iau hotărîrea aderării la unirea Banatului cu vechea Românie, înaintînd Consiliului Dirigent documentele respective.

./.

In felul acesta, la săvîrşirea unuia dintre cele mai impozioase şi hotărîtoare acte istorice progresiste din viaţa poporului, a naţiunii române, populaţia etnică minoritară germană îşi găsea o participare efectivă, corespunzătoare înţelegerii obiectivităţii, legităţii procesului de dezintegrare a perimatei monarhii austro-ungare, a anacronismelor sale, aflate în contradicţie cu dezvoltarea generală a societăţii moderne.

Procesul de clarificare şi acţiunea forţelor minoritare germane, favorabile unirii, s-au desfăşurat în luptă directă cu acele curente şi categorii sociale opuse ideilor şi mişcării cu caracter revoluţionar burghezo-democratic,care - sub presiunea maselor - însoţeau dezlipirea naţiunilor oprimate din Imperiul Habsburgic (inclusiv a celei române şi a teritoriilor româneşti istorice), formarea statelor naţionale unitare şi independente.

Neutralizînd concepţii şi rezistenţe de natură conservatoare, interpuse de exponenţii angajaţi ai Imperiului Habsburgic, ai Ungariei "istorice" semifeudale, călăuzită de reprezentanţii săi cei mai înaintaţi, minoritatea germană de pe pămîntul românesc s-a alăturat în 1918-1919 acelor obiective care erau în concordanţă cu principiile fundamentale ale naţiunilor de a dispune liber de drepturile lor de existenţă independentă imuabile.

In ce măsură opţiunile şi interesele minorităţii germane îşi vor găsi aplicabilitatea şi reprezentarea scontate în cadrul politico-social-administrativ al statului român unitar şi al regimului burghezo-moşieresc posterior lui 1 decembrie 1918,.aceasta rămîne să constituie obiectul unor capitole viitoare.

oooooOOOooooo

LEGĂTURILE DINTRE AGENŢII SERVICIILOR INFORMATIVE GERMANE ŞI ORGANIZAŢIA LEGIONARĂ

(PERIOADA 1934 — SEPTEMBRIE 1940)

Locotenent-colonel NICOLAE MEIANU
Cercetător ştiinţific

Deceniul al IV-lea din secolul nostru, înregistrează evenimente care aveau să ducă nu după mult timp, omenirea la încleştarea cea mai sîngeroasă cunoscută în sbuciumata istorie a continentului european. In ianuarie 1933, în Germania venise la conducerea statului, partidul nazist al lui Hitler care încă de la înfiinţare îşi înscrise pe steagul său politica "revanşei"; nerecunoaşterea tratatelor de pace încheiate la Versailles, Neully şi Trianon. Acesta era un semnal de alarmă pentru toate popoarele europene.

Masele muncitoare din România, conduse de către Partidul Comunist Român, elementele progresiste şi-au ridicat cu putere glasul împotriva nazismului, care ameninţa, prin politica "revanşei" şi integritatea teritorială a statului român.

Marile bătălii de clasă ce au avut loc în ţara noastră în luna februarie 1933, imediat după venirea lui Hitler la putere în Germania, au scos pregnant la iveală adversitatea poporului român faţă de fascism. Erau primele manifestaţii antifasciste de o asemenea amploare din Europa acelor zile. Mişcarea muncitorească din România nu demasca însă numai caracterul agresiv al nazismului pe plan internaţional. Ea demască şi slugile acestui curent nefast pe plan intern, care după această dată se transformă în mod deliberat în agentură de propagandă şi pepenieră de viitori

./.

932

2.

spioni. Dintre organizațiile care au depus cel mai mult zel în slujirea intereselor hitleriste, care s-a străduit cel mai mult să răspîndească în țara noastră preceptele ideologiei naziste, a fost organizația legionară, condusă de către Corneliu Zelea Codreanu, un om de cultură mediocră îmbibat de misticism, asasinul din anul 1924 al prefectului de poliție Manciu. Criminalul ajunsese prin mijlocirea pistolului și sprijinul burgheziei, om politic.

Organizația legionară avînd în vedere asemănarea dintre metodele sale de acțiune și cele folosite de către naziști, precum și identitatea ideologică ca: anticomunismul, antisemitismul, etc., și-a arătat încă din primele sale începuturi simpatia și sprijinul pentru fascismul italian și în deosebi pentru mișcarea hitleristă din Germania. Mai întîi între mișcarea legionară și cele două grupări fasciste amintite mai sus, au existat relații de colaborare ideologică. Căpeteniile legionarilor făceau vizite adepților lui Hitler și Musollini în țară sau peste hotare, luau parte la unele adunări ale acestora, se inspirau din metodele și ideologia lor.

Odată venit la putere Hitler în Germania, la 30 ianuarie 1933, relațiile dintre organizația legionară și nazism au căpătat un caracter deosebit. Naziștii devin patroni, iar organizația legionară slugă credincioasă, gata să execute orice i se cere.

In planurile sale viitoare de expansiune, Germania nazistă rezervase României un loc de primă importanță. România trebuia să furnizeze Germaniei petrol, cereale, iar dacă va fi posibil și carne de tun. De asemenea, în cadrul acestor planuri naziștii intenționau să folosească și poziția strategică a României. Naziștii urmăreau însă să manevreze lucrurile de așa manieră încît să poată avea o Românie aservită total, fără însă a o ocupa prin război. Ei își dădeau seama că o Românie ocupată militărește nu ar mai satisface în aceeași măsură, cerințele mașinii de război germane. Aveau doar experiența anilor de ocupație a o parte din teritoriul României din primul război mondial.

Punîndu-se în acest fel problema, în atingerea acestui scop, s-a căutat să se folosească tot ceea ce se

./.

putea folosi. Astfel la începutul anului 1934, aşa după cum rezultă din documentele Serviciului Secret, căpeteniile naziste în frunte cu RUDOLF HESS, ALFRED ROSENBERG, HEINRICH HIMMLER şi REINHARDT HEIDRICH, au întocmit un program amănunţit, pe puncte, după care trebuia să se desfăşoare acţiunea propagandistică şi de spionaj în România [1].

Cu ducerea la îndeplinire a acestuia a fost însărcinat RUDOLF HESS, ajutat de Dr.STEINACHER. In acest program, pe lîngă celelalte forţe de care dispuneau naziştii, se rezervase un rol deosebit şi legionarilor.

Trecîndu-se la punerea în practică a programului amintit, au fost trimişi în ţara noastră o serie de agenţi ai gestapoului şi o serie de emisari ai Partidului Naţional Socialist German (NSDAP), care trebuiau să sprijine Garda de fier, în vederea refacerii sale după ce la sfîrşitul anului 1933 fusese dizolvată de autorităţi.

Lui FRITZ FABRICIUS, conducătorul organizaţiilor naziste din rîndul populaţiei de origină germană din ţara noastră, i s-au dat dispoziţii ca pe lîngă sprijinirea Gărzii de fier, să intensifice propaganda hitleristă şi în rîndul populaţiei germane din România. Hitleriştii urmăreau să o înhame şi pe aceasta la carul nazist.

Pentru cetăţenii statului german care se aflau cu diferite treburi în ţara noastră, s-a înfiinţat la Bucureşti o secţie a N.S.D.A.P.-ului, care a fost pusă sub conducerea lui Arthur Konrady, un vechi agent al spionajului nazist. Atît pe lîngă organizaţia condusă de FRITZ FABRICIUS, cît şi pe lîngă cea condusă de KONRADY, Gestapo-ul a înfiinţat cîte o secţiune de informaţii. Acestea erau încadrate cu oameni special pregătiţi în tainele spionajului, unii veniţi direct din Germania, iar alţii recrutaţi şi instruiţi în ţară.

Prin aceste secţiuni s-a dat dispoziţii tuturor membrilor,ce compuneau organizaţiile amintite,ca pe lîngă activitatea de propagandă nazistă, să se desfăşoare şi o vastă activitate de culegere a informaţiilor. S-au distribuit, pe organizaţii, chestionare cu întrebări referitoare la problemele economice, militare, etc., ce interesau Reichul.

Emisarii trimişi de RUDOLF HESS şi HIMMLER, au

---

1) Arhiva C.S.S., dos.spec.nr.162, vol.3, fila 54-6o.

./.

căutat ca în afara organizației legionare și a organizațiilor hitleriste din rîndul populației germane din țară, să folosească și alte organizații cu vederi de dreapta, autohtone. Astfel ei au luat legătura cu conducătorii Partidului Național Creștin, respectiv cu șeful acestui partid, profesorul A.C.Cuza, atît prin intermediul lui FRITZ FABRICIUS cît și direct. In schimbul unor subvenții destul de însemnate, A.C.CUZA s-a angajat ca Partidul Național Creștin (P.N.C.), să prezinte nazismul în fața poporului român în culori cît mai atrăgătoare. Activitatea depusă în această direcție de către acest partid, n-a avut darul să-i mulțumească întru totul pe naziști. S-a încercat să se înființeze un Partid Național Socialist Român sub conducerea fostului colonel în rezervă STEFAN TATARASCU. Incercarea s-a soldat însă cu un eșec. Așa-zisul Partid Național Socialist Român n-a avut aderenți, făcînd parte din el numai inițiatorii și astfel, la sfîrșitul anului 1934, s-a autodizolvat.

Singura speranță a naziștilor, rămînea organizația legionară, cu toate că așa după cum mai aminteam pe data de 9 decembrie 1933, pentru caracterul ei terorist, fusese dizolvată. Datorită legăturilor ei cu nazismul, realizate încă cu ani în urmă, precum și metodelor de acțiune folosite, organizația legionară putea fi manevrată ușor, atît ca forță de șoc în îndeplinirea anumitor acțiuni, cît și ca agentură de propagandă hitleristă și spionaj.

De aceea prin programul inițiat de căpeteniile naziste, s-a avut în vedere să se distribue organizației legionare o cotă parte din suma de 750.000 mărci aur, alocată de Berlin cu destinația expresă pentru "organizarea Gărzii de fier și pentru alte probleme interne ale României".[1)]

Pentru început, legionarii și ceilalți agenți ai spionajului nazist, în conformitate cu "programul nazist pentru România", întocmit așa după cum precizam de către căpeteniile naziste, trebuiau să organizeze demonstrații și acțiuni ostile îndreptate împotriva ministrului de externe al Franței - Barthou - care urma să ne viziteze țara în primăvara anului 1934. Mai trebuiau să îndeplinească o serie de acțiuni contra regelui Carol al II-lea (misiuni care

---

1) Arhiva C.S.S., dos.fond spec.nr.162, vol.4, fila 203.

5.

formau punctul 4 din program) şi împotriva lui Nicolae Titulescu - ministrul de externe al României (care alcătuiau punctul 11 al programului) [1].

Datorită însă măsurilor luate de către autoritățile de stat româneşti, aşa după cum afirma ROSENBERG, nu s-a putut îndeplini nici unul din punctele prevăzute. Acest fapt s-a soldat cu învinuiri reciproce între căpeteniile naziste însărcinate cu îndeplinirea programului, în şedinţa specială convocată în acest scop "la data de 23 iunie 1934 în departamentul Secţiunii a IV-a din Ministerul Afacerilor Externe al Reichului" [2].

Criticile au fost violente. Rosenberg le-a atras atenţia celor de faţă că "organizaţiile din România trebuiesc încredinţate unor elemente hotărîte.... pentru că, orice întîrziere prejudiciază politica externă a Reichului" [3].

REINHARDT HEYDRICH - şeful poliţiei secrete s-a enervat şi el de încetineala cu care se lucra şi a cerut să i se permită să se ocupe el, personal, de această chestiune, să "expedieze în România o coloană de oameni hotărîţi şi cu experienţa trecutului" [4]. Adică agenţi ai S.D.-ului experimentaţi în mînuirea pistolului şi cuţitelor cu ocazia represiunilor sîngeroase ce avuseseră loc în Germania, împotriva forţelor democratice.

S-a opus însă Himmler, şeful lui HEYDRICH, HESS şi STEINACHER. HIMMLER şi HESS aveau încă încredere în organizaţiile fasciste şi în agenţii lor din România. In special, în organizaţia legionară şi în organizaţiile hitleriste de sub conducerea lui FRITZ FABRICIUS, care constituiau agentura pe care se punea cel mai mare preţ.

Cu toate că nu fuseseră executate ordinele "precise" legate de exploatarea diferitelor situaţiuni legate de persoana factorului constituţional (adică a regelui Carol al II-lea) şi a lui NICOLAE TITULESCU, căpeteniile naziste au continuat să-şi menţină încrederea în legionari, să-i subvenţioneze cu noi fonduri. Deşi Carol al II-lea,

---

1) Arhiva C.S.S., dos.fond spec.nr.162, vol.4, fila 203.
2) Arhiva C.S.S., dos.fond spec.nr.162, vol.4, fila 202-206.
3) I d e m.
4) Arhiva C.S.S., dos.fond.spec.nr.162, vol.4, fila 204.

./.

nu cu mult timp în urmă fusese pentru o apropiere față de Germania, protejînd chiar la un moment dat Garda de fier, în primăvara și în vara anului 1934 își atrage aversiunea Germaniei naziste și implicit și a organizației legionare, pentru motivul că acceptase politica lui NICOLAE TITULESCU de apropiere față de U.R.S.S. și reluarea, pe data de 9 iunie din acel an (1934), a relațiilor diplomatice cu această țară, măsură care s-a bucurat de altfel, de aprobarea întregului popor român. In vara anului 1935 și 1936, CODREANU, căpetenia legionarilor, este vizitat în tabăra legionară de la Carmen Sylva (actuala Eforie-Sud), de către o serie de hitleriști din Reich, cărora CODREANU le face declarații de loialitate. Aceștia îi aduc noi instrucțiuni asupra modului cum trebuie să acționeze. Relațiile dintre căpeteniile legionare și cele naziste se intensifică. HANS OTTO ROTH, unul din conducătorii grupărilor naziste din rîndul populației de origină germană din țara noastră, se prezintă în vara anului 1936 la CODREANU în fruntea unei delegații și-l invită în numele N.S.D.A.P.-ului, (Partidul Național Socialist Muncitoresc German), să ia parte la viitorul congres al acestui partid ce urma să aibă loc la Nürenberg sub conducerea lui Hitler. CODREANU primește desigur, invitația ca pe o mare cinste.

Intre timp, în vara anului 1935, cu sprijinul cercurilor reacționare Garda de fier se reorganizase. De acum apărea pe arena politică sub o nouă firmă : se numea partidul "Totul pentru Țară". Ca paravan avea drept conducător, pe generalul ZIZI CANTACUZINO-GRANICERUL, iar CODREANU se intitula de astă dată șef spiritual al mișcării.

Investițiile făcute de către HIMMLER și HESS în organizația legionară erau promițătoare. Legionarii desfășurau o vastă propagandă în favoarea Germaniei naziste. Organele lor de presă "Buna Vestire", "Cuvîntul" și altele se străduiau din toate puterile să se facă cît mai utile stăpînilor. Conform instrucțiunilor primite s-a început un atac violent atît prin presă, cît și prin amenințări directe împotriva unor personalități românești cu vederi democratice.

In anul 1936 "Echipele Morții", grupe de cri-

./.

minali inspirate după chipul și asemănarea bandelor S.S. din Germania, conduse și instruite de HIMMLER, întocmesc "liste negre" cu toți oamenii politici sau de stat care se pronunțau împotriva apropierii României de Germania nazistă. Primul, împotriva căruia s-a deschis atacul, care de fapt figura și în programul lui RUDOLF HESS, la punctul 11, era NICOLAE TITULESCU, ministrul de externe al României din acea vreme. Motivul: politica ostilă Germaniei naziste, faptul că milita pentru crearea unor relații amicale cu URSS-ul.

Legionarii au trecut la înfăptuirea unor acte de teroare. Neputîndu-și apăra ideile prin idei, ei pun mîna pe pistoale și pe junghere - așa procedaseră doar și naziștii în Germania, așa mai procedaseră și ei în trecut. La 1 martie 1937 la orele 19,30 un grup de "băieți" ai lui CODREANU au spintecat cu cuțitele pe rectorul universității din Iași - profesorul Traian Bratu, pentru motivul că acesta se pronunțase în repetate rînduri împotriva ideologiei fasciste.

Tot la începutul anului 1937 legionarii dezlănțuie atacuri prin presă împotriva scriitorului Mihai Sadoveanu. Incep să-i ardă operele pe rug.

Spionajul nazist, prin dirijarea organizației legionare la astfel de acte, urmărea aducerea la tăcere a adversarilor nazismului și forțarea autorităților române de a se apropia de Reich.

Sprijinul căpeteniilor naziste pentru agentura lor din România - organizația legionară - după cum se vede și din cele expuse mai sus, îndreptățea speranțele lui HIMMLER și HESS. Legionarii încep să primească sprijin chiar și din partea organelor oficiale ale Reichului. Reprezentanții Legației Germane din București, contrar uzanțelor diplomatice iau parte, in corpore, în anul 1937, la procesiunea de înmormîntare a legionarilor ION MOȚA și VASILE MARIN, căzuți pe frontul din Spania, unde luptaseră alături de trupele fasciste ale generalului Franco.

Desigur, după cum era și de așteptat, această ignorare a relațiilor dintre state a stîrnit oprobriul opiniei publice din țara noastră, iar guvernul român a fost nevoit să înainteze o notă de protest guvernului german.

./.

In acelaş an, adică în anul 1937, înainte de alegerile electorale, CODREANU fusese vizitat la Casa Verde de către o delegaţie a d-lui FRITZ FABRICIUS, căpetenia organizaţiilor naziste din rîndul populaţiei de origină germană din ţara noastră, în vederea încheierii unui cartel electoral.

Organizaţia legionară nu se bucura însă numai de sprijinul moral al Germaniei naziste, ci şi de un substanţial sprijin material . Ea primea stipendii însemnate din partea serviciilor informative germane, prin NAE IONESCU, aşa-zisul"reprezentant"al Firmei I.G.Farbenindustrii pe lîngă care funcţiona un birou al gestapo-ului. Subvenţii însemnate mai erau încasate de către legionari şi prin agenţia de spionaj camuflată sub pulpanele societăţii cu capital german "SOIA"[1].

Recunoştinţa legionarilor pentru arginţii primiţi nu întîrzie însă să se arate. In anul 1937 CODREANU ţine vestitul său discurs, prin care declară că dacă legiunea va veni la putere în termen de 48 ore, România va fi alături de Axa Roma-Berlin.

CODREANU cunoştea desigur şi el coordonatele politicii naziste, care propovăduiau în primul rînd revizuirea tratatelor de pace încheiate după primul război mondial, tratate prin care erau consfinţite şi hotarele ţării noastre. Mai mult, Italia fascistă,aliata Germaniei, încă din anul 1936 făcuse referiri ostile la adresa ţării noastre, susţinînd că Ardealul trebuie să fie cedat Ungariei hortiste. Cu toate acestea CODREANU nu ezitase să declare că în cazul venirii la putere va fi alături de aceste forţe care se manifestau, pe faţă, împotriva statului român. Primise cumva CODREANU vreo garanţie din partea Germaniei naziste sau a Italiei fasciste că, în cazul cînd România va fi alături de Axă, va fi în afara pericolului revizionist ? Nu!. Desigur sprijinirea necondiţionată a acelora ce ne erau duşmani, trădarea intereselor naţionale de către organizaţia legionară, (pentrucă CODREANU nu vorbea numai în numele său, ci şi în numele organizaţiei sale) era determinată fără putere de tăgadă, de obligaţiile morale şi materiale şi în special de cele materiale, faţă de HESS şi

---

1) Arhiva C.S.S. dos.spec.3103, vol.1, fila 225-226.

./.

HIMMLER.Aceştia nu le dăduseră degeaba cota parte din cele 750.000 mărci aur prevăzute în programul nazist pentru România din anul 1934 [1], şi apoi subvenţiile de care am mai amintit plătite prin legaţie sau prin diferite birouri acoperite ale gestapo-ului.

Nu este mai puţin adevărat că, drept răsplată pentru "serviciile" aduse "marelui Reich" legionarii sînt şi ei "sprijiniţi" în continuare fără rezerve de reprezentanţii agenturilor germane.

Organele Serviciului Secret de Informaţii Român stabilisc că în anul 1938, după ce a fost arestat CODREANU şi alte căpetenii legionare, ARTHUR KONRADY reprezentantul lui HESS în România, care conducea o vastă reţea de spionaj, a intervenit în luna octombrie 1938 la Berlin printr-un raport C.D., precizînd şi insistînd că "este momentul ca Germania să sprijine legiunea" [2] şi pe căi legale, pentru că, îşi arată el îngrijorarea "Armand Călinescu a încercat să-l intimideze pe rege", arătîndu-i "că pericolul legionar este mai serios decît oricînd" [3].

Prin acelaşi raport însă KONRADI îşi manifestă speranţa că autorităţile române nu vor îndrăzni totuşi să ia măsuri drastice împotriva căpeteniilor legionare, deoarece "regele se teme de mişcarea legionară şi va ţine seama de ea" [4]. Dar rezidentul spionajului nazist în România, care lucra direct sub conducerea lui HESS, nu se limita numai la rapoarte către Berlin. Cu aprobarea şefilor săi, el i-a legătura cu legionarii ce se aflau în libertate şi'le face aspre imputări că nu activează în mod serios....că se rezumă la conspiraţii sterile.....că afişează o ideologie pentru care nu fac nici-o sforţare de materializare" [5]. Cu alte cuvinte, el îi incită să treacă la noi acte de teroare, la acte de intimidare a autorităţilor de stat. Sub îndrumarea şi a altor servicii de spionaj naziste,legionarii încep să dezlănţuie o serie de acţiuni criminale. Astfel în ziua de 28 noiembrie 1938, se intreprinde atentatul împotriva recto-

---

1) Arhiva C.S.S. dos.spec.162, vol. 4, fila 203.
2) " " F.O.nr.88.294, " 21, fila 170.
3) I d e m,
4) I d e m.
5) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.3103, vol,3m fila 125.

rului Universității din Cluj - profesorul FLORIAN STEFANESCU-GOANGA cu care ocazie este împușcat un agent de poliție. Mai au loc, atentatul împotriva colonelului magistrat CRISTESCU, atentatul împotriva lui BESERMENI EMIL, președintele sindicatelor din Oradea. Au loc acte de teroare, prin aruncarea unui mănunchi de grenade în interiorul teatrului din Timișoara în plin spectacol, care se soldează cu moartea a cinci persoane și rănirea multor altora. Se aruncă grenade asupra Uzinei "GOZINT" din Cluj. Se pune la cale incendierea tuturor fabricilor de cherestea din Bucovina, pe motivul că acestea ar fi fost deținute de evrei, acțiune descoperită și preîntîmpinată de autorități. Se devastează o serie de sinagogi evreești....

Ofensiva incitată de către agenții lui HESS HIMMLER și HEYDRICH în România, așa după cum rezultă din documentul nr.17309 din 22 noiembrie 1938 (Arhiva Siguranței)[1], nu a înregistrat însă efectele scontate. Aceste acțiuni în loc să ducă la intimidarea autorităților românești, mai degrabă le-au îndîrjit, ajungîndu-se în cele din urmă la suprimarea căpeteniilor legionare arestate.

Fermitatea cu care se acționase a dezorientat pentru moment pe oamenii lui HESS și HIMMLER. S-a căutat imediat să se salveze ce se putea salva. S-a luat măsura ca o mare parte dintre conducătorii legionari să ajungă la loc sigur, în afara oricărui pericol. Aceștia, cu sprijinul și prin grija gestapo-ului au fost adăpostiți în Germania, unde și-au primit în continuare simbria cuvenită. Unii dintre ei, cum ar fi ALEXANDRU CONSTANT, ION VICTOR-VOJEN, PETRE PONTA, omul de încredere al lui HORIA SIMA și alții, primeau ca preț al trădării patriei suma de 800 de mărci lunar, ceea ce reprezenta în acele timpuri mîncarea și întreținerea pe o lună a cinci familii de funcționari medii germani [2].

ALEXANDRU CONSTANT și ION VICTOR VOJEN, primeau subvențiile din partea firmei I.G.Farbenindustrii sub acoperirea căreia lucra, așa după cum mai precizam, un birou al spionajului hitlerist [2]. Pentru început gestapo-ul le-a cerut să întocmească o lucrare detailată privind granița de est a României. Pe naziști îi interesau fortificațiile

1) Arhiva C.S.S.dos.F.A.nr.38.507 - memorii Petru Pandrea (manuscris Aiud).
2) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.162, vol.5, fila 30 și F.A. 38.507 (manuscris Petru Pandrea Aiud).

de o parte şi de alta a Nistrului. Lucrarea a fost întocmită. Datele cuprinse în ea s-au bucurat de apreciere. Naziştii au considerat-o chiar interesantă.

PETRU PONTA, omul lui HORIA SIMA, mai practic, ajungînd în Germania s-a căsătorit cu o nemţoaică, apoi nu după mult timp a fost angajat în organele poliţiei naziste. Prin el, Horia Sima, ţinea legătura cu căpeteniile spionajului nazist. In afara acestuia, Horia Sima mai realiza legătura cu gestapo-ul şi prin CIOROGARU şi ION DUMITRESCU-BORSA.

De aci, prin intermediul gestapo-ului, căpeteniile legionare trimiteau în ţară ordine şi dispoziţii de reorganizare a mişcării, incitări la noi acţiuni teroriste, etc.

Desigur, prin sprijinirea căpeteniilor legionare fugite în Germania, nu se înţelege de acum că HESS şi HIMMLER renunţaseră la acţiunile lor de sprijinire a legionarilor din ţară. NU! Nu putea fi vorba de aşa ceva. Căpeteniile oblăduite în Germania constituiau doar o rezervă în acţiunile viitoare.

Documentul nr.18663 din lo decembrie 1938 (Arhiva Siguranţei) [1], precizează că în jurul acestei date au fost convocaţi la legaţie toţi consulii germani acreditaţi în România, (care aşa după cum este cunoscut erau cadre ale gestapo-ului), cărora li s-a cerut să raporteze date asupra situaţiei organizaţiei legionare. In rapoartele acestora, se arăta că legionarii ar fi reuşit să-şi creieze aderenţi la sate, iar în concluzie se manifesta speranţa că "Garda de fier" va "renaşte".

Ataşatul militar al Reichului la Bucureşti, colonelul WAHLE, omul Abwehrului (Serviciul de spionaj al armatei germane), a primit şi el dispoziţii din partea Ministerului de Război German, să întocmească un "raport cu privire la mişcarea legionară" care să cuprindă "numărul simpatizanţilor pe care i-ar putea avea aceasta în rîndul militarilor, precum şi asupra naturii relaţiilor dintre generalul ION ANTONESCU şi fosta organizaţie "Garda de fier" [2].

După cum se vede naziştii doreau să ştie, în

---

1) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.31o3, vol.3, fila 173.
2) " " " " 2946, vol.18,fila 119.

acţiunile lor viitoare, pe cine şi pe ce se poate conta în România. Totodată se poate observa că generalul ANTONESCU se afla în atenţia cercurilor naziste încă din anul 1938.

In urma suprimării căpeteniilor legionare, relaţiile dintre România şi Germania se înăspriseră mult.

Organele de contraspionaj româneşti, relatau zilnic, că în toate cercurile germane din Bucureşti era o mare fierbere, "Românii nici nu-şi dau seama cît de adîncă este fisura legăturii cu Reichul" 1), se raporta că afirmase VON HAEFTEN, secretarul legaţiei germane din Bucureşti. Faptul în sine a dat naştere unei dispute puternice şi între diferitele căpetenii naziste care dirijau acţiunea din România.

Diferiţi sprijinitori nazişti ai organizaţiei legionare, au început chiar să se acuze unii pe alţii, că lucrurile ajunseseră la un astfel de deznodămînt. Pînă la urmă s-au conturat două tabere. Una, formată din agenţii lui HIMMLER, HEYDRICH şi HESS, în frunte cu ARTHUR KONRADY, care, cu toate loviturile primite mizau mai departe pe organizaţia legionară, iar a doua formată din o parte din funcţionarii legaţiei germane, în frunte cu însuşi ministrul Germaniei la Bucureşti - WILHELLM FABRICIUS, care erau pentru atragerea României în sfera de interese a Germaniei şi prin alte mijloace.

WILHELM FABRICIUS şi von HAEFTEN îi reproşau lui KONRADY, că datorită lipsei sale de tact s-a ajuns la o astfel de situaţie explozivă în relaţiile dintre Germania şi România. Il acuzau de îngustime politică. Reprezentanţii legaţiei erau partizanii atragerii României alături de Axă nu numai prin legionari, ei considerau posibilă o apropiere între cele două ţări chiar şi prin rege sau alte personalităţi. Pentru ei nu conta cine era la cîrma statului, docili să fie, pe cînd Konrady, informase Berlinul că el "vede o Românie utilă Germaniei numai sub regim legionar" 2). Disputa s-a rezolvat desigur la Berlin.

Avînd în vedere serviciile aduse nazismului de către legionari, căpeteniile hitleriste au dat cîştig de cauză d-lui Konrady. Aşa se explică faptul că în Germania presa nazistă a dezlănţuit o serie de atacuri furibunde

---

1) Arhiva C.S.S. dos.F.O.nr.88294, vol. 5,fila 87.
2) Arhiva C.S.S. dos.F.O.nr.88294, vol. 5,fila 105.

împotriva autorităţilor româneşti.

Intre timp, ARTHUR KONRADY, mai întreprinde şi alte acţiuni ostile împotriva statului român. Spre sfîrşitul anului 1938, el a înaintat la Berlin un raport detailat, prin care propunea ca Germania nazistă să susţină pretenţiile teritoriale ale unor state vecine faţă de România. KONRADY întocmise chiar un plan în această direcţie denumit "Frühling Offensive" (Ofensiva de primăvară), prin care documenta ce avantaje ar obţine Germania, plan care preciza :

"Susţinînd agitaţiile ucrainene pentru formarea unui stat independent, cu regiuni din nordul Bucovinei, nordul şi sud-estul Basarabiei, s-ar obţine pe de o parte un succes de politică externă, pe de alta, crearea unui stat vasal-Ucraina;

- prin ajutorul dat Ungariei în revendicările asupra unor regiuni ardelene, s-ar putea cîştiga simpatia şi receptivitatea la influenţa nazistă a ungurilor;

- prin sprijinirea retrocedării Cadrilaterului-Bulgaria şi-ar arăta recunoştinţa faţă de Reich, a cărui influenţă în sudul Europei nu ar mai putea fi periclitată de statele democratice" [1].

Intr-un cuvînt, Germania nazistă prin adoptarea acestei poziţii şi-ar asigura foloase din partea tuturor. Căpeteniile naziste de la Berlin au găsit planul "Frühling Offensive" destul de ingenios şi astfel au aşteptat momentul ca în vara anului 194o, aşa după cum este cunoscut, să fie pus în aplicare aproape fără nici un corectiv.

Contraspionajul român intră în posesia datelor cuprinse în acest document şi drept răspuns, i-a noi măsuri de represiune împotriva sprijinitorilor nazismului şi în special împotriva organizaţiei legionare. Aşa se face că noi legionari iau drumul Germaniei naziste, unde găsesc adăpost şi hrană. Aci sînt instruiţi cum să acţioneze în continuare atît în ceea ce priveşte activitatea de propagandă nazistă şi diversiune, cît şi în ceea ce priveşte culegerea de informaţii necesare serviciilor informative naziste. Din cînd în cînd o parte dintre aceştia sînt trimişi în ţară cu instrucţiuni de reactivare subterană a organizaţiei legionare.

---

1) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.162, vol.14, fila 1o5.

In ianuarie 1939 autoritățile naziste facilitează publicarea în Germania sub îngrijirea legionarului CIOROGARU, lucrarea "Eiserne Garde" (Garda de fier), prin care se urmărea să se stimuleze activitatea de reorganizare a Gărzii și să se mențină trează ideia că organizația legionară, deși îi fuseseră suprimate unele căpetenii, nu era totuși distrusă.

In afară de legionarii fugiți în Germania, serviciile informative naziste, mai trimeteau în România și alți agenți, cu mai multă experiență. De pildă, la sfîrșitul anului 1938 trimesese pe agentul MOTZUS sub acoperirea de reprezentant al firmelor germane U.F.A. și TOBIS [1]. Acesta și-a organizat un birou de informații în str.Italiană din București. Pentru a culege datele de care avea nevoie, el ia legătura cu legionarul ROSCULET, pe care îl folosea și în transmiterea de "ajutoare bănești organizației legionare"[2], ajutoare care continuă a fi acordate în tot anul 1939.

Legionarii HORIA IGIROSEANU, ALEXANDRU CONSTANT și ALEXANDRU RANDA, agenți cu state mai vechi în slujba spionajului nazist, țineau legătura cu agenta gestapoului IOHANNA PLATEN [3].

Din partea NSDAP-ului, adică a reprezentanței neoficiale bineînțeles a lui HESS, în afara lui KONRADY mai aveau legături directe cu conducătorii legionari, ziaristul KLAUS SCHIKERT agent acoperit al gestapoului, inginerul IOSIF LANGENEKER, șeful propagandei naziste și THO SCHNELL, locțiitorul lui KONRADY [4]. Aceștia, în toamna anului 1938 și începutul anului 1939 trimiseseră la Berlin dosare întregi de informații și date, prin care căutau să documenteze aportul adus de legionari la cauza germană în România și dece era necesară sprijinirea acestora.

Primăvara și vara anului 1939 se marchează printr-o activitate febrilă de răspîndire a ideologiei legionare în rîndul foștilor membrii. Se reînnoadă firele rupte în urma măsurilor represive luate de autorități, după suprimarea unor căpetenii. O parte dintre membrii organizației legionare sprijină în continuare serviciile de informații naziste, prin

1) Arhiva C.S.S. dos.F.O. nr.88.294, vol.14, fila 463-464.
2) I d e m.
3) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.3103, vol.12, fila 82.
4) " " " nr. 162, " 12, "

./.

intermediul cărora primesc noi instrucțiuni asupra modului cum să acționeze în viitor. Perioada nu înregistrează pentru organizația legionară evenimente prea deosebite.

Legionarii transfugi, oblăduiți de Gestapo în Germania, sînt îngrijorați pe poziția adoptată de către autoritățile românești, după ce Germania nazistă atacă la 1 septembrie 1939 Polonia. De simpatia manifestată de acestea față de victimă. Le era teamă, exprimînd bineînțeles teama căpeteniilor naziste, că România va intra în război împotriva Germaniei hitleriste, alături de Polonia. Pentru a preîntîmpina o astfel de turnură a lucrurilor, căpeteniile legionare, la sugestia lui GHEORGHE CIOROGARU, agent al gestapoului, hotărăsc să-l asasineze pe CAROL al II-lea și pe ARMAND CALINESCU [1]. Pînă la urmă se ajunge la concluzia că trebuie asasinat numai ARMAND CALINESCU. HORIA SIMA, pentru a se remarca față de naziști și în special față de HIMMLER, pregătea și el în ascuns, în același scop, pe legionarul MITI DUMITRESCU.

"In timp ce noi discutam și ne agitam, arată într-o declarație a sa NICOLAE PATRASCU, unul dintre căpeteniile legionare care a participat la complot (se agitau cum să înfăptuiască crima) - HORIA SIMA nu ne spunea nimic.... el lucra de unul singur și-l pregăsea pe MITI DUMITRESCU în tăcere" [2].

In ziua de 21 septembrie 1939, așa după cum se știe, o echipă de legionari îl asasinează pe ARMAND CALINESCU. Presa din Germania nazistă, pentru a arunca praf în ochii lumii, trîmbițează că totul a fost pus la cale de către spionajul englez. Desigur versiunea nu era crezută de nimeni, deoarece toată lumea știa că asasinii veneau din Germania și nu din Anglia, că aceștia erau hrăniți și instruiți prin grija lui HESS și HIMMLER și nu de către spionajul britanic.

De fapt, mobilul asasinării lui ARMAND CALINESCU, afișat de către legionari-răzbunarea pentru suprimarea lui CODREANU -" nu constituia decît un pretext. Motivul asasinării avea cauze mult mai adînci, asupra cărora nu ne oprim.

---

1) Declarația lui N.Pătrașcu din anul 1964 - Aiud.
2) I d e m.

./.

16
~~17~~. 384

După înfăptuirea crimei, o parte dintre căpeteniile legionare fug din nou în Germania, unde găsesc ocrotire "paternă" şi adăpost din partea stăpînilor.

In urma acestei acţiuni, HORIA SIMA începe să se facă cunoscut. El este apreciat din ce în ce mai mult de către HIMMLER, şeful spionajului nazist. Sima se dovedise a fi unul dintre elementele pe care HIMMLER putea conta în planurile sale de viitor. In ţară se iau o serie de măsuri represive dintre cele mai severe împotriva organizaţiei legionare. In toamna anului 1939 şi începutul anului 194o, organele de stat arestează şi trimit în faţa justiţiei o serie de legionari.

Anul 194o cunoaşte însă o ofensivă şi mai mare a nazismului în România. Subvenţiile acordate legionarilor sînt din ce în ce mai mari. Ziarul legionar "Buna Vestire" primeşte din partea naziştilor noi fonduri. La fel şi celelalte publicaţii legionare. Agenţii Serviciilor Informative hitleriste îşi intensifică şi ei legăturile cu legionarii. Printre aceştia se numărau numitul WEISENFELD, ataşat de presă, însărcinat cu spionajul politic, KLAUS SCHICKERT, corespondent de presă al agenţiei D.N.B. în România şi KURT GEBAUER, considerat ca "unul din stîlpii serviciului de informaţii al Legaţiei Germane" 1).

Legionarii fugiţi în Germania, ca urmare a sfaturilor primite din partea lui HIMMLER, HESS şi ROSENBERG, urmau să vină în ţară, să organizeze un complot împotriva lui Carol al II-lea şi să pună mîna pe putere.

Pe data de 2 mai 194o, un grup de legionari în frunte cu HORIA SIMA şi NICOLAE PATRASCU au pornit spre ţară. N-au apucat însă să-şi pună planul în aplicare, deoarece au fost arestaţi la graniţă. Organele de contraspionaj Române aflaseră din timp de ceea ce se punea la cale şi astfel au luat contramăsuri. Dealtfel, în acea perioadă la Belgrad funcţiona un aşa-zis "grup Moruzov" care acţiona împotriva legionarilor fugiţi în Germania sau alte ţări limitrofe.

După arestare, HORIA SIMA, a fost trimis sub excortă la arestul Ministerului de Interne, iar NICOLAE PATRASCU a fost internat în spitalul Oraviţa, deoarece în cursul operaţiunilor de capturare fusese rănit.

---

1) Arhiva C.S.S. dos.F.O. 88.294, vol.15, fila 4o9.

./.

Cam în aceiaşi perioadă, cu arestarea acestora, autorităţile româneşti au descoperit, la rafinăria "STANDARD" din Ploieşti un număr însemnat de arme care erau destinate înarmării legionarilor pentru acţiunea ce urma să se desfăşoare [1].

Cum Carol al II-lea constituia obiectul complotului, acesta a dat dispoziţii lui URDAREANU - mareşalul palatului, să-i invite la el atît pe WILLHELM FABRICIUS, cît şi pe ataşatul militar al Reichului la Bucureşti, colonelul GERSTENBERG, pentru a le atrage atenţia asupra acestor acte inamicale.

Cei doi reprezentanţi diplomatici ai Germaniei la Bucureşti, au căutat să se spele pe mîini de cele întîmplate. Ba mai mult, s-au arătat chiar indignaţi că sînt "acuzaţi de sprijinirea membrilor Gărzii de fier aflaţi în Germania". Colonelul Gerstenberg, arăta că el consideră aceste "acuzaţii" ca "o insultă adusă unui colonel german" (cu cîtă grandomanie trata GERSTENBERG autorităţile româneşti !), că le considera "ca o insultă adresată statului german". Dar "nu numai atît - arată GERSTENBERG - domnul ministrul URDAREANU a adus o profundă jignire şi ministrului KILINGER, prietenul personal şi trimisul special al lui HITLER în România".

Apoi GERSTENBERG a trecut la ameninţări arătînd că "va telefona, fără rezervă şi necifrat la Berlin" şi că întrucît "Germania trebuie să-şi asigure situaţia în România, va proceda aşa cum va crede de cuviinţă. Führer-ul îşi va spune în curînd cuvîntul !" [2]. Acum o spunea direct, fără ocolişuri, fără a mai ţine seama de uzanţele diplomatice.

Pe de altă parte, pe cale neoficială, amiralul KANARIS - şeful Abwehrului, a luat legătura cu MIHAIL MORUZOV, şeful Serviciului Secret, rugîndu-l să intervină pe lîngă CAROL al II-lea, pentru salvarea lui HORIA SIMA şi N.PATRASCU. MORUZOV, ca om al informaţiilor, care era la curent cu mersul evenimentelor internaţionale îl sfătuie pe rege să se calmeze. Ii propune chiar să-l invite

---

1) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.2946, vol.15, p.II, fila 842-843.
2) Arhiva C.S.S. dos.spec.nr.2946,vol.15, p.II,fila 842-843.

pe HORIA SIMA la palat și să stea de vorbă cu el. Intre timp Germania nazistă înregistrase noi succese militare.

Așa se face că datorită conjucturii internaționale prin mijlocirea spionajului german și a lui MORUZOV, HORIA SIMA în loc să fie trimis în fața justiției, este primit în audiență la rege. In urma acestei intrevederi HORIA SIMA este pus în libertate, apoi urmărindu-se îmbunătățirea relațiilor cu Germania, este numit la începutul lunii iulie 1940 în guvernul Tătărăscu în funcția de subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale. După cîteva zile însă, guvernul Tătărăscu demisionează și este însărcinat cu formarea guvernului inginerul GIUGURTU. In noul guvern HORIA SIMA este numit subsecretar de stat la Ministerul Cultelor. Mai sînt numiți de asemeni și legionarii CONSTANTIN BIDIANU, ca subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe și VASILE NOVEANU - ca ministru plin la Ministerul Inventarului Avuțiilor Publice, care abia luase ființă. Numirea acestora în guvern s-a făcut în acelaș scop: slăbirea tensiunii ce existase pînă la acea dată în relațiile dintre România și Germania.

Legionarii însă, nu se mulțumeau numai cu ceea ce le dăduse regele, ci doreau să pună mîna pe întreaga putere. După ce guvernul german și italian au somat guvernul român să ducă tratative cu Ungaria hortistă și Bulgaria asupra revendicărilor teritoriale, HORIA SIMA s-a prezentat la CAROL al II-lea, i-a cerut să demită guvernul în funcțiune și să i se permită lui să formeze un guvern legionar. CAROL a refuzat, iar HORIA SIMA a demisionat din guvern.

România se găsea într-o situație din ce în ce mai grea. In luna care trecuse evenimentele se precipitaseră. In ziua de 22 iunie 1940, Franța singura țară care dăduse garanții statului român, capitulase în fața mașinii de război naziste. România se găsea de acum singură fără niciun aliat.

Presiunile Germaniei naziste asupra României continuau . Spionajul nazist era mereu în contact cu căpeteniile legionare din țară și în special cu HORIA SIMA. Așa după cum rezultă din documentul nr.47720 din 16 august 1940 (arhiva S.S.I.), Herman von Ritgen, șeful serviciului de informații al Legației Germane din București "a avut în ziua de 10 au-

./.

gust 194o o lungă intrevedere cu HORIA SIMA". von RITGEN în urma celor discutate, a întocmit un raport către WILLHELM FABRICIUS, ministrul Germaniei la Bucureşti, în care vorbea în termeni foarte elogioşi despre HORIA SIMA. El arăta că HORIA SIMA i-a declarat că "deşi mişcarea legionară este împotriva oricărei cesiuni teritoriale, totuşi dacă România este sfătuită de Führer să facă o rectificare a frontierei de apus, pentru a se asigura pacea (pacea pentru interesele naziste bineînţeles - N.N.), în această ipoteză mişcarea legionară acceptă ideia cesiunii" [1].

Iată cum "de dragul Führerului" legionarii se angajează la noi acte de trădare.

Pentru poziţia sa trădătoare, von RITGEN îl laudă însă pe HORIA SIMA, prezentîndu-l în faţa lui FABRICIUS, ca pe unul ce "are calităţile unui adevărat om de stat" [2].

Pe de altă parte cercurile Legaţiei Germane făceau mereu presiuni şi asupra regelui CAROL al II-lea, prin care îi sugerau că, dacă România doreşte să se bucure de bunăvoinţa Germaniei, să schimbe imediat guvernul GIUGURTU (deşi şi acesta era un guvern profascist), deoarece "nu a deşteptat în Germania nici un interes pentru România". Că noul guvern trebuie să se compună din personalităţi care "să se bucure de simpatii în Germania" [3]. Printre aceste personalităţi, de fiecare dată era prezentat HORIA SIMA,Se mai sugera de asemeni ca la un viitor guvern să existe "o sănătoasă participare legionară [4].

Presiuni asupra regelui CAROL al II-lea de a demite guvernul GIUGURTU şi a institui un guvern legionar aservit complet intereselor germane, se făceau şi sub altă formă mult mai sensibilă. Reprezentanţii Germaniei naziste lăsau să se înţeleagă că deşi Germania ar prefera să sprijine România pentru a deveni un "stat puternic", dacă nu se va" reorganiza şi nu va prezenta seriozitate în acţiunea de guvernare, Germania va trebui să sprijine Ungaria" [5]. Intr-un cuvînt, dacă regele nu-i aduce pe legionari la putere, Germania va favoriza Ungaria. Santaj deci !

---

1) Arhiva C.S.S. dos.F.O. nr.88.294, vol.18, fila 57.
2) " " " " " "
3) Arhiva C.S.S. dos.special nr.31o3, vol.12, fila 126.
4) I d e m.
5) Ibidem,fila 127.

./.

21. 181

Presa din Reich îi făcea totodată o propagandă zgomotoasă lui Horia Sima, prezentîndu-l ca pe unul dintre cei mai de seamă "prieteni" ai Germaniei.

Spre sfîrşitul lunii august 1940, HIMMLER face presiuni directe asupra lui CAROL al II-lea prin agenta sa din Bucureşti, EDITH von KÖLLER, aşa zisa nepoată a lui HIMMLER.

După intrevederea de la palat, EDITH von KÖLLER s-a întîlnit cu HORIA SIMA şi NICOLAE PATRASCU într-o casă din Bucureşti [1].

Nu se cunoaşte conţinutul discuţiilor purtate. Ceea ce se cunoaşte însă este faptul că după intrevederea cu HORIA SIMA, EDITH von KÖLLER s-a dus din nou la rege, probabil pentru a-i comunica vederile lui SIMA. Se pare însă că regele a respins iarăşi pretenţiile căpeteniei legionare, pentru că imediat după această intrevedere, HORIA SIMA a dat ordin legionarilor să se pregătească pentru lovitura de stat, care urma să se dezlănţuiască în ziua de 1 septembrie 1940. Cum în aceeaş zi urma să i se impună României, odiosul dictat de la Viena (care de fapt a avut loc pe data de 30 august 1940) la sugestia lui NICOLAE PATRASCU, secretarul general al organizaţiei legionare, data dezlănţuirii loviturii de stat s-a fixat pentru 3 septembrie 1940.

Mergînd mai departe pe cale trădării intereselor naţionale, organizaţia legionară îşi juca cu loialitate rolul de agentură a nazismului. In timp ce întreg poporul român, forţele progresiste, clasa muncitoare în frunte cu încercatul său conducător - Partidul Comunist Român, cereau arme pentru a apăra glia strămoşească, legionarii ridicau osanele lui Hitler şi Musollini care-şi înfipseseră adînc pumnalul în trupul ţării noastre. Ca agentură, plătită şi dirijată din Berlin, pe ei nu-i preocupa situaţia dureroasă în care se afla ţara, ci modul cum să ajungă mai devreme la cîrma ei spre a o pune în întregime la mezat patronilor nazişti.

"Mişcarea legionară - arăta tov. N.Ceauşescu în cuvîntarea ţinută la a 45 aniversare a P.C.R. - agentura hitlerismului în România, aservită în întregime imperialis-

1) Declaraţia fostului secret.g-ral al org.legionare N.Pătraşcu Aiud-1964.

./.

22.

mului german, a dus o politică profund antinaţională, prejudiciind grav interesele poporului român. In cîrdăşie cu reprezentanţii burgheziei monopoliste ea a trădat interesele poporului, a subordonat ţara dominaţiei Germaniei hitleriste, punînd în pericol însăşi existenţa României ca stat independent şi suveran" 1).

Lovitura de stat organizată şi chiar dezlănţuită de către "băieţii" lui HORIA SIMA sprijiniţi bineînţeles de spionajul hitlerist a eşuat. N-a avut sorţi de izbîndă. Militarii care în prealabil le promiseseră sprijinul, pînă la urmă s-au răzgîndit.

In ţară însă în acele zile erau mari frămîntări. Mai în toate oraşele se desfăşurau demonstraţii de protest ale populaţiei împotriva odiosului dictat de la Viena prin care ni se răpea Ardealul de Nord. In aceste condiţii critice, avînd în vedere şi încercarea de lovitură de stat a legionarilor, precum şi avîntul luat de mişcarea maselor populare, CAROL al II-lea se hotărăşte să aducă la cîrma statului o mînă "forte" care să se bucure totodată şi de simpatia Germaniei naziste, puterea care dicta în acele momente soarta micilor state europene. Aşa se face că pe data de 4 septembrie 194o, CAROL al II-lea îl cheamă pe generalul ION ANTONESCU şi îl desemnează să formeze un nou guvern. ANTONESCU îl consultă mai întîi pe IULIU MANIU şi pe BRATIANU.Aceştia refuză să participe la formarea unui guvern sub egida lui ANTONESCU, deşi acesta îi ameninţase că în caz contrariu va solicita colaborarea legionarilor. In data de 5 septembrie 194o, generalul ANTONESCU se ţine de cuvînt şi îl trimite pe MIHAI ANTONESCU la Braşov să ia legătura cu HORIA SIMA şi astfel se pune baza cîrdăşiei legionaro-antonesciene. Se cere apoi abdicarea regelui CAROL în favoarea fiului său MIHAI. După o noapte întreagă de meditări şi consultări, CAROL al II-lea este nevoit să abdice. Pe data de 6 septembrie 194o aşa după cum se cunoaşte se ajunge la guvernarea antonesciano-legionară.

Instalîndu-se la cîrma statului, organizaţia legionară întăreşte şi mai mult legăturile sale cu spionajul nazist. Pe data de 14 septembrie acelaş an se declară statul naţional legionar.

1) N.Ceauşescu România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.1, pag.368-369.

./.

Sub îndrumarea şi sprijinul spionajului nazist, legionarii încep răfuiala împotriva foştilor adversari. Au fost maltrataţi o serie de comunişti, unii chiar asasinaţi. Cpt.PETER GEISLER, reprezentantul lui HIMMLER pe lîngă HORIA SIMA, împreună cu agenţii DRESS şi KONEN îi sprijineau pe legionari în probleme de poliţie. In afară de aceştia HIMMLER a mai trimis de asemeni şi pe lîngă CONSTANTIN PAPANACE, numit subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe, alţi trei agenţi pe anume: BOLSCHWING, GUNE şi HAHN [1]. Aceştia erau specialişti în probleme de spionaj economic. PAPANACE a fost vizitat la minister chiar şi de soţia lui HIMMLER, trimisă pentru a verifica la faţa locului, modul cum se aplică indicaţiile date.

Dintre aceşti gestapovişti rolul cel mai important însă i-a revenit lui GEISLER. Lui i se creiase o aşa zisă situaţie legală. Oficial funcţiona în calitate de "ataşat de poliţie" pe lîngă Legaţia Germană, post dealtfel neîntîlnit pînă atunci în uzanţele diplomatice. In afară de HORIA SIMA, GEISLER care aşa după cum mai arătam îi sprijinea pe legionari în probleme de "poliţie",mai ţinea legătura direct şi cu legionarul ZAVOIANU - şeful poliţiei legionare şi cu legionarul MAIMUCA şeful siguranţei.

x

Organizaţia legionară îşi întăreşte şi după această dată legăturile cu Serviciile Informative naziste. Pe timpul cît se află la guvernare este sprijinită permanent de agenţii gestapo-ului în lupta ascunsă, care mai apoi devine pe faţă pentru acapararea totală a puterii. Aşa după cum este cunoscut agenţii gestapo-ului sprijină intens organizaţia legionară chiar şi în zilele rebeliunii. Nici după înfrîngerea rebeliunii de către armată,organizaţia legionară nu este abandonată. Deşi interesele de moment ale Germaniei naziste îl determinaseră pe HITLER să dea cîştig de cauză în disputa pentru putere, generalului ANTONESCU, legionarii nu sînt lăsaţi în voia soartei. Căpeteniile acestora găsesc adăpost tot în Germania, în slujba cărora se vor pune în continuare.

1) Declaraţia lui N.Pătraşcu (secret.g-ral al org.legionare) Aiud.

ooooo00ooooo

REBELIUNEA — ULTIMUL SPASM AL LEGIONARILOR DE A SE MENȚINE LA PUTERE

Locotenent-colonel MIHAI FĂTU
Doctor în istorie

Conviețuirea antonesciano-legionară s-a deteriorat cu pași repezi ca urmare a contradicțiilor ce se manifestau între cele două părți. Vizita intreprinsă de către Ion Antonescu la Hitler spre sfîrșitul lunii decembrie 1940, la care Horia Sima refuză să se asocieze, deși fusese invitat, marchează simptomele isbucnirii deschise, a înfruntării armate dintre legionari și general. La nici o lună de zile, în 21-23 ianuarie 1941, aceștia vor dezlănțui rebeliunea - un ultim spasm de a se menține la putere, înscriind în viața de tristă amintire a Gărzii de Fier una din cele mai monstruoase și mai lugubre pagini.

Un element esențial trebuie menționat de la început și anume acela că rebeliunea a fost, în primul rînd, rezultatul ascuțirii la maximum a contradicțiilor, care deveniseră ireconcilibile, dintre gruparea militaro-fascistă a lui Ion Antonescu și cea legionară din jurul lui Horia Sima. Evoluția evenimentelor a demonstrat că ambele grupări s-au pregătit pentru confruntarea decisivă, desigur, fiecare de pe poziții și cu scopuri diferite. In al doilea rînd, în această confruntare sîngeroasă, legionarismul și-a atestat încă odată caracterul său criminal, terorist, de jaf, poporul român fiind pus în fața unor

./.

imaginabile scene de sadism şi bestialităţi. Dacă în faza iniţială, rebeliunea dovedeşte că legionarismul ridicase violenţa, teroarea şi crima la rang de mijloc pentru rezolvarea unor contradicţii de ordin politic, în final ea se transformă într-o acţiune de jaf, cu scopuri de îmbogăţire şi satisfacere a unor interese meschine de ordin personal, prin deposedarea de bunuri materiale cu ajutorul pistolului şi terorii, a unor cetăţeni care politiceşte, erau departe de a constitui un rival al legionarilor. In al treilea rînd, rebeliunea a scos la iveală încă odată puternicele contradicţii din interiorul Gărzii de Fier, contradicţii care, printre altele, s-au materializat în existenţa a două grupări : cea din jurul lui Horia Sima ce reclama puterea pentru legionari fără Antonescu şi cealaltă, din jurul lui I.Zelea Codreanu, tatăl "Căpintanului" care urmărea nu numai continuarea participării la guvernul Antonescu, ci folosirea prilejului pentru înlăturarea lui Horia Sima din fruntea Gărzii de Fier. In înăbuşirea rebeliunii şi apoi în acţiunile de lichidare a vîrfurilor legionare ce au deslănţuit teroarea, Antonescu va avea la îndemînă o puternică armă - cadre legionare rupte şi opuse lui Horia Sima. In al patrulea rînd, în desnodămîntul confruntării dintre Ion Antonescu şi Garda de Fier, un rol hotărîtor îl vor avea trupele germane de ocupaţie şi în general sprijinul acordat lui Antonescu de către Hitler. In fine, în al cincilea rînd, rebeliunea legionară şi în general confruntarea armată dintre cele două grupări fasciste, atestă neputinţa regimului fascist de a rezolva problemele grele în faţa cărora se găsea poporul român, de a soluţiona puternicele contradicţii care măcinau regimul burghezo-moşieresc. Dacă în planurile legionarilor, rebeliunea avea ca scop imediat rezolvarea problemei puterii în stat în favoarea lor, în acelaş timp ei urmăreau ca prin metode violente, teroriste să intimideze şi să reducă la tăcere poporul român, să creeze în opinia publică atmosfera necesară instaurării şi exercitării puterii politice în stat de către Garda de Fier, fără nici o împotrivire a maselor muncitoare. La rîndul său, Antonescu înăbuşind, cu ajutorul armatei şi a trupelor germane de ocupaţie rebeliunea legionară, urmăreşte nu numai să lichideze un rival la puterea în stat, ci să demonstreze în faţa

.-/.

3

întregului popor, forța și tăria pozițiilor sale, a regimului său, să intimideze și să subjuge țara. Din acest punct de vedere între cele două grupări fasciste, exista o unanimitate de poziții și scopuri.

Pe aceste coordonate esențiale se înscriu evenimentele sîngeroase petrecute între 21-23 ianuarie 1941 asupra cărora ne vom opri în cele ce urmează.

Pentru a justifica dezlănțuirea agresiunilor legionarii au formula drept motiv lupta împotriva acelora care, chipurile, subminau raporturile dintre România și Germania nazistă, ce au încurajat și patronat asasinarea la 19 ianuarie a maiorului german Döring, șeful serviciului german de informații din Balcani, de către cetățeanul grec Demetrius Savantopuloss. (Se pare că acesta îndeplinise o misiune ordonată de Inteligence Service). In realitate, pe lîngă factorii de ordin general la care deja ne-am referit, mobilul imediat al dezlănțuirii rebeliunii legionare, l-a constituit îndepărtarea de către Antonescu de la Ministerul de Interne a generalului legionar Petrovicescu și a lui Al. Ghika de la Direcția Generală a Polițiilor și Siguranței, precum și înlocuirea tuturor prefecților, chestorilor și primarilor legionari. In același timp, trebuie reliefat rolul pe care l-au avut agenții lui Himmler în România, care i-au incitat și încurajat pe legionari în dezlănțuirea agresiunilor. Referindu-se la aceasta, într-un raport către ministrul de externe al Germaniei, din 26 februarie 1941, von Killinger preciza că : "unele cercuri germane (de la legația din București - n.n.) au contribuit prin comportarea lor la realizarea acestei tentative. (rebeliunea - n.n.) Aceștia sînt : reprezentanții S.D.-ului (Serv.Secret - n.n.), conducătorii S.S.-iști von Bolsthwing, Kriminalrat S.S.Geisller, liderii S.S.-iști Koenen și Waschinowschi cît și atașatul pentru problemele agricole, conducătorul S.S.-ist Kräutde, conducătorul S.S.-ist contele Meran și conducătorul S.S.-ist de la Departamentul Economic al Legației Wenzel. In plus spune Killinger eu consider ca fiind implicați și cîțiva membrii din A.O. (Organizația național-socialistă a germanilor de peste hotare - n.n.)" [1]

1. Document on German Forsing Policy-1918-1945, serie D, volume XII, Her Majestis Stationery Office-London, doc. nr.94.

./.

De asemeni scoate în evidență rolul destul de important pe care l-a avut unii dintre cei citați. Astfel ei au intervenit în favoarea lui Ghika și Maimuca atunci cînd au fost arestați de Antonescu, au avut "legături strînse cu legiunea și ... au aprobat acțiunea legionarilor" ... încercînd să-i dovedească (lui Killinger) că "legionarii au dreptate", ceea ce, spune Killinger, era dovada "că aceștia aveau ... legături strînse cu legiunea și că ei au aprobat acțiunea legionarilor, în timp ce încercau să minimalizeze pe Antonescu"... [1)]

In seara zilei de 2o ianuarie legionarii organizează manifestații în București în care, după ce se erijează în apărători ai armatei germane, afirmînd că ei "nu pot admite ca soldații germani să fie măcelăriți pe străzile Capitalei de agenții Angliei formulează ca lozincă fundamentală "guvern legionar". [2)] In aceeași seară, după un plan anterior elaborat, ei au încercat să ocupe toate instituțiile centrale de stat și au luat măsuri de apărare a sediilor legionare. In dimineața zilei de 21 ianuarie, persoanele nou numite în funcțiile de ministru de interne și respectiv director general al polițiilor și siguranței, au fost împiedicați de legionari să-și ia funcțiile în primire. Localul Siguranței era ocupat de legionari. Incercarea armatei de a evacua fără vărsări de sînge pe aceștia din localul Siguranței, este respinsă cu foc de armă. Horia Sima ordonă dezlănțuirea luptei generale. Sînt create noi "echipe ale morții, care trebuiau să suprime în primul rînd pe Ion Antonescu, Cancicov, ministru Economiei Naționale, Roșianu, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne și Eugen Cristescu, șeful S.S.I. Legionarii ocupă mai multe instituții centrale de stat. In cazarma gardienilor publici, din vecinătatea Consiliului de Miniștri, gardienii convertiți la legionarism se baricadează și se pregătesc de luptă. Conducătorii legionari în frunte cu Horia Sima se retrag în clandestinitate de unde conduc rebeliunea, care se extinde repede și în provincie. Guvernul Antonescu ia măsuri de a îm-

1. Document on German Foreing Policy-1918-1945, serie D, volume XII, Her Majestis Stationery Office-London, doc. nr.94.
2. "Pe marginea prăpastiei", vol.2, pag.29o.

./.

piedica extinderea rebeliunii emiţînd ordine pentru ocuparea de către armată a instituţiilor de stat, pentru a evita preluarea lor de către legionari. Se pare că în faza iniţială, Antonescu voia lichidarea rebeliunii fără vărsări de sînge, în măsura în care legionarii nu recurgeau la forţă. In ordinul nr.536 din 21 ianuarie 1941 transmis de Ministerul de Interne prefecturilor de poliţie, prin care se ordona ocuparea de către trupe a tuturor instituţiilor publice, se afirmă : "In judeţele unde mişcarea legionară este mai puternică, veţi lua măsuri severe, însă lucrînd cu mult tact. Nu se va trage decît în ultimă istanţă, cînd mijloacele împăciuitoare vor fi epuizate".[1] In ordinul nr.352 din aceeaşi zi, Ministerul de Interne cerea tuturor prefecţilor să ocupe imediat cu gărzi puternice toate oficiile poştale, telegrafice şi gările. In caz că se va încerca ocuparea lor de către alte persoane străine, se va face uz de prescripţiile regulamentare în caz de tulburări".[2]

Legionarii extind rebeliunea în întreaga ţară. Incă în ziua de 2o ianuarie, cei din Brăila au încercat să ocupe localul poştei şi telegrafiului din localitate.A doua zi, au intenţionat să ocupe localul prefecturii judeţului, dar iniţial au înregistrat un eşec. Conducătorii gardişti din localitate, au incitat pe legionari la violenţă, ordonîndu-le "să pătrundă cu forţa în prefectură şi să tragă focuri de revolver ..." după care "au năvălit în holul prefecturii dezarmînd santinelele şi trăgînd focuri de revolver. In faţa acestei situaţii trupa a rămas afară şi, nedezarmată, a făcut uz de arme. Rezultatul împuşcăturilor este : doi soldaţi răniţi, 11 legionari morţi şi alţi 8 răniţi. Legionarii, văzînd că nu le-a reuşit planul şi intimidaţi de atitudinea energică a armatei, au fugit, răspîndindu-se în oraş".[3] La Oraviţa, în aceeaşi zi, legionarii au ocupat prefectura unde era instalat încă de dimineaţă noul prefect numit de Antonescu. La Făgăraş, în ziua de 21 ianuarie, legionarii se pregătesc febril de a începe, a doua zi, lupta.

1. Arhivele C.C.S., fond.documentar, dos.1o12 - Rezumat asupra evenimentelor din 21-23 ianuarie 1941, fila 7.
2. I d e m, fila 8.
3. I d e m, documentul: Istoricul evenimentelor petrecute în zielele de 2o-25 ianuarie 1941 în oraşul şi judeţul Brăila.

./.

996

.6

O delegaţie de legionari s-au deplasat la Comendamentul german pentru a cere protecţia trupelor germane din localitate. In noaptea de 21/22, toţi legionarii s-au "mărturisit şi împărtăşit" în faţa unui preot legionar. Indobitocirea religioasă şi bigotismul alimentat şi întreţinut prin intermediul preoţimii legionare, a mers pînă acolo încît după ceremonia de mărturisire şi împărtăşanie, toţi repetau : "Sfinte, toţi în linia I-a, mitralierele nu pot ucide trupurile istovite de luptă şi de închisori, dar ne vor învia sufletele, cu Dumnezeu ne-am împăcat". 1)

Deosebit de violent a început rebeliunea în Bucureşti. Armata ocupă localul Siguranţei generale, palatul telefoanelor şi al Preşedenţiei Consiliului de Miniştri. Legionarii se baricadează în Prefectura Poliţiei Capitalei, Ministerul Economiei Naţionale şi cazarma gardienilor publici. La vestea că ordinul lui Sima de a aduce ca întăriri legionari din provincie, nu se poate îndeplini, ca urmare a măsurilor luate de Direcţia Generală a C.F.R. condusă de Col. Orezeanu, legionarii hotărăsc să-l lichideze. Două autocamioane cu legionari descind în jurul casei acestuia şi folosind armele, încearcă să-l suprime. Legionarii suferă o primă şi lamentăbilă înfrîngere. Singur, colonelul Orezeanu, lichidează nouă legionari, fără ca aceştia să-şi atingă ţelul.

In această situaţie ei hotărăsc să folosească toate rezervele, inclusiv cele tehnice, de care dispuneau în Capitală. La uzinele "Malaxa", cu buna învoire a patronului, se echipează cu "băieţi de sacrificiu" trei tancuri existente în uzină, imobilizează pe comandantul militar şi garda uzinei şi vin în ajutorul rebelilor de la Preşedenţia Consiliului de Miniştri. In după amiaza zilei, armata încercuieşte şi încearcă să ocupe cazarma gardienilor publici de lîngă preşedenţie. Duelul de foc este puternic, dar în cele din urmă tancurile legionarilor sînt paralizate. In acelaşi timp, două tancuri militare somează pe rebelii de la Prefectura Poliţiei să se predea. Refuzul este anunţat printr-un puternic foc de arme automate tras de legionarii baricadaţi. Răspunsul armatei pune capăt pentru totdeauna "bravurii multor legionari".

---

1. I d e m, documentul: Istoricul evenimentelor petrecute pe teritoriul judeţului Făgăraş, pe timpul de la 20-25 ianuarie 1941.

./.

7

In seara zilei de 21 ianuarie, rebeliunea legionară era generalizată. In capitală și în multe centre județene, legionarii ocupaseră astfel de poziții, încît Horia Sima se socotea deja victorios. El ordonă rezistență și ofensivă. Nu e mai puțin adevărat că la această atitudine Horia Sima a fost incitat și de agenții lui Himmler din București, care, prin C.Papanace, țineau legătura cu "Comandamentul". In același timp, Ion Antonescu era încurajat și îndemnat să nu cedeze, de către von Killinger și Fabricius,[1] care deși predase postul, în timpul rebeliunii a fost în București. In seara zilei de 21 ianuarie, In Antonescu lansează un apel și cere ca în 24 de ore să se restabilească ordinea. Este interesant de remarcat că în acest apel dictatorul încă nu condamnă public pe legionari pentru dezlănțuirea rebeliunii. In termeni cu totul generali el își face merite personale din "realizările" regimului instaurat la 6 septembrie 1940 și se angajează să meargă mai departe pe acest drum.[2] Acest document atestă un lucru esențial și anume faptul că nici în acest moment Antonescu nu era încă hotărît să rupă definitiv cu legionarii. In principiu, el spera că va găsi rezerve legionare pe care să le atragă de partea sa și cu ajutorul acestora să-și subordoneze întreaga mișcare.

Edificatoare în acest sens sînt tratativele care au avut loc în seara zilei de 21 ianuarie între Antonescu și delegația familiei legionare "general Cantacuzino - Grănicerul", care a încercat o mediere între Antonescu și Horia Sima. Eforturi de mediere face și profesorul P.P.Panaitescu, rectorul universității din București precum și profesorul V. Chirnoagă - rectorul politehnicii, care, ca mandatari ai lui Horia Sima, propun lui Antonescu o împăcare cu acceptarea următoarelor condiții : să retragă toate trupele în cazărmi, după care se vor retrage și legionarii, să constituie un guvern numai din legionarii desemnați de Horia Sima. Se pare că a doua propunere, a fost inițial respinsă de Antonescu mai ales pentru faptul că deși el rămînea conducătorul statului, după pretențiile lui Sima nu mai avea dreptul să numească miniștri. In discuția cu delegația familiei legionare "Cantacuzino" condusă de prof.Pantazi, Antonescu ar fi fost dispus să cedeze în fața unor pretenții ale lui Sima. După ce

1. Loc.cit.dos.40.010, vol.131, pag.57
2. Pe marginea prăpastiei, vol.II, pag.293

./.

Antonescu argumentează mobilul respingerii propunerii de a da mînă liberă lui Sima în numirea miniştrilor, prin faptul că aceasta ar fi însemnat o înfrîngere personală, deoarece ar fi obligat să admită în guvern pe legionarii demişi de el, răspunzînd unuia din delegaţie care i-a propus totuşi, să admită ca Horia Sima să-i prezinte o listă de guvern, Antonescu răspunde: "Bine, domnilor, întind o mînă prietenească d-nului Horia Sima. Să-mi aducă o listă de 2o-3o legionari ... şi să alegem din ei guvernul ...duceţi-vă o delegaţie la Horia Sima şi aduceţi-mi o listă".[1] Dar Horia Sima, nu vroia nici un compromis. El dorea totul. Nici un amestec al lui Antonescu în treburile guvernului, care trebuia să fie "pur legionar".

In ziua de 22 ianuarie, legionarii continuă şi extind acţiunile agresive în întreaga ţară. In Bucureşti, sechestrează sau incendiază depozite de benzină, opresc circulaţia tramvaielor şi autobuzelor; din cazarma gardienilor publici se deschide foc asupra clădirii Preşedenţiei Consiliului de Miniştri; sînt dezarmate grupuri militare izolate şi se continuă înarmarea legionarilor; asupra armatei care încerca să restabilească ordinea, se deschide foc; se înteţesc manifestaţiile legionare care cer guvern Horia Sima; se dau dispoziţii ca legionarii din mediul rural să fie aduşi în sprijinul celor din Capitală şi centrele judeţene. In piaţa din faţa teatrului Naţional, Radu Gyr, care era directorul general al teatrelor, "îmbărbătează" pe legionari şi-i îndeamnă să intensifice acţiunile pentru înlăturarea lui Antonescu "masonul", Antonescu "mexicanul", pentru înlăturarea "generalului de operetă", a dictatorului cizmuliţă" ca şi a lui Ică Antonescu, "gogoaşe cu joben", "ombilic înfuriat" şi "gonorcie sonoră" (după cum însăşi Radu Gyr - recunoaşte că a etichetat pe cei doi antoneşti).[2]

La Ploieşti, după ce au manifestat pe stradă cerînd "guvern legionar", au ocupat localul prefecturii, centrala telefonică, Chestura Poliţiei, folosind forţa armelor. Trupele dezarmate şi dezbrăcate de la aceste instituţii au fost duse la sediul legionar, iar uniformele folosite de legionari pentru diversiune. La Tîrgovişte, legionarii au adu-

1. Arhivele C.S.S. fond documentar, dos.9o34, vol.12, fila 76
2. I d e m, dosar 47.299, vol. 4.

./.

nat elevi cărora le-au distribuit arme şi i-au aşezat în capul coloanei legionare destinată ocupării instituţiilor publice, pentru a împiedica armata să folosească forţa armelor împotriva lor.

Concomitent cu aceste acţiuni, ei s-au dedat la numeroase acte criminale, de tortură şi furturi. In Bucureşti au fost maltrataţi, schingiuiţi şi ucişi bestial zeci şi sute de oameni nevinovaţi, folosind metode dintre cele mai zguduitoare. In locul vitelor, halele şi cîrligile abatorului au fost folosite pentru cadavrele oamenilor ce le-au căzut victime. Pădurea Băneasa este transformată într-un adevărat poligon cu ţinte vii, în care au fost secerate vieţile multor oameni nevinovaţi.

Răfuindu-se nu numai cu gruparea fascistă patronată de Antonescu, ci cu întregul popor, legionarii considerau că vor reuşi să-şi asigure dominaţia politică în stat. Dar raportul de forţe se schimbă necontenit în defavoarea lor. Alături de armată împotriva legionarismului, a rebeliunii, s-a ridicat întregul popor, toţi acei cărora le era scumpă patria şi doreau s-o salveze de catastrofa în care legionarii o împingeau. In acelaşi timp trebuie remarcat rolul destul de important pe care l-au avut trupele germane din ţară. Aceste cauze au determinat ca balanţa de forţe să încline în cele din urmă în favoarea lui Antonescu. Perspectiva războiului antisovietic, pregătit de Germania, în care României i se rezervase un loc dintre cele mai importante, a constituit mobilul principal care a condus pe conducătorii Germaniei naziste să întindă şi de data aceasta, mîna lui Antonescu. Din documente rezultă că pentru Germania, un "cuplu liniştit" Antonescu-legionari, ar fi fost preferat unei formule guvernamentale "Antonescu". Aşa se explică "răbdarea" cu care atît Killinger, cît şi generalul Hansen, şeful misiunii militare germane din România, au urmărit evoluţia iniţială a contradicţiilor violente dintre cei doi rivali. Teza deja formulată în istoriografia noastră, după care pentru Germania nazistă prezenta importanţă şi interes atît Ion Antonescu cît şi mişcarea legionară, chiar în aceste momente ale rebeliunii, este pe deplin întemeiată. In primele zile ale rebeliunii, trupele naziste din ţară şi conducătorii diplomaţiei de la Bucureşti, au adoptat o poziţie

./.

de "espectativă" de "neintervenţie în treburile interne ale României", cu scopul sigur de a se convinge din practică de potenţa celor două grupări aflate în luptă, de evoluţia raportului de forţe dintre ele. Desigur că noţiunii de "espectativă" îi dăm un înţeles relativ, în sensul că pentru Germania, Antonescu era preferat lui Horia Sima cu mai mult timp înainte. Dar împăcarea Antonescu-Sima sau Antonescu - legionari ar fi fost preferată unei rupturi categorice. Numai atunci cînd Germania nazistă s-a convins că Antonescu stăpîneşte situaţia, că o apropiere a lui Sima este exclusă, cînd acţiunile legionarilor şi-au îndreptat ascuţişul spre jaf, crimă şi teroare, care ridicase întreaga opinie publică împotriva lor şi nu numai a lui Horia Sima, cînd deci edificiul întregului stat fascist din România era în pericolul de a se nărui cu contribuţia directă a gardiştilor, numai atunci Germania intervine pentru a pune capăt conflictului în favoarea lui Antonescu.

Dacă analizăm preferinţele naziştilor pentru Antonescu, trebuie ţinut seama şi de faptul că la începutul anului 1941 Germania tatona o eventuală soluţie de pace cu Anglia, ale cărei interese economice în România nu ar fi fost stingherite de capitalul german. O dovadă pe care conducătorii nazişti doreau să o ofere englezilor, cum că ei nu au interese de ordin ideologic, adică de a susţine în România o mişcare de extremă dreaptă, fascistă, era şi intenţia abandonării, pînă la un anumit punct a Gărzii de Fier, care dealtfel pentru Germania nu constituia o potenţă politică de nădejde [1] în România.

La 22 ianuarie, după o convorbire telefonică între Ribbentrop şi von Killinger, se redactează şi la 23 ianuarie orele 3,oo este recepţionată la legaţia germană din Bucureşti, o telegramă semnată de Ribbentrop, în care, se dau indicaţii asupra modului cum trebuie rezolvată situaţia creată, recomandînd lui Antonescu următorul mod de procedare : 1. Intrucît între generalul Antonescu şi Legiune a curs sînge, nu mai este loc pentru jumătăţi de măsură. Numai măsuri radicale pot duce la ţintă; 2. Generalul Antonescu ca şef al statului ar trebui să proclame pe legionari ca rebeli

1. Arhivele C.S.S. fond documentar, dos.46.284, vol.4 fila 57.

./.

şi să declare că nu tratează cu rebelii; 3. In afară de aceasta, generalul ar trebui să ceară retragerea tuturor formaţiunilor legionare. In cazul cînd acest lucru nu se realizează, el trebuie să-şi asigure cu toate mijloacele de forţă, pe care le are la dispoziţie, dominaţia în Capitală şi în ţară; 4. Incă în această noapte generalul ar trebui să proclame starea excepţională şi să ordone arestarea tuturor capilor participanţi la rebeliune (cel care transmitea a ordonat verbal: Marxiştii vor fi împuşcaţi; Idealiştii - exil în Germania, astfel încît să se abţină de la orice activitate politică; Altfel - extrădare); 5. Generalul ar trebui să se proclame imediat conducător al legiunii". In continuare sînt date indicaţii referitoare la conţinutul proclamaţiei prin care el ar urma să se declare şef al legiunii. In încheerea acestor recomandări se formulează următoarea frază care, după Ribbentrop, ar fi trebuit să figureze în finalul chemării lui Antonescu : "In acest ceas greu pentru România el apelează în calitate de conducător al legiunii la toţi legionarii adevăraţi şi loiali ca să-l sprijine şi să participe la reconstruirea României alături de puterile Axei, de Germania şi Italia".[1]
In ziua de 22 ianuarie, între Radu Lecca, în numele lui Antonescu şi Killinger, are loc o convorbire în cursul căreia primul îi transmite lui Killinger dorinţa lui Antonescu ca, în numele guvernului german, să intervină, pentru a pune capăt rebeliunii legionare. La aceasta Killinger a răspuns : "Germania are tot interesul ca aceste dezordini care opresc producţia şi periclitează transporturile, să ia un sfîrşit cît mai grabnic" şi că deci, Antonescu "poate conta pe sprijinul Reichului şi al cancelarului Hitler". Killinger se angaja că "va da dispoziţie armatei germane care se găseşte la Bucureşti să dezarmeze toate centrele de rezistenţă legionară". In aceeaşi zi, el "a dat ordin ca armata germană să dezarmeze pe legionarii baricadaţi la Prefectura Poliţiei din Calea Victoriei şi în str.Roma. Legionarii s-au predat armatei germane care nu a predat însă autorităţilor lui Antonescu pe mai toţi şefii rebeliunii".[2]

1. Arhiva Inst.de Studii Istorice Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.M.R. dos.nr.9, fond nr.1o, fila 56.
2. Loc.cit.dos.4o.olo, vol.131, fila 82.

./.

In aceeaşi zi, 22 ianuarie, generalul von Hansen, într-o convorbire cu generalul român, Mehedinţi, al cărui conţinut a fost comunicat generalului Antonescu, a declarat că Horia Sima i-a făcut o vizită în ziua de 21 ianuarie, cerîndu-i sprijin, cu care prilej, el, Hansen, "în neştiinţa acţiunilor sale", a lui Sima, i-a transmis "sentimente camaradereşti". Ulterior, după cum spune Hansen, el a dezaprobat acţiunile legionarilor care "au procedat la rebeliune în mod evident în completă neştiinţă sau chiar greşită interpretare a atitudinii armatei germane, care în concordanţă cu politica oficială a marelui Reich şi directivele acestuia, era hotărîtă să păstreze, bineînţeles, o loialitate faţă de conducătorul statului, general Antonescu". Apoi Hansen cerea să se transmită lui Horia Sima faptul că lui şi "Legiunii le este cunoscut că pentru Germania şi România sînt în curs fapte importante militare."Deci, spune Hansen," trebuie să fie clar că aceste pregătiri nu trebuie să fie tulburate în nici un caz. Rebeliunea, începută fără ştirea misiunii militare germane, ar putea periclita, prin situaţia ei haotică şi cu urmările ei posibile, aceste înfăptuiri. De aceea - conchide von Hansen - trebuie să fie clar, că armata germană... s-ar vedea pur şi simplu forţată să intervie şi că aceasta s-ar produce bineînţeles fără a prejudicia sentimentul de amiciţie faţă de Legiune şi numai în favoarea conducerii legale a statului, care a oferit Führerului Adolf Hitler încrederea necondiţionată".[1)]

Sîntem aşa dar, deocamdată declarativ, în faţa intervenţiei naziste în conflictul dintre Antonescu şi legionari. După cum rezultă din documentele citate, ar fi greşit dacă am considera intervenţia germană doar în favoarea personală a lui Antonescu. Ea viza în primul rînd apărarea intereselor germane în România, mai cu seamă în pregătirile războiului antisovietic; viza păstrarea lui Antonescu în fruntea statului de dictatură militaro-fascistă; ocrotirea Gărzii de Fier şi păstrarea ei ca variantă de schimb, cu care să poată şantaja pe Antonescu în a-l subordona pe mai departe politicii germane. In faţa acestor perspective şi mai cu seamă în scopul creerii condiţiilor necesare pregătirilor de

---

1. Loc.cit.dos.9o39 vol. 9 fila 8o

13

război și atragerii României în acest act criminal, Horia Sima cedează. Acest adevăr este atestat de ordinul privind încetarea de către legionari a ostilităților, dat de Horia Sima în ziua de 23 ianuarie ora 5,oo, în care printre altele spune : ... "cunoscînd că politica Germaniei și Italiei, cer condițiuni speciale (la care ne-am referit mai sus - n.n.) pe care mișcarea legionară le recunoaște... ordon să înceteze imediat orice luptă". [1] In aceeași zi, 23 ianuarie, misiunea militară germană, transmite tuturor comandamentelor unităților militare germane un ordin în care se arăta că "Horia Sima a ordonat... tuturor legionarilor să înceteze imediat orice luptă, să părăsească clădirile oficiale ocupate". Apoi se cere tuturor comandamentelor germane să asigure "libertatea retragerii lor (a legionarilor n.n.) pentru a evita orice vărsare de sînge .. Comandamentele germane - se spune în ordin - vor mijloci acolo unde sînt și va fi necesară retragerea liberă a legionarilor din clădirile ocupate." [2]

Intervenția armatei germane în încetarea ostilităților de către legionari a fost, fără nici o exagerare, salvatoare pentru legionari. In multe situații localurile unităților germane au constituit loc de refugiu pentru aceștia, salvîndu-se de armata română care, purtînd și sentimentele de revoltă ale opiniei publice, era hotărîtă să lichideze radical cu legionarii care, cu arma în mînă, au provocat rebeliunea, teroarea, crima și jaful. La Oravița, de pildă, reprezentantul armatei germane a cerut comandantului trupelor române însărcinate cu restabilirea ordinei în oraș, "ca să nu se facă nici o schimbare a prefectului și a primarilor legionari, ci vechii primari legionari să continuie funcționarea lor ca și prefectul și polițaiul, fiind însă dublați, iar primarul numit precum și prefectul și polițaiul nou să nu iscălească nimic, ci tot primarul legionar să iscălească actele, însă sub controlul actualului primar. Armata - cerea acesta - să arbitreze numai în caz de nevoie". [3] Secreta-

1. "Pe marginea prăpastiei", vol.2, pag.329.
2. Arhivele C.S.S., dos. 1o12, fila 38
3. I d e m, documentul - Dare de seamă asupra evenimentelor de la 21 ianuarie la 3o ianuarie 1941.

./.

rul general al Ministerului Afacerilor Interne, raporta Consiliului de Miniştri faptul "că la Sibiu armata germană a luat sub scutul ei pe unii capi de rebeliune... de unde nu au mai fost daţi autorităţilor române cu toate intervenţiile făcute". [1] La Bucureşti între Comandiuirea pieţii germane şi conducători ai rebelilor au avut loc tratative în vederea predării către armata germană a legionarilor blocaţi la Teatrul Naţional. [2]

Dealtfel, trebuie subliniat faptul că imixtiunea trupelor germane în conflictul armat dintre Antonescu şi legionari în favoarea acestora, s-a produs în unele centre ale ţării chiar din prima zi a rebeliunii. Astfel, la 21 ianuarie, legionarii din Sighişoara, au ocupat Prefectura judeţului, Chestura poliţiei, poşta şi telefoanele şi le-au pus sub pază germană. In momentul cînd comandantul garnizoanei române din Sighişoara s-a prezentat la prefectură pentru a prelua funcţia de prefect "la intrare a fost oprit de către soldaţi germani care făceau pază şi numai însoţit de un ofiţer german şi un legionar a fost lăsat să intre în prefectură, unde erau adunaţi toţi conducătorii legionari". [3] A doua zi, 22 ianuarie, gărzile germane au fost retrase de la instituţii.Acestea însă, au fost lăsate sub pază legionară, ceea ce a determinat "ca rebelii să fie şi mai agresivi".In seara zilei, sub oblăduirea tacită a armatei germane, "rebelii s-au dus în masă compactă la Legiunea de jandarmi, au invadat curtea, au spart magaziile şi au furat aproape toate armele şi muniţiile". [4] Uneori intervenţia armatelor germane în favoarea rebelilor a mers atît de departe încît, armatei române i-a fost pur şi simplu interzis să ia măsurile necesare pentru a-i face inofensivi, fiind ameninţată că dacă nu va da prioritate nemţilor în "liniştirea" legionarilor, armata română va intra în conflict direct cu armata germană.

1. Loc.cit.Fond Preş.Cons.de Miniştri, dos.75, opis 2, fila 36.
2. I b i d e m, fila 37.
3. Loc. cit. dos.1012, documentul "21 ianuarie 1941"
4. I d e m, documentul "22 ianuarie 1941".

./.

15

Astfel, în ziua de 24 ianuarie, cînd la Constanța armata română a procedat la dezarmarea legionarilor rebeli, vice-consulul german Emil Geyer "a cerut stăruitor ca predarea armelor (de către legionari - n.n.) și eliberarea rebelilor, să se facă sub control german și s-a opus ca autoritățile militare (române - n.n.) să identifice persoanele (legionare - n.n.) ce se aflau în sediul (legionar n.n.)" Mai mult, vice-consulul german "a afirmat categoric că armata germană nu va tolera ca rebelii să fie arestați întrucît ei au predat armele armatei germane, iar nu celei române; că în cazul luării unor măsuri de represalii contra rebelilor, armata română va avea de a face cu armata germană". 1)

Așa dar, putem conchide că intervenția germană în rezolvarea conflictului ce a condus la rebeliunea legionară, avea ca principală menire de a restabili un astfel de echilibru intern, care să dea satisfacție atît lui Ion Antonescu cît și legionarilor.

In după amiaza zilei de 22 și în cursul lui 23 ianuarie, Antonescu intensifică acțiunile de lichidare a rebeliunii. Armata desfășoară largi operațiuni pentru a pune stăpînire pe toate instituțiile aflate în mîna legionarilor. Este asaltată și ocupată, cameră cu cameră, cazarma gardienilor publici din București.

Legionarii de la Prefectura Poliției Capitalei, se retrag în mod "strategic" folosindu-se de o spărtură printr-un zid cu ieșirea înspre magazinul "La Fayette" (azi Victoria). "Eroismul" legionarilor se diluase.

In aceste condițiuni, legionarii sînt obligați să cedeze atît în fața acțiunilor energice ale armatei române, cît și în urma acțiunilor ocrotitoare ale armatei germane, care dealminteri va continua și în perioada de după înăbușirea rebeliunii.

In ziua de 24 ianuarie, rebeliunea fusese lichidată aproape în întregime. In București legionarii continuau să mai opună rezistență doar la un sediu al lor din str.Roma, unde s-au refugiat și baricadat cei care nu vroiau în nici un chip să depună armele. La Ploiești ultimele ostilități au încetat numai după intervenția consulului german din localitate, iar legionarii au acceptat să depună armele numai în

1. Loc.cit.Fond.Preș.Cons.de Miniștri,opis 2, pachet 1, dos. nr.75 - chestiuni în legătură cu mișcarea militară germană și trupele germane în România, fila 397.

./.

prezenţa reprezentanţilor armatei germane.

Rebeliunea este înfrîntă, iar Antonescu obţine victoria, dar o victorie care-l va obliga să ţină seama că legionarismul continuă să-i fie un rival real pentru putere.

In perioada care a urmat, în cele mai multe posturi de conducere ale autorităţilor de stat, au fost numiţi conducători noi, prin înlăturarea legionarilor. Armata, poliţia şi siguranţa au continuat măsurile pentru desăvîrşirea înfrîngerii rebeliunii. Sînt arestaţi şi deferiţi justiţiei conducătorii rebeliunii din Capitală şi centrele judeţene, mulţi dintre ei însă găsind ocrotire la unităţile militare germane.

Reţinînd trăsăturile cele mai caracteristice ale legionarismului privite prin prisma rebeliunii şi a rezultatelor ei, considerăm necesar să ne oprim asupra următoarelor :

Rebeliunea a consacrat definitiv ca principală trăsătură a Gărzii de Fier, crima, jaful, teroarea, ca mijloace de intimidare şi supunere a adversarului şi de satisfacere a unor pofte materiale personale prin jefuirea de valori şi alte bunuri materiale. Iată cîteva fapte care confirmă cele afirmate. Dezlănţuirea rebeliunii, după cum afirmă legionarii, avea ca scop să înlăture "masonii" din guvern, să-l determine pe Antonescu să facă dreptate românilor şi să formeze un guvern legionar, care chipurile să apere armata germană împotriva "crimelor Angliei" etc.,etc. - adică nişte lozinci care aveau, la prima vedere un conţinut politic generat de lupta pentru putere între cele două grupări fasciste. Dar chiar imediat după începerea agresiunilor,legionarii au "uitat" de aceste lozinci şi s-au dedat la crime monstruoase şi jafuri, aidoma unor bande de criminali de drept comun. Ei au creiat adevărate centre de tortură unde au adunat şi schingiuit oameni nevinovaţi, doar pentru simplul motiv că erau evrei sau deţineau valori şi bunuri materiale la care rîvneau. In Bucureşti, astfel de centre au fost : Prefectura Poliţiei Capitalei, stăpînită de legionari; sediul aşa-zisului Corp Muncitoresc Legionar; sediul central legionar din str.Roma; sediul legionar din str.Cercului etc. Iată cîteva scene de un sguduitor sadism. La sediul legionar din Calea Călăraşi nr.37 au fost arestaţi circa 200 evrei. "Introduşi întîi într-o cuşcă din podul casei,

17

alții în subsol, după ce au fost jefuiți de toate obiectele de valoare, au fost transportați în nenumărate rînduri jos și sus, trecînd prin o ploaie de lovituri cu ciomege, scînduri, vergi de fier etc., căci pe fiecare treaptă se aflau indivizi care loveau în permanență unde și pe unde nimereau..." In zorii zilei de 22 ianuarie arestații de la acest sediu au fost împărțiți în două grupuri, unul dintre acestea alcătuit din circa 9o oameni a fost îmbarcat în camioane, dus în pădurea Jilava, și împușcați. A doua zi, ucigașii legionari au revenit la locul masacrului și au jefuit cadavrele de tot ce mai aveau, veșminte, încălțăminte, dinții de aur din gură, rămînînd pe zăpadă în pielea goală, cu fețele și trupurile mutilate. [1]

In zorii zilei de 23 ianuarie, de la Prefectura Poliției Capitalei, au fost îmbarcați într-un camion, 15 deținuți luați la întîmplare, duși pe Splaiul Unirii, în dreptul Abatorului, puși cu fața la gard și împușcați. Trupurile celor uciși aici, au fost atîrnate de ceafă în cîrligele din abator folosite de parlagii. [2] O țintă de prim ordin a legionarilor au fost luptătorii antifasciști și comuniști. La Deva, printre alți militanți antifasciști, este arestat, maltratat și dus la prefectură pentru a fi împușcat dr.Petru Groza, dar prefectul legionar Iosif Costea, nu îndrăznește. Evoluția evenimentelor fiindu-le tot mai nefavorabilă îl obligă pe acesta să cruțe viața lui Groza, dîndu-l în paza garnizoanei militare a orașului. In noaptea de 21 spre 22 ianuarie, legionarii au arestat și executat în pădurea Pantelimon pe muncitorul și activistul comunist Constantin David.

Mobilul principal al terorii și crimei l-a constituit pentru legionari, jaful. In timpul rebeliunii, legionarii au devstat numeroase magazine și case particulare, de unde și-au însușit diferite obiecte, lucruri de valoare și bani, transportîndu-le fie la locuințele lor particulare, fie la sediile organizațiilor, de unde urmau apoi să fie împărțite între ei. Locuințele multor conducători legionari și fruntași ai rebeliunii, ca și unele sedii legionare, au

1. Matatis Carp - Cartea Neagră - fapte și documente suferințele evreilor din România 194o-1944, București 1946 p.232-233.
2. "Jurnalul de dimineață" din 23 ianuarie 1946.

./.

devenit veritabile depozite de obiecte furate. Iată cîteva exemple edificatoare. La locuința fostului chestor legionar Stîngă, din str.Oțetari - București, a fost găsit un adevărat depozit de alimente și mărfuri furate. In sediul legionar din str.Simonide nr.2 București au fost depistate mari cantități de alimente, două camioane de pînzeturi, paturi, saltele și alte mărfuri furate, iar la sediul legionar din Soseaua Viilor nr.74, mărfurile furate se estimau la 6 camioane; la sediul legionar din str.Colentina au fost găsite 8oo piei în valoare de circa 1.8oo.ooo lei, cauciucuri, mărfuri diferite, valorînd circa 5oo.ooo lei; la sediul legionar din Balta Albă s-a descoperit 3 camioane de mărfuri. Această sumară listă care se referă la orașul București, este completată de importante cantități de bunuri furate și descoperite în orașele din provincie. In județul Alba, un autocamion de obiecte casnice; La Cîmpulung - Bucovina - un autocamion cu bunuri de îmbrăcăminte; 5.ooo de kg. alimente la Brăila; 2 camioane cu diferite obiecte și efecte la Arad; un vagon de alimente și lucruri de îmbrăcăminte la Timișoara; două vagoane grăsimi și brînză, 7 camioane mobilă și două autoturisme la Galați. In total, în întreaga țară au fost descoperite la diferite sedii și locuințe personale ale legionarilor 129 camioane mărfuri diferite, furate în timpul rebeliunii. La acestea se adaugă importante sume de bani. Numai în orașele Mediaș, Arad, Galați și Alba-Iulia, au fost confiscate de la diferiți legionari, după rebeliune, deci ce s-a mai putut găsi, 2.961.ooo lei. [1]. Nu este nevoie să demonstrăm că toate acestea, precum și multe alte aspecte similare, care nu au putut fi menționate, nu aveau nimic comun cu o confruntare politică, cu lupta chiar armată, pentru apărarea sau realizarea unor obiective sau principii politice, pe care legionarii le afișeaseră înainte de rebeliune. Se știe că o preocupare esențială a legionarilor pentru a se impune în viața țării și a efectua astfel de acte teroriste a fost de a se înarma, folosind mai cu seamă căi ilegale, spargeri, furturi, import ilegal etc. pentru a-și procura arme, cît mai multe arme și muniții. După rebeliune, au fost confiscate de la legionari următoarele cantități de arme și muniție

1. Arhivele C.S.S., dos.9o93, vol.9, f.f.95, 96, vol. 27, fila 18.

./.

19

(care mai rămăseseră): 87 mitraliere; 464 puşti mitraliere; 19.234 arme şi carabine militare; 8o48 arme de vînătoare; 9263 pistoale şi revolvere; 76 pistoale mitraliere; 26 arme albe; 351.137 cartuşe de armă mitralieră şi puşcă mitralieră; 41.4o4 cartuşe de revolver şi pistol; 9o.931 cartuşe arme de vînătoare; 422 grenade; 18 kg. dinamită etc. 1)

Evenimentele sîngeroase din ianuarie 1941, au costat poporul nostru 49o morţi şi răniţi, dintre care 346 români şi 144 evrei. Cea mai mare parte dintre morţi şi răniţi au căzut în urma atacurilor date de rebeli asupra Preşedenţiei Consiliului de Miniştri, şi a palatului telefoanelor. Intre cei căzuţi au fost mulţi militari, ostaşi şi ofiţeri. Dealtfel, trebuie spus că în timpul rebeliunii, legionarii s-au răzbunat deosebit de sîngeros şi sadic pe militari, mai ales pe acei care le cădeau în mînă ca ostateci. Edificatoare este zguduitoarea scenă petrecută la sediul legionar de pe str.Romei, unde, legionarii, după ce au executat pe militarii dintr-o patrulă, prinzînd pe unul ce scăpase cu viaţă, au aruncat pe el două găleţi cu benzină şi i-au dat foc în plină stradă. Urletele de groază şi durere ale celui ce devenise torţă vie, au zguduit şi înfiorat cetăţenii din împrejurimi, iar legionarii se delectau cu monstruoasa şi "eroica" faptă.

Aceste agresiuni, crime şi jafuri au fost, dealtfel, o continuare firească a unor acte similare desfăşurate de legionari în toată perioada existenţei lor, mai cu seamă după venirea la putere.

Rebeliunea a demonstrat mai mult ca oricînd şubrezenia Gărzii de Fier, lipsa oricărui suport moral - politic, care să-i asigure o minimă stabilitate şi coeziune internă, o minimă legătură între conducători şi membrii. Dealtfel, rebeliunea reeditează, dar pe un plan mult mai larg, dezagregarea cunoscută după procesul Codreanu din 1933.Este un adevăr de necontestat faptul că Garda de Fier s-a prăbuşit nu numai moral-politic, ci şi organizatoric că literalmente ea s-a năruit aidoma celui mai şubred şi nestatornic castel de cărţi de joc.

1. Loc.cit.dos.9o93, vol. 9, fila 95.

./.

20

Acest proces de dezagregare s-a manifestat în primul rînd prin adîncimea contradicţiilor interne dintr diferitele grupuri de conducători, şi prin părăsirea Gărzii de către o mare parte dintre legionari, care, fie că dezavuează mişcarea ca atare, fie că-l condamnă pe Horia Sima şi pe ceilalţi conducători care i-au tîrît în monstruoasa aventură. Nenumărate documente atestă acest fenomen, Din comuna Corbeni - Curtea de Argeş, cîţiva legionari într-o telegramă adresată Preşedenţiei Consiliului de Miniştri, relatează : "Inşelaţi de foştii comandanţi, reprobăm actele de teroare şi rebeliune..." 1); din comuna Meri, judeţul Dîmboviţa, un legionar scria : "Cu toată scîrba veştejesc fapta mişelească a trădătorilor de neam şi ţară". 2) Intr-o altă telegramă expediată din Curtea de Argeş, semnată de mai mulţi foşti legionari se spune : "Indrumaţi pe căi greşite de către aceia care avînd pretenţia de a ne fi părinţi şi conducătorii noştri corecţi, înşelaţi în buna noastră credinţă, ne întoarcem în matca noastră adevărată românească... 3); iar în alt document similar se arată că unii legionari nu aprobă "gestul unor descreeraţi..." 4); astfel un inginer din Cîmpulung afirma că se "desolidarizează de capii care ne-au indus în eroare..." 5) Seful unei "Familii" legionare, din Bucureşti, str.Sorvea nr.18, în telegrama adresată generalului Antonescu, relata că : "în urma tristului atentat la viaţa şi onoarea patriei, mă desolidarizez de organizaţia care m-a dus orbeşte pe,drumul greşit". 6) Cîţiva funcţionari de la U.D.R. - Reşiţa afirmă că... "ne desolidarizăm de acei care ne-au înşelat..." 7) Unii legionari de la S.T.B. spuneau că părăsesc Garda de Fier... "Acoperiţi de ruşine prin faptele a cîtorva iresponsabili şi incapabili şefi legionari care..." s-au ... "angajat pe drumul crimei, jafului şi minciunei... pentru ambiţii mîrşave sau interese personale, făcînd astfel jocul... duşmanului. Cerem pedepsirea exemplară a acestor trădători..." 8)

---

1. Arhivele Statului Buc.(A),Fond Atonescu, pachet 18, dos.144, vol. 1, f.5o2.
2. I b i d e m, fila 534
3. I b i d e m, fila 536
4. I b i d e m, fila 541
5. I b i d e m, fila 553
6. I b i d e m, fila 554
7. I b i d e m, fila 569
8. I b i d e m, fila 584-585

./.

Documentele citate, precum şi numeroase altele similare, atestă adevărul că mulţi membrii ai Gărzii de Fier, au fost antrenaţi orbeşte în acţiunile agresive legionare, pe care însă o părăsesc atunci cînd s-au convins din practică de adevăratul profil al acestei organizaţii fasciste.

Dar este de presupus că o parte din ei din cauza eşecului rebeliunii şi de teama pedepselor ce urmau să le primească, au făcut aceste declaraţii tocmai pentru a li se atenua situaţia.

Nu este mai puţin adevărat că rebeliunea a prilejuit intensificarea luptei pentru şefie între vechii rivali, mai ales între Horia Sima, cu cei care mai rămăseseră în jurul său şi cadrele grupate în jurul lui I.Z.Codreanu - fără ca între aceste grupuri să existe o deosebire principală de vederi în legătură cu conţinutul general, politico-ideologic al Gărzii de Fier. La procesul legionarilor din mai-iunie 1941, I.Zelea Codreanu declara că : "Mişcarea legionară nu a guvernat după cum trebuia să guverneze, întrucît nu s-au respectat principiile dictate de "Căpitan" "şi că" toţi cei căzuţi din legiune au căzut prin trădarea lui Hoŕia Sima" că "mişcarea de la 2o-24 ianuarie a pornit din singurul interes personal al lui Horia Sima". [1] Este în afară de orice îndoială că "codrenii", cu toate că în zilele din ianuarie Garda de Fier, nu a făcut decît să aplice "principiile fixate de căpitan", voiau să folosească prilejul pentru îndepărtarea lui Sima şi restabilirea patronatului lor asupra acestei organizaţii fasciste. Dar "epoca de aur" a acestora era de domeniul trecutului. Garda de Fier, creată şi educată de C.Z.Codreanu, era sortită pieirii cu sau fără I.Z.Codreanu. De acest adevăr îşi dau seama inclusiv acei şefi legionari care se regrupau pe poziţii opuse lui Sima şi favorabile codrenilor. Aşa se explică de ce cei mai mulţi conducători legionari, inclusiv cei din familia lui Codreanu se orientează spre Antonescu a cărei menire era de a "salva" Garda de Fier şi a o lua sub patronajul său. In acest sens, codrenii se foloseau de vechile veleităţi ale lui Antonescu de a se vedea şi şef al Gărzii de Fier, nu numai al statului naţional-legionar. Făcînd dovada practică a superiorităţii faţă de Garda de Fier, şi ca soluţie pentru

1. Loc.cit.fond."A", dos.9o93, vol.9, fila 81.

403

22

salvarea gărzii însăşi," I.Antonescu era considerat "salvatorul" spre el îndreptîndu-se speranţele acelor legionari care se mai ţineau agăţaţi pe puntea vasului care se scufunda în naufragiul infernal din timpul şi de după rebeliune. Avem în această privinţă la îndemînă un document edificator, semnat de Decebal Zelea Codreanu, fratele "Căpitanului" - o scrisoare adresată lui I.Antonescu la 25 ianuarie 1941. După o tiradă apologetică asupra "Căpitanului" ca "făuritor al României Legionare" el se adresează deznădăjduit lui Antonescu căruia îi spune: "Domnia voastră, domnule general, care a-ţi decretat România Legionară, care a-ţi îmbrăcat haina căpitanului, a-ţi pătruns spiritul legionar, a-ţi luat pe umerii D-voastră obosiţi greaua povară, păcatele... legionare... căpitanul vă priveşte... cu spada care a-ţi tras-o din teacă şi cu noii legionari ...porniţi pe linia legionară..." [1] Această nouă manevră legionară menită a salva de la pieire Garda de Fier, este atestată după rebeliune de multe alte documente. Numeroase cadre legionare cad pocăite, spăsite la picioarele lui Antonescu jurîndu-i credinţă şi implorîndu-l să salveze idealurile şi memoria sfîntă a "Căpitanului". Seful garnizoanei legionare din comuna Mohu, judeţul Sibiu; notarul Dragotă Viorel, într-o telegramă către Antonescu spune : "trecînd peste zielele grele de impas ale mişcării legionare, după ce s-au demascat cei care au vrut să ne ducă în eroare, în aceste momente grele, noi legionarii din întreega garnizoană Mohu, jud. Sibiu, facem zid neclintit în jurul domniei voastre şi vă reînoim jurămîntul de credinţă, stînd gata oricînd a ne face datoria aşa cum ne-au învăţat martirii noştri legionari în frunte cu căpitanul. Domnule general, păşind pe credinţa... noastră... să împliniţi întru totul dorinţa căpitanului..."[2]

In ziua de 28 ianuarie, cu telegrama nr.53, legionarii din Dorneşti-Iaşi, comunică lui Antonescu că "se desolidarizează de conducerea rătăcită ce a fost şi rămîn legionari credincioşi... ai ordinei aşa cum le-a dorit "Căpitanul", prezenţi oricînd la datorie şi contribuţie la noua organizare ce doriţi a da legiunii". [3] (s.n.) Subliniem că aceasta a fost tendinţa dominantă în Garda de Fier. Covîrşitoarea majoritate a legionarilor care au participat la rebe-

1.Loc.cit.Fond.Antonescu,pachet 18,dos.144,vol.1,ff.84-85
2. I d e m, fila 5
3. I d e m, fila 147

./.

23

liune, dar fără să aibă un rol organizator, de conducere, precum şi alţii care nu au participat, încearcă să se reabiliteze pentru salvarea lor şi a organizaţiei, jurînd credinţă şi supunere lui Antonescu. Dealtfel nici lui Antonescu nu-i dispăruse speranţele şi veleităţile de a se proclama şi şef al Gărzii de Fier sau în cel mai rău caz un şef spiritual. Referindu-se la o convorbire cu el, într-o telegramă trimisă lui Ribbentrop la 5 februarie 1941, von Killinger spunea : "Generalul a declarat că el personal va conduce organizarea (Legiunii - n.n.) şi va desemna personal un conducător pentru Legiune".. 1).

Aceste fenomene atestă un element esenţial şi anume faptul că între cele două grupări fasciste, Garda de Fier, pe de o parte şi cea din jurul lui I.Antonescu, pe de altă parte, nu au existat contradicţii, chiar ireconciliabile, de ordin principal. Nici una din grupuri nu au arborat teze sau idei programatice substanţial diferite, opuse celeilalte. Lupta dintre ele nu avea un fundament principal, care să fi condus la o ruptură categorică, de netrecut între ele. Adevărul este că legionarii vor fi aceia care cu toată "furia" lor împotriva "generalului cizmuliţă" a "generalului de operetă", îl vor căuta, implora şi vor încerca să refacă "unitatea statului naţional-legionar tot sub bagheta lui, ca însuşi lui să-i fie închinat fotoliul de comandant al Gărzii de Fier. Lucrurile au mers pînă acolo, încît după înăbuşirea rebeliunii chiar Horia Sima, după cum informează N.Pătraşcu ... "văzîndu-se părăsit de toţi şi mai ales de nemţi, în sprijinul cărora a crezut aşa de mult. a vrut să se predea în mîinile lui Antonescu..." 2) Că Horia Sima ar fi fost dispus la o împăcare cu Antonescu a atestat şi o scrisoare pe care el o trimite prin profesorul Găvănescu lui Antonescu la 22 martie 1941 (Pătraşcu afirmă că înainte ca Horia Sima să fi părăsit ţara) în care, printre altele, spune că a "nădăjduit întotdeauna la o restabilire a raporturilor" pentru a "readuce pacea", pentru o "regăsire sufletească" între Gardă şi Antonescu, făcînd apel la interesul "Axei" pentru "această acţiune de totală liniştire a ţării"3).

1. Arhiva Inst.de Studii Istorice şi Social Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. (în continuare I.S.I.S.P.) fond 1o, dos.96, fila 41.
2. Arhivele C.S.S. fond dos.46284, vol.4, fila 57.
3. Arhv.Stat Buc.(K) Fond Antonescu,opis 2,pachet 1, dos.1o4, vol.11.Scrisoarea lui Horia Sima adresată lui I.Antonescu. Vezi şi ziarul "Unirea" din 16 aprilie 1941."Universul" din 16.IV.1941.

./.

Răspunsul lui Antonescu este edificator pentru modul în care generalul privea continuarea colaborării lui cu legionarii, declarînd de la început că : "nu o pot lua în condiderare fiindcă în principiu nu pot trata cu rebelii şi găsesc scrisoarea perfidă" [1] In timp ce Horia Sima îl implora la o împăcare, legionarii "intrasigenţi", manevraţi tot de el, pregăteau şi după rebeliune "echipe dle morţii", "al cărui scop - spune Antonescu - nu este altul decît suprimarea mea şi a colaboratorilor mei". Apoi răspunzînd la acea parte din scrisoare care cere să se facă pace între legionari şi Antonescu, acesta spune : "pace am adus prin izgonirea tîlharilor din conducerea şi administraţia ţării...", ceea ce arată că Antonescu nu mai era dispus la o colaborare cu legionarii şi nici nu-l mai interesa Garda de Fier, statul "naţional legionar". Antonescu îşi dădea seama de faptul că Garda de Fier, a fost repudiată, izolată şi zdrobită de însuşi poporul român, ori el nu dorea să se situieze de partea ei şi să împărtăşească soarta acesteia. Antonescu era conştient că prin înfrîngerea rebeliunii, el şi-a cîştigat o sensibilă influenţă în opinia publică, adică, tocmai de ceea ce avea atunci nevoie pentru dictatură personală. De aceea, în încheiere el spune : "Dacă în condiţiile de astăzi şi fără o prealabilă şi totală desolidarizare de vinovaţi, le reîntind mîna şi-i ridic din nou pe treptele conducerii, voi ajunge la ruptura iremediabilă între mine şi popor". [2] In ciuda declaraţiilor făcute cu privire la legionari, Antonescu a continuat şi după rebeliune să nutrească sentimente de amiciţie faţă de Garda de Fier ca organizaţie de care s-a legat şi cu ajutorul căreia, în mare măsură, a venit la putere. In condiţiile date continuarea colaborării era exclusă, dacă nu risca să se rupă de cercurile social-politice în care avea influenţă şi mai cu seamă în armată. Relatînd despre conţinutul convorbirii avute la 5 februarie cu Antonescu, la care deja ne-am referit, Killinger precizează că : "Intr-o convorbire mai îndelungată, am adresat generalului Antonescu din nou întrebarea, cum îşi închipuia dînsul rezolvarea problemei legionare. Generalul continuă Killinger - a accentuat sinceritatea sentimentelor sale faţă de spiritul legionar, care va trebui să domine şi pe viitor. Insă deocamdată, din consideraţie pentru armată

1. Loc.tic.dos.emigraţie, vol.3.
2. I b i d e m,

./.

25

îi este imposibil ca legionarii să fie încadrați imediat în aparatul de stat. Armata n-ar înțelege acest lucru..." [1] Evident o astfel de perspectivă nu-i surîdea sub nici un motiv lui Antonescu, care tocmai cu ajutorul armatei cîștigase duelul cu cealaltă grupare fascistă. Este așa dar în afară de orice îndoială că singurul mobil de fond al contradicțiilor dintre cele două grupări fasciste, a fost lupta pentru supremație, pentru dominație absolută în stat.

Fiind vorba de faptul că, după cum menționează N.Petrașcu, Horia Sima a fost părăsit de nemți, în care "a crezut așa de mult", trebuie remarcate următoarele : După cum deja s-a demonstrat, nazismul a făcut totul pentru salvarea legionarismului, a Gărzii de Fier în timpul rebeliunii. Această grijă au avut-o în mod constant și după rebeliune. Toți legionarii vinovați într-un chip sau altul de fărădelegile din ianuarie și care au solicitat ajutorul german pentru a scăpa de "exigențele" lui Antonescu, au fost ocrotiți de trupele germane și regimul nazist. Acest sprijin a fost acordat pe mai multe planuri. In primul rînd prin facilitatea și organizarea directă a trecerii frauduloase a frontierei de stat a României. Nicolae Petrașcu recunoaște că a plecat "în „Germania într-un tren militar german, împreună cu un grup mai numeros de legionari". [2] In ziua de 31 ianuarie "într-o garnitură de tren germană au fost găsiți... 12 rebeli ce intenționau să treacă fraudulos frontiera". [3] De multe ori, pentru a facilita fuga legionarilor în garnituri militare germane, aceștia erau echipați în uniforme ale armatei hitleriste. In al doilea rînd, ofițeri germani, cu autorizația șefului misiunii militare germane din România, generalul von Han Hansen, participă ca martori ai apărării în procesele intentate de Antonescu legionarilor. In telegrama raport-informativ nr.795 pe luna martie 1941, a comandamentului militar al Regiunii Petrolifere, se spune : "La Tribunalul Militar din Ploiești în zilele de 2o-21 martie a.c. s-a judecat procesul unor rebeli din Cîmpina. Cu această ocazie au apărut ca martori niște ofițeri germani din garnizoana Cîmpina. Aceștia, după ce au depus ca martori, au asis-

1. Arhiva Inst.de Studii Istorice și Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.,fond lo,dos.99, f.f. 4o.
2. Arhivele St.Buc.(K)fond. "O" dcs.46284 vol.4 fila 58.
3. Loc.cit.dos.nr.75,(Preș.Cons.de Miniștri) Misiunea Militară germană, fila 378.

./.

tat pînă la sfîrşitul desbaterilor continuînd să vină şi în zilele următoare la desbateri sub motiv să se interesează de proces. Au luat contact cu inculpaţii şi le-au dat ţigări şi altele. Faptul a produs indignare în populaţie care a fost informată de cele petrecute. Aceste gesturi - spune documentul - sînt privite ca o încurajare dată rebelilor şi ca un amestec în politica internă a statului".[1] Cu ocazia procesului, aceştia au încălcat grosolan normele procedurale ale justiţiei. Astfel colonelul Vaigt Hans, comandantul garnizoanei Cîmpina, "s-a prezentat în şedinţă cu depoziţia scrisă deşi i s-a pus în vedere că dispoziţiile procedurale opresc acest lucru în faţa instanţelor, a continuat să se servească de depoziţia scrisă şi treptat a tradus-o cuvînt cu cuvînt". [2]Lt.Col.von Grapow" s-a prezentat de asemeni cu depoziţie scrisă... "şi a avut atitudine lipsită de obiectivitate declarînd că şi-a dat cuvîntul de onoare rebelilor că nu vor fi condamnaţi..." [3] Evident autorităţile judiciare române au protestat acestor imixtiuni flagrante în treburile interne ale ţării, dar comandamentele de armă în subordinea cărora erau ofiţerii germani, le-au luat apărarea "punînd la punct" autorităţile româneşti. De la şeful Misiunii Armatei Germane în România, (Chef Der Deutschen-Wermaht Mission in Rümanien) la 26 aprilie 1941, este trimisă Preşedenţiei Consiliului de Miniştri adresa nr.I.C.1243/41 geh (Geheim) în care printre altele se spune : "Constatările misiunii armatei de uscat asupra participării ofiţerilor germani la procesele legionarilor, au dat drept rezultat, ca toţi ofiţerii germani... care au dat ascultare la invitaţia tribunalelor militare române (deşi nu au fost invitaţi - n.n) de a apărea ca martori la aceste procese, au avut o purtare complet corectă şi obiectivă" [4], semnat : Mit vorbindlichen Empfenlungen (s.s.) Hansen - General der Kavallerie.

Dar cu tot ajutorul şi atitudinea ocrotitoare, acordată legionarilor de către Wermacht, rebeliunea a însemnat un lamentabil eşec al legionarismului, ca ideologie, politică şi practică, Garda de Fier fiind măturată de pe scena vieţii politice româneşti.

1. Loc.cit.fila loo.
2. I d e m, fila 9o.
3. I d e m, fila 91.
4. I d e m, fila lo3.

./.

Lichidarea rebeliunii şi înlăturarea Gărzii de Fier din viaţa politică, după cum era firesc, a produs o vie satisfacţie în cele mai diferite cercuri ale opiniei publice româneşti. A vorbi despre modul în care s-a manifestat opinia publică în legătură cu zdrobirea rebeliunii şi înlăturarea Gărzii de Fier din viaţa politică a ţării, presupune a ţine seama de unele particularităţi istorice ale epocii. Evenimentele politice interne succedate după septembrie 1940, au fost de natură să demonstreze opiniei publice româneşti periculozitatea socială şi naţională a legionarilor, a Gărzii de Fier. Rebeliunea a constituit momentul culminant al agresivităţii şi banditismului acestui microb politic. O seamă de factori, la care deja ne-am referit, au condus la ruptura dintre cele două grupări fasciste care alcătuiseră faimosul stat "naţional-legionar" şubred, precum de şubrede au fost bazele pe care s-a făurit şi "pilonii" pe care s-a sprijinit. Evoluţia evenimentelor a detaşat pe Antonescu, armata şi în general covîrşitoarea majoritate a instituţiilor statului, de legionari. In antagonismul violent dintre legionari şi Antonescu, populaţia ţării, firesc s-a raliat armatei care a avut un rol hotărîtor în lichidarea rebeliunii. Este un element de logică istorică dat fiind că în asemenea împrejurări, mai ales după zdrobirea definitivă a agresiunii legionare, opinia publică, răsuflînd uşurată, prestigiul armatei în faţa poporului a crescut, situaţie de care a profitat firesc şi Ion Antonescu, comandantul suprem al armatei şi şef al statului. Fenomenul a fost în mare măsură facilitat de faptul că în această perioadă regimul de dictatură militaro-fascistă fiind într-o fază incipientă, nu-şi arătase încă toate urmările catastrofale asupra ţării. Opinia publică românească încă nu avusese timpul să se convingă de consecinţele aderării României la "Axă". Pregătirile de război se făceau încă în taină. Armata germană continua să fie prezentată ca fiind doar o "misiune militară" cu scop de instruire a celei române. In general, pe arena internaţională încă nu se vorbea deschis despre pregătirea Germaniei pentru agresiunea împotriva U.R.S.S. şi despre perspectiva participării României la această agresiune. Dealtfel, sîntem în perioada

./.

cînd raporturile politice şi diplomatice dintre cel de al treilea Reich şi U.R.S.S. se menţineau normale, iar România, continua să aibă relaţii diplomatice cu U.R.S.S., ca şi cu Anglia, precum şi cu alte ţări din afara "Axei". Deci perspectiva unei conflagraţii războinice antisovietice provocată de hitlerişti, la care România să participe, încă nu se impusese la ordinea zilei. Din aceste motive esenţiale, opinia publică, cercurile sociale şi politice ale căror situaţii, linişte, viaţă, viitor, avere, erau ameninţate de legionari, au salutat cu entuziasm lichidarea rebeliunii de către armata română, ca şi măsurile de lichidare a urmărilor acesteia luate de Ion Antonescu ulterior. In acest context privim diferitele forme prin care opinia publică românească aprobă, îşi manifestă sprijinul şi entuziasmul pentru lichidarea rebeliunii. Exemplele care atestă aprobarea sînt nenumărate. In adresa nr.33854 din 3o ianuarie 1941,Comandantul Diviziei a 13-a Infanterie Ploieşti general Steflea , raporta Preşedenţiei Consiliului de Miniştri următoarele : In ziua de 3o ianuarie 1941 "a avut loc la Ploieşti întrunirea unui număr de 227 personalităţi din lumea intelectuală" unde "într-o atmosferă de înălţare sufletească au luat cuvîntul reprezentanţii tuturor categoriilor de profesiuni, exprimînd în numele lor şi al corpului din care făceau parte,,. recunoştinţa faţă de oştirea ţării ..." [1] Tăranii şi intelectualii din Ghergani - Dîmboviţa, într-o scrisoare adresată Consiliului de Miniştri, îşi exprimau mulţumirea că au fost scăpaţi "de bandele rebele legionare din această regiune..." care "au barat şoselele, au jefuit populaţia. Cerem, se spunea în încheiere, pedepsirea lor exemplară". [2] In comuna Otopeni - Ilfov, oficialităţile au organizat o ceremonie religioasă în memoria ostaşilor căzuţi în lupta cu legionarii în timpul rebeliunii. [3]"Toţi funcţionarii Inspectoratului camerelor agricole din Oltenia" îşi exprimau satisfacţia pentru zdrobirea "duşmanilor şi netrebnicilor neamului". [4]

---

1. Arh.Stat.Buc.(K) Fond Antonescu,pachet 18,dos.144,vol.1 fila 129.
2. I d e m, fila 124
3. I d e m, fila 96
4. I d e m, vol.2, fila 19.

./.

Doi inspectori generali din Ministerul Agriculturii, îşi exprimau mulţumirea pentru lichidarea agresiunilor legionare "din zielele de groaznică amărăciune... ce ar fi dus la prăbuşirea ţării..." [1] Un fost ataşat comercial, din Bucureşti, str.Nerva Traian nr.8, "din dragoste de ţară şi conştiinţa datoriei faţă de acest popor vrednic şi luminat" îşi exprima recunoştinţa faţă de oştire, care a stăvilit "năprasnica nenorocire abătută asupra acestei ţări datorită unor rătăciţi care în inconştienţa lor, dînd mîna cu borfaşii şi duşmanii noştri, au pîngărit tot ce aveau mai sfînt: cinstea şi dragostea faţă de Glia Strămoşească". [2] Un fost preşedinte al Camerei de Muncă din Bucureşti, îşi exprima satisfacţia pentru măsurile luate pentru zdrobirea rebeliunii legionare şi asigurarea "respectului de muncă, al avutului şi al vieţii umane" împotriva acestor"bande de fraudatori dubioşi şi de agenţi provocatori aflaţi în slujba intereselor duşmanilor ţării". [3]

De asemeni, un puternic ecou al opiniei publice, a fost presa vremii. In ziarul "Curentul" din 28 ianuarie, prin articolul "Temeiuri de viaţă nouă" se atrăgea atenţia asupra învăţămintelor pe care poporul român trebuie să le reţină din tragicile evenimente provocate de legionari. "Lecţia aceasta să ne vină ca o mustrare... să ne stea în faţă" - spune ziarul. In acelaş număr, în articolul "Salvarea ideii naţionale" ziarul consemna : "au fost împuşcaţi soldaţi şi ofiţeri români, unii soldaţi au fost arşi de vii, alţii dezbrăcaţi şi insultaţi. Se pot citi asemenea lucruri - se întreba ziarul - fără ca întreaga conştiinţă românească să nu fremete de durere?". Ziarul "Timpul din 8 februarie 1941, încearcă să realizeze o legătură dintre orientarea ideologică a legionarilor şi metodele şi practicile teroriste din ianuarie, spunînd că la "dezvoltarea unor procese ideologice şi a unor tendinţe de stăpînire politică şi socială... deosebirile de credinţe sau de metode, era de aşteptat să se adauge ura şi patima semănată de profitorii naivităţii colective, de pescuitorii în apă tul-

1. I d e m, fila 27
2. I d e m, f.f. 45-47
3. I d e m, fila 60

./.

bure, care în nici un caz nu lucrau şi nici n-ar fi putut lucra, spre binele poporului românesc, ci numai în profitul unor forţe străine de aspiraţiile, de nevoile şi de bucuriile noastre naţionale". Ziarul "Acţiunea" din aceeaşi zi, în articolul "Confruntarea românilor cu istoria", amintind dictonul roman "Salus populi suprema lex est", atrăgea atenţia că acesta are valabilitate pentru toate timpurile şi în toate împrejurările. Autorul spunea cu deplin temei, că astfel de aventurieri vin şi pleacă, istoria îi repudiază, "un popor e însă etern. Si pierd acest drept la veşnicie numai popoarele care nu şi-au apărat permanenţa, numai acelea care au permis individului trecător, să dărîme prin acte necugetate, temelia de durată a existenţei lor. România - continuă ziarul - a trăit de curînd evenimente ce au dat un tragic avertisment uşurinţei noastre."

In gazeta "Ordinea" din 9 februarie se făcea, pe bună dreptate, constatarea că "atîţia şi atîţia cetăţeni au văzut cu proprii lor ochi şi au judecat cu propria lor conştiinţă întristătoarele evenimente desfăşurate în zilele de 23, 24 şi 25 ianuarie şi au fost adînc îngrijoraţi pentru liniştea ţării cît şi pentru viaţa lor însăşi. Nimeni - continuă ziarul - nu ar mai voi vreodată să treacă prin asemenea momente". Incheiem aceste spicuiri cu un fragment edificator apărut într-un articol din ziarul "Curentul" din 13 februarie 1941, care scria că opinia publică românească, din fundul satelor pînă aici în Capitală, care a cunoscut pilda odioasă a rebeliunii, a primit cu satisfacţie lichidarea acesteia. Ziarul asemăna acest moment zguduitor cu o "noapte turbure" care "va fi pentru istoria românească cea mai neagră pagină. Si cît am vrea ca cei ce vor veni după noi - spunea gazeta amintită - să poată şti că ceea ce citesc (despre această rebeliune - n.n.) nu e istoria neamului românesc. Că n-a fost decît una din prea multele amărăciuni pe care poporul acesta blajin le-a supt pentru mîntuirea lui".

Desigur, aceste luări de poziţie aprobatoare pentru lichidarea rebeliunii legionare, nu se contopesc în toate cazurile cu aprobarea politicii generale a regimului Antonescu. Dar la acea dată viitorul patriei a fost hotărîtor condiţionat de zdrobirea agresiunii legionare, de înlăturarea acesteia din viaţa politică şi de stat, motiv pentru care, firesc, opinia publică românească, în covîrşitoarea ei majoritate, a salutat-o.

.-.-.-.-.-.

CONTRIBUȚIA ORGANELOR DE ORDINE ȘI INFORMAȚII ALE STATULUI (POLIȚIE, SIGURANȚĂ, CONTRAINFORMAȚII MILITARE, JANDARMERIE) LA ZDROBIREA ACȚIUNILOR FORȚELOR REACȚIONARE ȘI CONSOLIDAREA REGIMULUI DEMOCRATIC ÎN PERIOADA MARTIE — DECEMBRIE 1945

Căpitan GELU URECHE
Cercetător științific
Locotenent NICOLAE GÎRDU

Instaurat la 6 martie 1945, sub puternica presiune a luptei hotărîte a maselor populare, condusă de Partidul Comunist Român, și ca urmare a unei sensibile schimbări a raportului de forțe în favoarea democrației, guvernul Dr. Petru Groza, a constituit primul guvern de largă concentrare democratică din istoria țării noastre. In cadrul acestui guvern Partidul Comunist Român a fost forța politică conducătoare.

Prin instaurarea guvernului democrat-popular lupta revoluționară a maselor condusă de P.C.R., s-a ridicat pe o treaptă nouă, superioară. Guvernul democrat, aparatul de stat, a constituit în mîna clasei muncitoare și a aliaților săi principalul instrument în lupta pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Guvernul instaurat la 6 martie 1945 a consolidat prin actele emise, prin întreaga sa activitate, inclusiv a organelor de ordine și informații, pozițiile clasei muncitoare și ale aliaților săi în societate, a dat viață sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, creînd premizele edificării societății socialiste.

Forțele reacțiunii, pentru a recuceri pozițiile politice pierdute prin instaurarea guvernului democrat-popular, pentru a împiedica mergerea înainte pe drumul progresului social-politic, au adoptat o atitudine ostilă față de acest guvern, mobilizîndu-și toate forțele în vederea răsturnării lui.

../..

I. UNELE MASURI INTREPRINSE DE P.C.R. IN DIRECTIA DEMOCRATIZARII SI PERFECTIONARII ACTIVITATII ORGANELOR DE ORDINE SI INFORMATII.

Atît P.N.T. Maniu, cît şi P.N.L.Brătianu, au organizat imediat după 6 martie 1945 o serie de acţiuni deschise pentru răsturnarea guvernului Groza. Este cunoscut apelul lui Dinu B rătianu, adresat puterilor imperialiste în vederea îndepărtării cu sprijinul acestora a guvernului democrat popular. De asemenea, comunicatul delegaţiei permanente a P.N.T., redactat la 8 martie 1945, declara rituos şi ostentativ că va lupta împotriva acestuia pînă la răsturnarea lui.

Inverşunarea cu care aceste forţe s-au angajat în acţiunea de răsturnare a guvernului, a determinat P.C.R. să hotărască adoptarea unor măsuri menite să întărească forţele democratice şi guvernul, pentru a fi în măsură să contracareze şi să anihileze cu succes asemenea acte. Astfel, la Consfătuirea din 12 martie 1945 de la C.C. al P.C.R., cu instructorii regionalelor de partid, s-a hotărît iniţierea unor măsuri care să ducă la întărirea rolului conducător al partidului comunist în coaliţia guvernamentală [1], la consolidarea guvernului Dr.Petru Groza, la întărirea colaborării în guvern şi în afara lui cu gruparea condusă de Gh.Tătărăscu [2].

Pentru a dejuca planurile reacţiunii, la iniţiativa partidului comunist, au fost luate măsuri pe linia întăririi aparatului de ordine şi informaţii. Incă din 7 martie 1945, la şedinţa Consiliului de Miniştri în care s-a luat în discuţie programul guvernului, s-a subliniat în Consiliu, de la început, necesitatea "restabilirii unei orîndueli, unei siguranţe în viaţa de toate zilele" [3]. Un loc principal l-a ocupat şi înscrierea în program a necesităţii "reorganizării imediate a aparatului poliţial şi jandarmeresc" [4]. In acest sens în toate organele de ordine şi informaţii are loc, ca şi în restul aparatului de stat, dar într-un ritm mai accentuat, imediat după instaurarea guvernului democrat-popular, un larg proces de epurare.

1) Arhiva C entrală a C.C. al P.C.R.; fondul I,dos.3,f.f. 3-4, 68.
2) Ibid., f.f.72,95.
3) Ibid., fond 103, dos.8959, f.4.
4) Ibid., f.6.

./.

Infăptuirea acestui proces urmărea luarea posibilităţilor reacţiunii de a se folosi de vechii funcţionari ai aparatului de stat burghez pentru a sădi în mase neîncrederea în guvern şi chiar formarea unor resentimente faţă de aceste. Au fost situaţii, aşa cum raporta secretarul regionalei de partid Iaşi, la Plenara C.C. al P.C.R. din 25-28 ianuarie 1946, cînd unii magistraţi reacţionari au condamnat "cu frenezie orice delict care a avut loc pe vremea lui Rădescu. Sînt ţărani care au participat la reforma agrară, care au luat 7 ani de închisoare, sînt arestări şi samavolnicii" 1).

Sînt înlăturaţi, în primul rînd, începînd de sus în jos, de la cadrele cu înalte funcţii de răspundere la simpli lucrători ai acestui aparat, elementele ostile regimului democrat-popular, cele compromise printr-o activitate duşmănoasă la adresa mişcării muncitoreşti şi general-democratice, elementele cu o slabă pregătire profesională, abuzive şi corupte. Acestea sînt înlocuite cu elemente corespunzătoare, profund ataşate regimului, muncitori, ţărani săraci, intelectuali şi funcţionari cinstiţi, membrii ai P.C.R. sau ai altor partide şi organizaţii politice componente ale F.N.D.

In vara anului 1945 numai în cadrul Direcţiei Generale a Poliţiei şi a unităţilor subordonate acesteia, din totalul de 7.815 ofiţeri de poliţie, agenţi, personal administrativ şi gardieni publici, 4.723 erau cadre noi şi 3.092 cadre vechi. O pondere mai mare o aveau ofiţerii de poliţie, 64% şi gardienii publici 49%. Numărul agenţilor de poliţie noi încadraţi reprezenta 45%, iar al personalului administrativ numai 34% 2).

Personalul necorespunzător condiţiilor nou create, a fost scos pentru a nu aduce prejudicii activităţii acestor organe, activităţii statului în general, transformărilor sociale care aveau loc, chiar în condiţiile cînd nu existau posibilităţi momentane pentru înlocuirea lor cu cadre noi corespunzătoare. Aşa se face că Prefectura Judeţului

---

1) Ibid., fondul 1, dosar 6, fila 67.
2) Arhivele C.S.S., Fond Documentar, dos.nr.18, fila 113.

401

Prahova reclama M.A.I., în mai 1945, o lipsă acută a personalului polițienesc la chestura Ploiești și la cele 7 comisariate pendinte de ea. Din 84 ofițeri de poliție necesari erau în funcțiune numai 55; din 77 agenți de poliție numai 37; din 53 funcționari administrativi numai 16; iar din 602 gardieni publici dispuneau numai de 155 [1]. O situație și mai alarmantă este semnalată de Secția II-a a Marelui Stat Major al Armatei, în legătură cu insuficiența jandarmilor. Pe lîngă trecerea în cadrul disponibil a celor necorespunzători, numărul lor era limitat de plafonul stabilit de puterile aliate. Aceasta făcea să existe posturi de jandarmi care să aibă pe raza lor cîte 10-12 comune la distanțe de zeci de kilometri de reședința postului, încît "organele jandarmeriei respective nu le pot inspecta nici măcar o singură dată pe lună [2]. Pentru ca aceste organe să-și poată îndeplini îndatoririle lor de serviciu, M.St.M. al Armatei, Inspectoratul General al Jandarmeriei pe linie de organizare fiind pendinte de Ministerul Apărării Naționale, intervine pe lîngă Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului, pentru ca aceasta, la rîndul ei, să intervină pe lîngă Comisia Aliată de Control în vederea sporirii efectivelor posturilor de jandarmi [3].

Această masivă epurare a cadrelor necorespunzătoare aparatului de ordine și informații era o acțiune necesară. Ea ilustra începutul procesului de transformare a vechiului aparat de stat, proces care va fi continuat pe o scară mai largă și desăvîrșit în a doua etapă a revoluției populare. Deși statul sub aspectul formei se mai menține încă același, în conținut și ca sarcini era schimbat."

Statul, ca și organele de ordine și informații, nu mai slujesc acum intereselor claselor dominante, minorității societății, ci majorității ei, maselor largi populare.

Clasei muncitoare, clasă care a condus lupta pentru înfăptuirea transformărilor sociale impuse de etapa desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, în condițiile unei înverșunate împotriviri a reacțiunii, îi era necesar

1) Ibid., Fond Corespondență, dos.73, vol.3, f.22.
2) Ibid., vol.5, fila 362.
3) I b i d e m.

./.

statul ca organizare specială a violenței împotriva burgheziei. Dar, acest aparat de stat, nu putea să fie cel pe care îl preconiza Lenin în condițiile instaurării dictaturii proletariatului, după ce în prealabil fusese "nimicită, distrusă mașina de stat pe care a creiat-o pentru sine burghezia..." 1).

Etapa revoluționară respectivă, natura sarcinilor care trebuiau rezolvate, necesitatea antrenării în rezolvarea unei și a unei părți a burgheziei, a determinat unele particularități în legătură cu aparatul de stat instaurat la 6 martie 1945 și evoluția sa ulterioară. In primul rînd, faptul că clasa noastră muncitoare a preluat vechiul aparat de stat în forma sa neschimbată. I-a stabilit însă, de la început, alte sarcini, noi, fundamental deosebite de cele avute în trecut, și i-a schimbat treptat conținutul. Au fost unele preluări, în cazuri deosebite, și în conținutul său. Unele cadre ale vechiului aparat de stat, inclusiv în domeniul aparatului de ordine și informații, necompromise, care au înțeles să-și pună în mod sincer serviciile în slujba revoluției, au fost preluate, fiind folosite în continuare. O altă particularitate a constituit-o procesul alert de democratizare imprimat aparatului de stat de către clasa muncitoare în frunte cu nucleul său marxist-leninist.

Aceste particularități adăugîndu-se celorlalte, rezultate pe parcursul revoluției populare, îndeosebi ale înfăptuirii revoluției și construcției socialiste, ilustrează, odată în plus, caracterul creator al politicii partidului nostru, un model de aplicare a învățăturii marxist-leniniste ținînd cont de particularitățile specifice ale țării noastre.

Faptul că procesul de transformare a vechiului aparat de stat a început din prima etapă a revoluției populare demonstrează și el caracterul unic, neîntrerupt al revoluției populare din țara noastră.

Pentru adaptarea și perfecționarea activității aparatului de ordine și informații la necesitățile momentului istoric respectiv au mai fost înreprinse și alte măsuri.

In vederea neutralizării unor elemente periculoase, pentru a le lua posibilitatea uneltirii împotriva

1) V.I.Lenin, "Statul și revoluția", în opere, vol.25, ed.1956, f.f.402-403.

./.

4/60

regimului existent au luat ființă centre de internare a acestora la Caracal, Ciurel, Slobozia Veche etc. [1]. Iar pe lîngă M.A.I. a luat ființă o companie "specială de pază" [2], ale cărei efective au crescut ulterior. Prin Decretul Lege nr.1678/945 Prefectura Poliției Capitalei intră în subordinea Direcției Generale a Poliției [3].

Un alt compartiment al aparatului de ordine și informații, Serviciul Special de Informații, cunoaște anumite restructurări după 6 martie 1945. In primul rînd, este desființată "grupa specială", creată imediat după 23 August 1944 din ordinul personal al generalului C. Sănătescu, cu misiunea de a urmări activitatea P.C.R. și a gărzilor patriotice, în vederea împiedicării preluării puterii de către forțele democratice [4]. Este destituit de la conducerea acestui serviciu, generalul SAVOIU și numit în locul să cu data de 14 martie 1945, NICOLAE STANESCU [5]. Tot cu aceași dată, serviciul în cauză, primește o nouă structură organizatorică [6] determinată de necesitatea de a-l face apt să contribuie cu succes la apărarea regimului democrat, la veghecea și asigurarea desfășurării nestingherite a eforturilor depuse de întregul popor pentru susținerea frontului antihitlerist, pentru grabnica refacere economică a țării, pentru realizarea celorlalte transformări impuse de etapa revoluționară respectivă.

Unele schimbări s-au efectuat și în cadrul jandarmeriei. Pe lîngă măsurile cu caracter general, purificarea cadrelor și altele, care a cuprins și jandarmeria, la 10 august 1945 prin Decretul-Lege nr.1080, se organizează în locul vechilor secții de jandarmi, la nivelul plășilor, sectoarele de jandarmi.

Activitatea Secției a II-a, din cadrul M.St.M. al Armatei, care se ocupa cu organizarea muncii contrainfor-

1) "Monitorul Oficial", partea I-a, nr.100 din 2.V.1945.
2) Ibid.,nr.102 din 4.V.1945.
3) B.D.G.P.,nr.3887 din 5.VII.1945.
4) Meianu N.,"Organizarea Serv.Special de Inf."(1919-1951) în "Studii și Documente", vol.2,pag.287
5) Ibid. pag.288
6) Ibid.,pag.289

../..

mativă în rîndul Armatei, cunoaşte spre sfîrşitul anului 1946 şi ea o îmbunătăţire a activităţii sale, ca urmare a faptului că a căpătat un pronunţat conţinut politic, orientîndu-se spre probleme de siguranţă. In martie 1947, din secţia II-a, prin dedublare, ia fiinţă Serviciul de Informaţii al Armatei (S.I.A.)[1]. Ca urmare a tuturor acestor măsuri întreprinse are loc o intensificare a ritmului activităţii informative în armată, sporirea volumului ei.

In vederea consolidării guvernului, prin atragerea în sprijinul lui şi a forţelor politice pe care le reprezenta, şi a altor pături sociale care stăteau în rezervă pînă atunci, partidul comunist a recurs şi la alte măsuri. Una din ele a fost întărirea acţiunii de guvernare, consolidarea autorităţii guvernului nu numai prin actele de guvernare întreprinse în folosul unor clase şi categorii sociale alrgi, ci şi prin poziţia lui de respectare a legilor. Se impunea adoptarea unei astfel de atitudini din partea guvernului, cu atît mai mult, cu cît, reacţiunea căuta să exploateze în folosul său şi în defavoarea forţelor democratice, poziţia revoluţionară a acestora împotriva legislaţiei burgheze, interpretînd-o ca expresia activităţii unor "elemente anarhice"[2] Adoptarea unei asemenea atitudini urmărea tocmai "să cîştige simpatiile micului burghez, căruia îi este frică de lucruri neprevăzute şi preferă să trăiască în linişte" [3]. Căutînd să explice sensul măsurii preconizate, se arăta, la şedinţa cu activul central din zilele de 25, 26 şi 27 aprilie 1945, că se impune pentru partidul comunist şi forţele democratice să demonstreze că ele nu sînt "pentru haos, pentru dezordine" ci "pentru ordine şi disciplină dintre cele mai severe, pentru o supunere faţă de autoritate..." [4] In acest sens guvernul a elaborat o declaraţie care îndemna masele de ţărani să înceteze acţiunile de expropiere pînă la apariţia legii de reformă agrară. De asemenea, în acelaşi spi-

1) Arhiva CSS.,F.D.,dos.nr.57, vol.1, f.f. 5-7.
2) Arhiva Centrală a CC al PCR, fondul 1, dos.3, f.93.
3) Ibidem
4) Ibidem

rit , a fost difuzat un comunicat al Ministerului Afacerilor Interne potrivit căruia "Nici-un fel de schimbări în administrație și poliție nu se vor mai face fără avizul M.A.I."[1].

Organele de ordine și informații, parte componentă a statului democrat popular, s-au străduit, și în bună măsură au reușit, să pună și ele la baza activităților desfășurate în acea perioadă, același principiu de respectare a legilor, a legalității. Adoptarea unei asemenea atitudini era determinată de esența profund democratică a regimului instaurat la 6 martie 1945.

Faptul că procesul de purificare a acestor organe a fost treptat,începînd cu îndepărtarea, la început,a celor mai compromise elemente,menținîndu-se un timp o parte a cadrelor vechi,a făcut ca din partea unora să mai continue abuzurile și brutalitățile. In sensul celor arătate mai sus,este elaborat,la 4 iunie 1945,ordinul general instructiv nr.9ooo S, care stabilea condițiile de lucru ale organelor de ordine și informații,obliga lucrătorii acestor organe la respectarea unei stricte legalități [2]. In ordinul său circular nr.24.8oo din 1945, Teoharii Georgescu, ministrul afacerilor interne în acea perioadă,sublinia: "Intreaga acțiune represivă a poliției și jandarmeriei se va desfășura...pe linia strictă a legalității" [3]. Directorul Poliției de Siguranță, Silvstru Nichifor în circulara sa din 14 septembrie 1945 sublinia: "In repetate rînduri am atras atenția organelor polițienești asupra legalității pe care trebue să o imprime întregii activități profesionale. Cu toate ordinele date constat că ofițerii și agenții de poliție comit abuzuri și ilegalități,care se resfrîng nu numai instituției poliției democrate, dar chiar asupra regimului" [4]. Cu caracter ultimativ "odată pentru totdeauna",acesta le cerea să înțeleagă "că cinstea profesională și conștiința datoriei împlinite sînt imperativele pe care trebue să se bazeze întreaga activitate a Poliției democrate puse în slujba poporului" [5]. In același ordin circular se aprecia că utilizarea unor procedee brutale constituie pentru acela care fac apel la ele dovada nepregătirii și incapacității lor profesionale "întrucît nu știu cum să adune probele legale necesare justiției represive,

1) "Victoria",nr.118 din 13 martie 1945
2) Buletinul Direcțiunii Generale a Poliției (B.D.G.P.), nr.3974 din 19 oct.1945.
3) Ibidem
4) Ibid.,nr.3945 din 17 sept.1945
5) Ibidem

../..

sau necesare aplicării sancţiunilor de ordin administrativ [1].

Cu privire la necesitatea unei comportări demne, civilizate, insista şi ordinul circular nr.3948 din 19 sept. 1945 al Direcţiei Poliţiei Administrative, care atrăgea atenţia în mod hotărît acelora care vor mai întrebuinţa bătaia în anchete că "vor fi distituiţi din funcţiune" [2], şi circulara Serviciului Poliţiei de Siguranţă nr.22o14 S din 26 sept.1945, care împuternicea şefii ierahici ca faţă de acela care "dau dovadă că nu se pot încadra într-o Poliţie democrată" să propună "îndepărtarea din serviciu a elementelor refractare sau de rea credinţă, care nu mai pot fi tolerate să facă parte din corpul poliţienesc" [3].

Din conţinutul ordinelor circulare citate, din numărul mare al acestora şi elaborarea lor într-o perioadă scurtă de timp, rezultă preocuparea intensă a acestor organe pentru desfăşurarea activităţii lor în condiţiile respectării unei stricte legalităţi. S-a reuşit în bună măsură ca respectarea acesteia să intre în practica organelor de ordine şi informaţii, creindu-se deprinderi în acest sens. Aşa de pildă, Inspectoratul Regional de Poliţie Constanţa, Serviciul de Siguranţă, cu ordinul nr.13.474 din 5 martie 1946, atrăgea atenţia unei unităţi de poliţie subordonate, să depună mai multă atenţie atunci cînd dresează acte şi procedează la arestări, pentru că "nu orice fapte sînt de natură a atrage sancţiuni din partea legii", subliniind în continuare că, "prima grijă a unui anchetator este să ştie dacă faptele pe care le anchetează, se încadrează sau nu într-un text de lege, iar reţinerea persoanelor anchetate să se facă ţinîndu-se seama de gravitatea faptelor şi de prevederile legilor în vigoare" [4].

Insistenţa şi hotărîrea cu care s-au pus aceste probleme, desele şi severele sancţiuni aplicate ofiţerilor, agenţilor de poliţie şi jandarmilor [5], ilustrează, într-o

---

1) Ibidem
2) Ibidem
3) Ibid., nr.3959 din 28 sept.1945.
4) Arhiva CSS., F.D., dos.9o, fila 4o.
5) Vezi B.D.G.P., numerele 3875-3971.

../..

oarecare măsură, eforturile întreprinse pentru a se pune bazele unor organe de ordine şi informaţii noi în conţinutul şi activitatea lor, care să slujească celor mulţi, poporului, democraţiei, şi să se exercite ca organe represive numai împotriva acelora cu manifestări duşmănoase şi atitudini potrivnice transformărilor revoluţionare întreprinse sau care urmau să fie întreprinse.

O asemenea atitudine din partea acestor organe, eforturile întreprinse de ele pentru a imprima subalternilor o comportare demnă şi civilizată faţă de toţi cetăţenii, a dus la cîştigarea încrederii maselor populare, la ştergerea resentimentelor pe care şi le crease, pe bună dreptate, faţă de activitatea acestora pînă la 23 August 1944 [1].

Un mare accent au pus forurile conducătoare ale organelor de ordine şi informaţii pe stabilirea unor raporturi de colaborare solide între acestea şi restul organelor de stat, în interesul bunului mers al autorităţii de stat, dovedind înţelegerea de către aceştia a necesităţii perfectei încadrări a acestor organe în aparatul de stat, în vederea consolidării, creşterii prestigiului şi autorităţii sale, desfăşurarii cu maximum de eficienţă a activităţii lui pe linia promovarii noului în viaţa socială, a înfrîngerii împotrivirilor reacţiunii. Direcţiunea Generală a Poliţiei prin ordinul nr.67 S din 2 aprilie 1945, atrăgea atenţia Inspectoratelor Regionale de Poliţie şi critica faptul că la instalarea noilor şefi de unităţi poliţieneşti, unii din ei, "nu s-au prezentat spre a lua contact cu şefii de instituţii militare şi civile din oraşele respective" ori, sublinia ordinul "în interesul unei bune colaborări-şi educaţia civică pretinde - ca şefii de unităţi poliţieneşti să viziteze pe diferiţii şefi de autorităţi: Prefectul Judeţului, Comandantul Garnizoanei, Preşedintele Tribunalului civil şi militar, Seful Parchetului, Primarul oraşului, etc... Este de dorit ca pe viitor, atrăgea atenţia acelaşi ordin, să se păstreze raporturi cordiale între poliţie şi diferitele autorităţi de colaborare..." [2].

1) Intr-un memoriu adresat M.A.I. de mai mulţi cetăţeni ai com. Vlăsineşti, Jud. Dorohoi, la 30 aprilie 1945, cer desfiinţarea jandarmeriei pentru ca "cu excepţia unui număr infim de mic a avut o comportare neomenoasă şi chiar duşmanoasă faţă de noi ţaranii în toate timpurile...". Aceştia, cu de la ei putere pun bazele unei "Poliţii rurale

../..

Ministerul Propagandei, printr-o adresă din 7.VI.1945, solicita colaborarea organelor M.A.I. pentru informarea acesteia cu știrile rezultate din munca aparatului de informații ca: "manifestările politice, culturale, ziaristice, de pe tot cuprinsul țării", fiindu-i necesara, așa cum rezultă din adresă"...pentru a duce o bună campanie de lămurire a opiniei publice și de combaterea propagandei fasciste ne este necesar cunoașterea materialului de propagandă fascistă și a problemelor pe care cercurile reacționare le pun" [1]. Aceasta este un exemplu de colaborare în direcția realizarii cu mijloace diferite a aceluiași scop, înfrîngerea reacțiunii:m arat:nd o dată în plus, și pe această cale, contribuția organelor de ordine și informații la realizarea acestei sarcini.

In vederea desfășurării în bune condițiuni a activității acestor organe au fost luate unele măsuri, ca pe lîngă aparatura tehnică deja existenta, unitățile acestor organe sa primească, bineînțeles, la nivelul tehnicii și posibilităților materiale existente, o nouă apartură.Au fost instalate, în primul rînd la inspectoratele de poliție, în luna august 1945, stații de radio emisie-recepție [2]. Fiecare inspectorat de jandarmi a fost dotat cu cîte un aparat de fotografiat [3].

Pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor necesare acestor organe a luat ființa o serie de școli. La 1 iulie 1945 pe linia jandarmeriei funcționau 14 școli, cu efective reduse,pe o perioadă de 3 luni [4].

---

continuarea notelor de la pagina 93
naționale",cerînd avizul în acest sens organului de resort, M.A.I. (Vezi Arhiva CSS, F.C.,dosar 73,vol.3,f.f.170-173)

2) Arhiva CSS,F.C.,dos.73, vol.7,fila 247.

---

1) Ibid.,vol.6,fila 176
2) Ibid.,vol.5,f.f.159-160
3) Ibid.,dos.74,vol.4,f.322
4) Ibid.,vol.2,fila 410

../..

II. APORTUL ORGANELOR DE ORDINE SI INFORMATII LA LUPTA GENERALA A FORTELOR DEMOCRATICE IMPOTRIVA REACTIUNII.

Organele de ordine şi informaţii ale statului democrat-popular erau conştiente de rolul şi menirea lor în societate. Acestea aveau un rol imens "în a preveni şi descoperi, arăta Teohari Georgescu la conferinţa cu inspectorii regionali de poliţie din 2 octombrie 1946, toate planurile reacţiunii de a da lovituri regimului democratic" [1]. Iar A.Bunaciu, pe atunci subsecretar de stat la M.A.I.,sublinia: "Poliţia este sectorul cel mai înaintat în lupta pentru apărarea poporului, ea previne, izolează şi chiar loveşte, dacă este necesar, pentru menţinerea ordinei şi apărarea libertăţii" [2].

Organele amintite, în toate verigile lor, au înţeles să-şi desfăşoare întreaga lor activitate, în mod hotărît, pe linia realizării obiectivului urmărit, menţinîndu-se nemijlocit în slujba poporului.

In vederea unei mai bune organizări şi coordonări a acţiunilor de informare Direcţia Generală a Poliţiei a editat Instrucţiunile tehnice, document care purta nr.1 S, şi care subliniau ca principală sarcină munca informativă, munca de culegere, de instrumentare şi aducere la cunoştinţa organelor superioare a "ştiinţelor şi indiciilor privitoare la fapte sau stări de fapt contrarii ordinei publice şi siguranţei statului" [3]. In ceea ce priveşte realizarea unei activităţi informative care să slujească cît mai fidel regimului democrat în consolidarea sa, în cunoaşterea exactă a intenţiilor duşmanilor, instrucţiunile citate atrăgeau atenţia organelor de ordine şi informaţii asupra faptului că"cu cît realitatea va fi mai just intuită de organele poliţieneşti, care întocmesc sinteze informative, cu atît şi autorităţile superioare de dispoziţiune (organele executive ale statului - n.n.) vor cunoaşte adevărata situaţie, putînd astfel dispune cele mai oportune măsuri de prevenire" [4].

In activitatea lor, organele de ordine şi informaţii au pus accentul nu atît pe represiune,şi nu în pri-

---

1) Ibid., vol.1o, f.37.
2) Ibid, vol.1o, f.8.
3) Lucr.cit.,tip.Prefecturii Poliţiei Capitalei(P.P.C.)p.4.
4) Ibid., pag.3o.

./.

mul rînd pe acesta, ci pe prevenire. Acţiunea de prevenire va călăuzi întreaga activitate a acestor organe. Pentru a putea asigura ordinea publică şi siguranţa statului "acţiunea informativă, înserau aceleaşi instrucţiuni, trebuie să se sprijine pe ajutorul continuu al prevenirii, a cărei acţiune o determină şi numai în cazuri excepţionale, atrăgeau acestea atenţia, cînd prevenirea nu dă rezultate, intră în funcţiune şi represiunea" [1].

Activitatea informativă bine concepută şi bine realizată ducea la prevenirea unor stări de lucruri negative pentru siguranţa statului. In acest sens pentru o cît mai perfectă şi corectă cunoaştere a situaţiei reale, a obstacolelor care stăteau în calea realizării progresului social, în vederea înlăturării lor operative, organele poliţieneşti erau obligate "să studieze legăturile cauzale, spre a indica organelor superioare temeiurile reale ale anumitor fapte sau stări de fapte" [2]. (Subl.ns.U.G. şi G.N.) Importanţa unei cunoaşteri cauzale, dialectice, a fenomenelor care provocau diferite stări de spirit, era foarte mare întrucît creau autorităţilor de resort posibilitatea de a dispune luarea unor măsuri eficace pentru orientarea tendinţelor sociale favorabile progresului vieţii sociale, sau puteau înlătura cu succes piedicile puse în calea intereselor colective. Instrucţiunile apreciau, pe bună dreptate, că unele fapte sau stări de fapt care au legătură cu ordinea publică "pot constitui numai efectele provocate de anumite frămîntări sau nevoi sociale, care, dacă ar fi eliminate, ar dispare şi efectele dăunătoare ordinei publice şi siguranţei statului" [3]. (Subl.ns.U.G. şi G.N.).

Dată fiind importanţa deosebită a acestei activităţi, desfăşurate de organele de ordine şi informaţii pentru existenţa şi activitatea nestînjenită a statului democrat, instrucţiunile atrăgeau atenţia tuturor lucrătorilor acestor organe asupra faptului că "rolul acţiunii informative a Poliţiei de Siguranţă trebuie să păşească dincolo de sarcina minimală de simplu înregistrator al informaţiunilor care interesează ordinea publică şi Siguranţa Statului" [4].

---
1) Ibid., pag.4
2) Ibid., pag.32
3) Ibid., pag.34
4) Ibid., pag.49

../..

Pentru a putea face față unor asemenea sarcini, care cereau prezența spiritului de analiză și de discernămînt, fiecare lucrător al aparatului de ordine și informații, în parte, avea obligația "să-și ascută mintea și să-și călească sufletul spre a desprinde și reda în mod perfect obiectiv, cauzele reale care provoacă frămîntările sociale (...) să aibă preocuparea unei permanente ridicări prin muncă continuă, să fie orientat perfect asupra mersului evolutiv a diferitelor curente politice și sociale și să pătrundă cît mai just cunoașterea mediului social din raza sa de activitate" 1).

Importanța deosebită ce s-a acordat acestei activități era determinată de necesitatea cunoașterii pînă în cele mai mici amănunte a intențiilor și acțiunilor cu caracter dușmănos pe care reacțiunea vroia să le întreprindă pe linia răsturnării guvernului democrat-popular, a sabotării măsurilor de refacere a vieții economice, față de întreprinderea unor reforme în viața socială etc.

Activitatea informativă a organelor represive era organizată și coordonată pe baza:

- Instrucțiunilor tehnice ;
- Planului general de informații;
- Planului de căutarea informațiilor.

Instrucțiunile tehnice, publicate sub forma unei broșuri de cca.5o de pagini, constituiau un îndreptar cu directivele necesare organizării acțiunii și tehnicii informative 2).

1) Ibid.,pag.5o
2) Cuprindeau următoarele capitole:
I. Considerațiuni generale, în care se definea în primul rînd organul represiv respectiv, se explica apoi ce este informația, tehnica informativă și acțiunea informativă.
II. Desfășurarea acțiunii și tehnicii informative, cu următoarele problem:
A) culegerea informațiunilor;
B) căutarea informațiunilor;
C) verificarea informațiunilor;
D) transmiterea informațiunilor;
E) exploatarea informațiunilor;
F) difuzarea informațiunilor
III. Organizarea și coordonarea acțiunii informative.
IV. Evidența problemelor, cu întocmirea unui istoric pentru fiecare problemă și acumularea unui material documentar compus din schița de obiectiv, evidența suspecților și dosare generale.
V. Concluziuni.

Reflectînd schimbările survenite în viața socială a României, crește în această perioadă în rețeaua informatorilor, față de trecut, ponderea celor care culegeau informații în virtutea "imboldului firesc de a îndeplini o sarcină folositoare patriei" 1), față de cei care o făceau pentru bani.

Interesante sînt recomandările ce se fac lucrătorilor din aceste organe, fiind invitați să țină seama de ele în munca cu informatorii în vederea creșterii utilității și randamentului muncii informative.

In primul rînd, pentru a culege informații utile, informatorul "trebuia să aibă o zonă limitată de activitate, în cadrul unei anumite probleme", pentru că numai în acest fel va ajunge "să cunoască din ce în ce mai aprofundat sectorul social de unde are de cules științele sau indiciile ce interesează Siguranța Statului" 2).

O altă recomandare viza obligativitatea pentru acesta de a aduce la cunoștința organelor polițienești de Siguranță "toate științele sau indiciile culese, în starea lor brută", întrucît el nu avea posibilitatea să fie "perfect orientat asupra faptelor sau stărilor de fapt ce interesează Siguranța Statului" 3).

In legătură cu transmiterea informațiilor de la agentul informator, la organul polițienesc, se recomanda ca aceasta să se facă verbal "pentru că - prin întrebări - polițistul să poată contura cît mai just materialul prezentat de informatori" 4). Numai în situația cînd informatorul s-ar fi desconspirat întîlnindu-se cu ofițerul, putea să-și formuleze în scris informațiile, stabilindu-se o cutie de scrisori printr-o terță persoană - un gardian public de noapte, casa polițistului sau a oricărei alte persoane de încredere 5).

Ilustrînd mediul din care trebuiau să-și recruteze agentura, deruta și panica care cuprinsese burghezia și resturile moșierimii, organele de ordine și informații

1) Dir.Generală a Poliției, nr.1 S., Instrucțiuni tehnice ptr.organizarea și coordonarea acțiunii informative, tip P.P.C.pag.11.
2) Ibidem.
3) Ibidem.
4) Ibidem.
5) Ibid., p.p.11-12

../..

615

îşi orienta munca de recrutare spre următoarele categorii de persoane din rîndurile membrilor partidelor burgheze, sau obiective problemă: fricoşi, nemulţumiţi, declasaţi, dezamăgiţi şi aventurieri [1].

Merită să mai semnalăm, adoptarea măsurii întocmirii unor istorice pe probleme. Intocmirea unor asemenea materiale pe localităţi, judeţe, regiuni şi apoi centralizate pe ţară, în contextul curentelor politico-sociale determinate de unele stări de fapt specifice de la regiune la regiune, crea o viziune de ansamblu asupra activităţii unuia sau altuia dintre partidele burgheze, determina aria exactă a stărilor de fapt asemănătoare, cu frămîntările care le genera, dînd posibilitate guvernului şi organelor de ordine şi informaţii să adopte măsuri care să ducă la înlăturarea cauzelor care au generat acele stări. Reducea în acelaşi timp, la maximum, posibilitatea partidelor burgheze de a mai specula astfel de situaţii şi a mai antrena mase mai largi de cetăţeni la desfăşurarea unor activităţi duşmănoase, neutralizînd şi anihilînd în ultimă instanţă activitatea potrivnică a acestor partide. Faptul că aceste istorice nu se închideau niciodată, că se întocmeau cu obiectivitate şi se înregistrau numai informaţii perfect verificate [2], oferea continuitate în lucrarea problemei respective şi în situaţia schimbării ofiţerilor, fără să producă perturbaţiuni în muncă. Oferea, de asemenea, posibilitatea studierii evoluţiei problemei respective de la apariţia ei pînă la zi, şi pe această bază, întrezărea, cu o anumită aproximaţie, evoluţia sa ulterioară.

Un alt document folosit în organizarea şi desfăşurarea acţiunii informative era Planul General de Informaţii. Aceasta era o lucrare de ansamblu întocmită la începutul fiecărui an de organele centrale ale aparatului represiv, prin care se enunţau problemele ce interesa ordinea publică şi siguranţa statului, indicîndu-se şi principalele obiective către care trebuia să se îndrepte îndeosebi acţiunea informativă a organelor de ordine şi informaţii. Primul plan de acest fel este elaborat de Direcţia Generală a Poliţiei în iulie 1946 [3].

1) Ibid., p.p.19-20
2) Ibid., p.p.42-43
3) Planul General de Informaţiuni pe anul 1946, Tip P.P.C., 1946.

../..

Pe anul 1945, obiectivele muncii acestor organe au fost stabilite prin ordinul circular nr. 233.385 din 18 sept. 1945, cu revenire în octombrie același an. Acestea vizau identificarea, reținerea și cercetarea următoarelor categorii de persoane: teroriști, persoane descoperite că activează în organizații ilegale, autori și coloportatori de manifeste incendiare, defăimătorii armatelor aliate, răspînditorii de zvonuri, cei dovediți că poartă arme fără autorizație legală [1]. Evenimentele care se desfășurau în acea perioadă și puteau să periclitezo situația guvernului ca: greva regală, conjugată cu creșterea opoziției partidelor reacțiunii; nerecunoașterea încă a guvernului Groza de către principalele puteri capitaliste; încercarea reacțiunii de a provoca guvernul la luarea unor măsuri represive pentru a oferi străinătății motive de a interveni în situația internă a României - în acest scop au trimis pe Claude Popper, Ethridge și alții să vadă la fața locului situația, au făcut ca orientarea muncii organelor informative în acea perioadă să se îndrepte numai spre aceste categorii de persoane.

In anul 1946, în condițiile consolidării guvernului Groza, a recunoașterii sale de către S.U.A., Anglia și Franța, al organizării alegerilor parlamentare, moment deosebit de important al luptei dintre democrație și reacțiune, Planul General de Informații îmbrățișează o arie mai vastă de probleme, ilustrînd cerințele ce se puneau în fața acestor organe în noile condiții istorice.[2]

1) B.D.G.P., nr. 3974 din 19 octombrie 1945
2) El îndrepta activitatea unităților teritoriale de ordine și informații în următoarele direcții:

I. Starea de spirit a populației, cu următoarele subpuncte:
- A) populația în general;
- B) naționalități conlocuitoare;
- C) străini.

II. Curente politice și sociale legale:
- A) partide politice legale (burgheze - n.n.);
- B) organizații profesionale, asociații și societăți cu scop nelucrativ.

III. Curente și acțiuni subversive:
- A) organizații politice ilegale:
  1. mișcarea legionară;
  2. mișcarea de rezistență.
- B) iridente:
  1. maghiară;
  2. ucraineană.

IV. Acțiuni de destrămarea autorității statului:
- A) terorism;
- B) sabotaj;

../..

In ceea ce privește punctul A de la capitolul II, al acestui plan, acțiunea informativă și măsurile care se impuneau în legătură cu poziția potrivnică guvernului și înnoirilor sociale a partidelor politice burgheze, documentul stabilea ca directive:

In primul rînd, activitatea tuturor acestor partide să fie urmărită de către acțiunea informativă a Poliției de Siguranță, nu sub aspectul general al ideologiei de partid, "ci în cadrul manifestărilor care sînt contrarii sau interesează ordinea publică și Siguranța Statului"[1]. (Subl.ns.U.G. și G.N.). Această orientare a stat la baza tuturor acțiunilor întreprinse de organele represive împotriva partidelor burgheze.

In al doilea rînd, supravegherea întrunirilor și a manifestațiilor de stradă, organizate de către acestea, prin observatori discreți, trimiși de poliție sau S.S.I. care "să înregistreze obiectiv toate manifestările colective sau individuale care interesează ordinea publică și care ar putea consta în cuvîntări cu caracter instigator, lansarea de lozici antidemocratice și rasiale, răspîndiri de manifeste incendiare, provocarea de acte de violență etc.[2].

In al treilea rînd, se făcea precizarea că activitatea de organizare a cadrelor unei grupări politice burgheze nu prezenta un interes polițial "decît în măsura ...

Continuarea notei de la pagina
C) alarmism și defetism;
D) greve;
E) spionaj.
V. Culte și secte religioase:
1.culte recunoscute;
2.secte religioase permise;
3.secte religioase nepermise:
A) studenții în biblie;
B) martorii lui dumnezeu-Iehova;
C) biserica lui dumnezeu apostolică;
D) nazarienii;
E) adventiștii reformiști;
F) secerătorii;
G) hlîștii;
H) inochentiștii;
I) scopții;
J) lipovenii bezpopovți;
K) stundiștii.
VI. Presa.
VII. Informații de peste hotare.

1) Op.cit., pag.51
2) Ibidem

în care în rîndurile unei asemenea grupări reuşeşte să se strecoare elemente cunoscute pentru trecutul lor antidemocratic "[1]. Este vorba de elementele legionare din jurul lui Horaţiu Comaniciu strecurate din august 1944 în P.N.T.-Maniu, cît şi a altor legionari, de unele elemente aparţinînd ramurii gogiste a fostului partid naţional creştin, strecurate în P.N.T. şi P.N.L., cît şi de însăşi conducătorii celor două partide, cunoscuţi pentru activitatea lor antipopulară şi antinaţională, încă înainte de 23 August 1944. Activitatea acelor elemente, precum şi influenţa pe care ele o exercitau asupra membrilor partidului sau grupării politice în care se încadraseră, sau din care făceau parte, trebuia, fireşte, să fie neapărat cunoscută de Poliţia de Siguranţă, de S.S.I., pentru a contracara rezultatele instigărilor acelora.

In al patrulea rînd, interesa adunările de comitet ale acestor partide în măsura în care se discutau probleme ce interesa ordinea publică.

In al cincilea rînd, interesa toate frămîntările interioare ale diferitelor organizaţii burgheze care puteau să ducă la crearea de disidenţe. Această cerinţă impusă muncii aparatului de ordine şi informaţii era determinată de tactica adoptată de P.C.R., faţă de partidele reacţionare (unul din aspectele acesteia), referitoare la stimularea proceselor de dezagregare a acestora, în vederea grăbirii pieirii lor şi odată cu ele a împotrivirilor şi atitudinii duşmănoase faţă de guvernul Groza. Rezultă şi din acest aspect contribuţia organelor în cauză la zdrobirea reacţiunii şi consolidarea regimului democratic în această perioadă.

Din multitudinea mijloacelor de acţiune folosite de partidele politice burgheze se atrăgea în mod deosebit atenţia organelor amintite, supra necesităţii cunoaşterii, prevenirii efectelor lor dăunătoare şi reprimării acelora care prin caracterul lor demagogic sau violenţă căpătau aspectul unor mijloace de constrîngere ca:

- provocarea membrilor formaţiunilor guvernamentale, în mod izolat sau în grupuri, cu scopul de a-i împinge la acţiuni nechibzuite care s-ar putea resfrînge asupra acţiunii de guvernare;

---

1) Ibid., pag. 52

..//..

- intimidarea prin presă, agresiuni sau chiar acte de teroare, a cetăţenilor care sînt partizanii formaţiunilor politice guvernamentale ;
- înarmarea membrilor;
- îndemnarea populaţiei la nesupunere faţă de lege şi dispoziţiunile date de autorităţi;
- specularea nemulţumirilor specifice fiecărei categorii sociale sau a dificultăţilor de ordin economic existente în diferite regiuni ale ţării;
- specularea tendinţelor de antagonism dintre naţionalităţile conlocuitoare;
- folosirea tineretului şcolar şi antrenarea lui la manifestările publice;
- defăimarea acţiunilor guvernamentale precum şi a membrilor proeminenţi din formaţiunea guvernamentală;
- informarea tendenţioasă a străinătăţii şi în deosebi a marilor aliaţi asupra stărilor politice şi sociale din ţara noastră;
- menţinerea legăturilor cu unele organizaţii subversive [1].

Un loc important în Planul general de informaţii (Tabelul informaţiunilor de cules) al Secţiei a II-a, Biroul de Contrainformaţii, în cadrul M.St.M., l-a avut cunoaşterea cauzelor producerii unor stări de spirit negative în armată, lichidarea şi prevenirea lor pe viitor. Astfel, la Capitolul 1 [2] "Cunoaşterea stării de spirit în armată şi a cauzelor ce pot influenţa moralul şi disciplina", apar la informaţiile ce trebuiesc culese următoarele: care sînt cauzele care influenţează defavorabil starea de spirit a ofiţerilor, subofiţerilor, maiştrilor militari şi trupei ?; măsurile luate pînă atunci pentru redresarea şi menţinerea moralului armatei la un nivel

1) Ibid., pag.53
2) Pe lîngă capitolul amintit, acest plan mai cuprindea următoarele:
- funcţionarea Serviciului de Contrainformaţii;
- manifestări potrivnice statului şi armatei;
- contraspionajul;
- contrasabotajul;
- contraterorismul;
- acţiunea de contra-propagandă;
- relaţiile cu trupele aliate.

../..

ridicat, rezultatele obţinute ?; care sînt mijloacele cele mai eficace pentru îmbunătăţirea stării de spirit al ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei? ; ce influenţă a avut asupra strării de spirit a acestora, introducerea în armată a noilor concepţii democratice ? ; dacă persistă încă nemulţumiri în legătură cu modul cum s-a efectuat înaintările, considerarea stagiului pe front la avansare, acţiunea de selecţionare a cadrelor, prin îndepărtarea celor care nu corespund, cine sînt nemulţumiţii şi ce argumente aduc în sprijinul punctului lor de vedere ? etc. [1]. Din enumerarea şi conţinutul celor enunţate rezultă încă odată accentul pe care organele care fac obiectul acestei lucrări l-au pus pe munca de prevenire, pe cunoaşterea cauzelor unor nemulţumiri şi îndepărtarea lor pentru a face fără obiect încercările reacţiunii de a antrena în activitatea lor duşmănoasă mase mai mari de oameni.

Reflectînd mediul în care jandarmeria îşi desfăşura activitatea, planul de activitate informativă a acesteia, viza culegerea de informaţii din rîndurile populaţiei rurale româneşti şi minoritate, a funcţionarilor comunali. Lucrarea informativă a unor curente politico sociale ca: hitlerismul; legionarismul; diverse acţiuni interzise ca: iridenta maghiară, secte religioase; spionajul; terorismul; paraşutiştii; alarmismul şi defetismul; îndemnuri la rebeliune; grevele şi sabotajul; trecerile frauduloase peste frontieră şi incidentele de frontieră; informaţii din ţările vecine; starea de spirit a jandarmeriei [2].

Al treilea document pe baza căreia se organiza şi se coordona acţiunea informativă, era Planul de căutarea informaţiunilor [3]. Aceasta era o lucrare întocmită de şefii unităţilor poliţieneşti, prin care se fixa schematic problemele informative care cădeau în raza de acţiune a unităţii poliţieneşti respective, indicîndu-se pentru fiecare problemă obiectivele şi dozîndu-se mijloacele de informare pe sectoare de activitate .

1) Ministerul de Război, M.St.M., Secţia a II-a, Biroul Contrainformaţii, "Instrucţiuni generale pentru conducerea acţiunii contrainformative în armată", Buc., 1946, p.p.99-1o1.
2) Vezi "Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcţiunea siguranţei şi ordinei publice, ordin general de informaţiuni pe anul 1945, p.p.4-5, vezi şi "Plan de activitate informativă pe anul 1946".
3) Vezi Instrucţiunile tehnice pentru organizarea şi coordonarea acţiunii informative, p.p.39-4o.

instrument al statului democrat popular,aparatul de ordine şi informaţii l-a sprijinit în lupta în care acesta s-a angajat cu forţele reacţiunii pentru înfrîngerea împotrivirii acestora.

Elementul de şoc, de primă importanţă a reacţiunii a fost P.N.T.-Maniu. Acesta, aşa cum se concluziona la şedinţa CC al PCR din 18 iunie 1945, "Mai mult decît partidul liberal este un partid care are un număr important de cadre. Este un partid care mai mult decît partidul liberal ar fi avut şi într-o anumită măsura are încă o anumită bază în popor" 1).

Inţelegînd in mod absolut determinarea direcţiei loviturii principale a forţelor revoluţiei în această perioadă împotriva P.N.T.-Maniu, în primul rînd, şi P.N.L.-Brătianu, în al doilea rînd, Teonari Georgescu influenţat de Ana Pauker, trece pe plan secundar activitatea organelor de ordine şi informaţii împotriva legionarilor,încheind pînă la urmă, la 5 decembrie 1945 o inţelegere cu aceştia, de a intra în legalitate şi a se încadra în activitatea de refacere a ţarii. Aşa se face că în evidenţa suspecţilor, organizată pe două categorii, după gradul de periculozitate al forţelor ostile, legionarii în loc să fie încadraţi în prima categorie, A, la o categorie de periculozitate mai mare, erau trecuţi la grupa B, chiar şi aceia care au suferit condamnări dacă, "după eliberarea din închisoare, persoana în cauză a avut tot timpul o comportare din care a rezultat hotărîrea de a nu se mai lăsa antrenată în acţiuni contrare ordinei publice..." 2). In Planul general de informaţii se prevede lucrarea informativa şi sancţiuni represive în deosebi legionarilor care s-au încadrat în partidele "istorice" 3), şi , în general pentru "cei care nu au înţeles să reintre în legalitate, precum şi pentru cei ce se vor abate de la legile în vigoare.. "4). Dar, despre aceasta înţelegere şi consecinţele sale,vom vorbi.

1) Arhiva centrala a CC al PCR, fondul 49,dos.5,f.299.
2) Instrucţiuni tehnice pentru organizarea şi coordonarea acţiunii informative,pag.45-46
3) Planul general de informaţiuni pe anul 1946 p.74.
4) I b i d e m.

../..

ceva mai departe, în cuprinsul acestei lucrări.

In lupta care s-a angajat în această perioadă între forțele politice potrivnice, nu numai forțele democratice s-au folosit de un aparat informativ, pus la dispoziție de organele de ordine și informații, ci, și cele reacționare au încercat să-și creeze și să exploateze în interesul organizării și desfășurării acțiunilor lor dușmănoase un aparat informativ propriu. Acest "aparat", evaluat de organele informative ale siguranței la circa 3oo foști polițiști, răspîndit în toată țara, pus sub conducerea fostului Lt.col.Stefan Manolescu , în trecut director al poliției de siguranță din P.P.C.,avea sarcina să culeagă informațiuni "precise și permanente din viața politică" [1]. Acești agenți informatori ai reacțiunii aveau posibilitatea să culeagă cu ușurință informații chiar "din tabăra guvernamentală" prin "cunoștințele și colegii rămași în serviciu" [2]. Elemente cu o înaltă calificare profesională,acestea reușeau să profite de lipsa de vigilență a celor însărcinați cu păstrarea secretelor de stat, să se bucure uneori de concursul unor elemente reacționare rămase încă în aparatul de stat și organele represive, și să culeagă informații deosebit de prețioase. Intr-o notă a siguranței din 27 martie 1946 se reține declarația, pe care ar fi făcut-o generalul Aldea,organizatorul și conducătorul organizației subversive - Mișcarea Națională de Rezistență (M.N.R.), potrivit căreia acesta ar fi avut "destul de regulat copii sau rezumate după rapoartele ce se primesc la Cabinetul Dr.Petru Groza" [3]. Stirea, exagerată firește, a alarmat organele represive și pentru a nu se lăsa deschis reacțiunii nici un canal de scurgere de informații, pe lîngă întărirea măsurilor de pază a secretelor de stat, prin ordinul circular nr.667 al Cabinetului Ministrului Afacerilor Interne din iunie 1945, s-a hotărît organizarea în cadrul P.P.C.,a unui birou de informații pentru a înlătura orice posibilitate persoanelor străine și ofițerilor epurați de a pătrunde în problemele

1) Arhiva CSS. F.D.,dos.89, vol.1,fila 93.
2) Ibid, fila 94
3) Ibid.,fila 119

../..

muncii curente de siguranţă. Acesta avea obligaţia să elibereze "persoanelor care solicitau - cu rost - accesul în P.P.C. un bilet in care se indica serviciul, biroul şi etajul la care le este permis accesul" [1]

Prin ordinul circular nr.3669 se aducea la cunoştinţa funcţionarilor aceleaşi Prefecturi faptul că "se interzice celor epuraţi sau pensionaţi să cerceteze şi să examineze dosare sau fişe" [2].

Necesitatea stringentă a respectarii unor asemenea măsuri determină un nou ordin circular, nr.1291 din octombrie 1945, de data aceasta al Secretarului General Mihail Levente. In acest ordin, în legatură cu problema în speţă, se reproşa organelor in subordine faptul că nu se respecta instrucţiunile date şi că "publicul intră după bunul său plac în toate birourile şi forfoteala fără rost pe sălile prefecturii este din ce în ce mai mare" [3]. Se reaminteau dispoziţiile şi se punea în vedere tuturor funcţionarilor să nu dea vre-o lămurire, sau sa primească şi să elibereze vreun act persoanelor care nu prezintă biletul de intrare eliberat de biroul respectiv.

Organizînd o vastă munca informativă care viza cu precădere activitatea antistatală a principalelor partide ale reacţiunii şi în deosebi P.N.T.-Maniu, în urma unei descinderi efectuate de organele de siguranţă la sediul organizaţiei naţional ţărăniste din Circumscripţia IX-a din Bucureşti, s-au găsit numeroase manifeste, etichete gumate, după 25 modele, conţinind "lozinci legionare şi hitleriste" [4], broşura "Sfaturi pentru săteni, scrisoare pentru Ion", care prin conţinutul lor atăcau politica guvernului.

Tot pe baza muncii informative, organele de siguranţă şi cele ale S.S.I. au documentat organelor de stat şi de partid conţinutul duşmănos al unor acţiuni întreprinse de reacţiune, mijloacele şi metodele folosite împotriva guvernului Groza, a forţelor democratice, împotriva măsurilor democratice preconizate sau înfaptuite, dînd posibilitate guvernului să întreprindă măsurile ce se impuneau pentru a diminua la maximum efectele acesteia.

1) B.D.G.P.,nr.3875 din 20 iunie 1945.
2) Ibid.,nr.3885 din 3 iulie 1945.
3) Ibid.,nr.5971 din 16 octombrie 1945.
4) "Jurnalul de dimineaţa", nr.180 din 30 iunie 1945.

Pentru a cunoaşte în mod nemijlocit unele nemulţumiri în masa ţărănimii, prilejuite de aplicarea necorespunzătoare în teren, în unele locuri, a reformei agrare, Preşedintele Consiliului de Miniştri, prin ordinul nr.724 din 15 mai 1945 a ordonat să se culeagă din corespondenţă aprecierile pozitive sau negative asupra împroprietăririi agricole, pentru a se face reparaţiile corespunzătoare. "Avînd în vedere, explica ordinul, scopul social şi de înaltă echitate pe care trebuie să-l îndeplinească reforma agrară...[1]. Aducerea la îndeplinire a unei asemenea măsuri, cu ajutorul organelor de ordine şi informaţii, a lipsit reacţiunea de un prilej în plus de a agita masele ţărăneşti, contribuind la strîngerea legăturilor dintre ţărănime şi clasa muncitoare, la înteţirea sprijinului şi încrederii sale în guvernul Groza.

Pe baza aceleiaşi acţiuni informative a fost descoperită şi instrumentată activitatea unor organizaţii subversive. In luna mai 1945 au fost descoperite de către organele siguranţei pe teritoriul capitalei, organizaţiile clandestine "T" şi "Tinerimea liberă" [2].

Ulterior au mai fost descoperite organizaţiile subversive "Antena" şi "Partizanii naţionalişti Români" [3].

Descoperirea acestora şi trecerea la arestarea membrilor lor de către organele amintite a adus reale servicii statului democrat popular. Valoarea serviciilor aduse a reieşit cu ocazia anchetării celor în cauză,cînd s-au stabilit în sarcina acestora fapte şi intenţii deosebit de periculoase. Gruparea "T" s-a ocupat cu redactarea şi difuzarea de fiţuici veninoase, care instigau la dezordine, la răsturnarea guvernului Groza. S-a mai ocupat şi cu pregătirea unor "elemente de sacrificiu" care să comită acte teroriste împotriva conducătorilor P.C.R. şi a membrilor guvernului. Cam acelaşi gen de activitate şi aceleaşi intenţii au avut şi celelalte organizaţii subversive.

Stabilirea în anchetă a unor legături ale acestor organizaţii cu unii membri marcanţi ai celor două partide "istorice" a prilejuit partidului comunist un material bogat

1) Arhiva CSS.,F.C.,dos.73, vol.5,f.f.299-316; 318-332.
2) Planul general de informaţii pe 1946,pag.49.
3) "Scînteia", nr.34o din 3o septembrie 1945.

pentru demascarea politică a acestor partide, prezentarea lor în fața maselor în adevărata lor lumină de partide trădătoare, cu interese contrarii maselor populare. "Scînteia" din 30 august 1945 informa opinia publică și condamna faptul că gruparea "T" s-a constituit sub îndrumarea directă a Președintelui P.N.L. Dinu Bratianu [1], iar șeful sectorului I Galben al organizației de tineret P.N.L. și Laura Săulescu, nepoata și secretara lui Dinu Brătianu, au fost cei mai activi membri ai acestei organizații. In componența organizației subversive "Antena" au intrat și unii fruntași liberali ca Vintilă Brătianu, Frosin Munteanu etc. Aceasta demonstra, că Maniu și Brătianu, în ura lor nestavilită împotriva guvernului democrat-popular, au trecut la desfășurarea unor activități clandestine, constituind în diferite zone ale țării grupuri teroriste și diversioniste.

In toamna anului 1945, Dinu Brătianu a ținut la locuința sa o consfătuire cu Iuliu Maniu, hotărînd să colaboreze în acțiunile de subminare a puterii democrat populare și să țină o legătură strînsă cu cercurile imperialiste. Cu această ocazie a fost constituită organizația M.N.R.,centrul coordonator al unor organizații subversive ca: "Haiducii lui Avram Iancu", cu subdiviziunea sa "Divizia sumanelor negre" ; "Graiul sîngelui" și Secția de legătură "Elena Basarabeanu" [2]. Mișcarea era finanțată de un grup de industriași și moșieri expropiați.

Cercetările făcute de organele informative au stabilit că Haiducii lui Avram Iancu cu subdiviziunea sa, s-au constituit la începutul anului 1945 printr-un act, semnat și datat la Coșna în Cumpulung Bucovina. Inițiatorul acestei organizații era numitul Gavrilă Olteanu, fost comandant al gărzilor maniste din Ardeal, condamnat la 25 ani muncă silnica, pentru crimă. In vara anului 1945 aceasta a răspîndit, mai ales în regiunea de nord-est a țării, manifeste ce purtau ca ștampilă un cerc concentric, ce avea în interior 2 arme încrucișate, iar pe dinafară inscripția Haiducii lui Avram Iancu - Divizia Sumanelor Negre.

1) "Scînteia", nr.313 din 30 august 1945.
2) Vezi Planul general de informații pe anul 1946 p.p. 75-77.

Graiul Sîngelui, își desfășura activitatea sa dușmănoasă din toamna anului 1945 și urmărea formarea unui stat național al Graiului Sîngelui, care sa aibă ca bază ideologica principii împrumutate de la Hitler și Alfred Rosemberg ca: selecțiunea biologica, continuitatea elementului etnic, cultul valorilor etc.

Grupul Elena Basarabeanu urmărea crearea unui partid politic de tip rascist, bazat pe primatul etnic.

In Dobrogea activa gruparea militară Balta [1], condusa de colonelul în rezervă Coșocariu Ion.

In afara M.N.R., în octombrie 1945, a luat ființă cu sediul în regiunea Petroșani-Hunedoara gruparea subversivă "România firească" [2]. Scopul grupării: diversionist, antisemit, șovin și anticomunist. Prin manifestele pe care le-a lansat făcea apel și invita populația țării la organizare și rezistență contra ideilor progresiste. Printre organizatorii ei au fost identificați și germani foști S.S.-iști. Simbolul de luptă al grupării, afișat și pe manifestele lansate, era un stindard alb pe care se aflau tricolorul în coroana regală și o cruce albastră înconjurată de spice aurite.

M.N.R. a avut tendința de a centraliza și unifica toate mănunchiurile teroriste și de rezistență existente pe teritoriul țării.

In fruntea organizației M.N.R. se aflau generalul Aldea Aurel, generalul Eftimiu, amiralul deblocat Horia Măcelaru și fostul șef de cabinet al ministrului de interne de pe vremea lui Antonescu, Pleșnilă Eugen.

Organele de siguranță cît și cele ale S.S.I. luînd în lucru M.N.R. au căutat să stabilească care sînt căpeteniile și membrii acestei organizații, îndeosebi militarii din rîndurile celor deblocați, legăturile acestora cu ofițerii activi și în ce măsură au reușit să-i atragă pe aceștia la o activitate potrivnică statului democrat popular, aria răspîndirii acesteia, depozite de armament, obiective urmărite, legăturile dintre M.N.R. și P.N.T.-Maniu, dintre ea și rege etc. [3].

1) Arhiva CSS., F.O., dosar 89, vol.1, fila 51.
2) Planul general de informațiuni pe anul 1946, p.77.
3) Vezi Arhiva CSS., F.O., dosar nr.89, vol.1, f.f.3-153.

Bine încadrată cu informatori, organele de siguranță și S.S.I. au reușit să-i descifreze pînă în cele mai mici amănunte intențiile. Aceasta preconiza acțiuni înarmate, de spionaj, pentru îngreunarea oricărei acțiuni armate pe teritoriul României a trupelor proprii și a celor sovietice în favoarea celor inamice, în ipoteza unui război între puterile anglo-americane deoparte, Uniunea Sovietică și țările din sud-estul Europei pe de alta. Se urmărea efectuarea unor serii de acte de sabotaj și de distrugere în industria de război, pe rețeaua de comunicații etc.

Prin propagandă defetistă urma a se încuraja neprezentarea la mobilizare și dezertarea de pe cîmpul de luptă a ostașilor și a ofițerilor români, în cazul unui nou război. Analizînd natura intențiilor lor dușmănoase rezultă că M.N.R. își propunea să intervină în mod hotărît și violent îndeosebi în eventualitatea unui război între foștii mari aliați. Dealtfel aceasta rezultă și dinconținutul unor declarații ale căpeteniilor M.N.R. "... acum (martie 1946 - n.n.) nu este nimic de făcut, declara Aldea unui informator, decît (M.N.R.-n.n.) să urmărească îndeaproape situația așteptînd momentul busculării ei. Intrucît, aprecia el, "militarii și oamenii politici sînt lași și oportuniști" considera că în România nu se putea face o "revoluție" decît atunci "cînd alții (puterile străine - n.n.) au aranjat lucrurile și cînd partida este 99% decisă" [1]. "Nimeni nu este capabil de o acțiune" [2]. "Situație mizerabilă. Nu ptem face nimic fără anglo-americani. Dar situația aceasta poate dura și 1o - 2o de ani" [3], declarau alte căpetenii.

Declarațiile citate reflectau neputința și deruta acestor cercuri ale reacțiunii, înțelegerea faptului că ele cu propriile lor forțe, în condițiile cînd poporul făcea zid în jurul guvernului, nu puteau schimba cursul evenimentelor, mizînd numai pe un război între puterile capitaliste și Uniunea Sovietică.

1) Ibid., fila 12o
2) Ibid., fila 126. Declarația aparține generalului Roșu.
3) Ibidem. Declarația aparține generalului G.Săvoiu.

../..

Faptul că în vara anului 1946 s-a trecut la arestarea membrilor M.N.R., la lichidarea acesteia, este un fapt pozitiv răspunzînd unor necesităţi imperioase.

In activitatea subversivă a acesteia distingem două perioade. Una pînă în februarie - martie 1946, cînd organizaţia respectivă a desfăşurat mai mult o activitate de organizare, o activitate politică de coalizare a tuturor forţelor reacţiunii. Sînt cunoscute eforturile lui ALDEA de a media o apropiere între Tătărăscu şi "partidele istorice" [1] Cunoscută este şi acţiunea unui grup de generali, din septembrie 1945, mulţi făcînd parte din M.N.R., de a-l sprijini şi a se coaliza cu Iuliu Maniu în acţiunea lui antiguvernamentală "printr-o insurecţie a unei părţi din armată" [2], o acţiune mai mult demostrativă, care nu ar fi vrut decît "să demonstreze străinătăţii aversiunea armatei pentru guvern, sprijinind politiceşte - în acelaş timp - foarte activ acţiunea lui Maniu" [3].

Din februarie - martie 1946, intenţiile acestei grupări capătă alte contururi. In februarie 1946, se semnala existenţa unor echipe "gata de acţiune şi perfect înarmate, pentru moment numai în regiunea Bucovinei de sud, conduse de Macovciuc..." [4]. Un pericol real îl prezentau grupurile armate ale lui Gavrilă Olteanu, puternice prin faptul că dispuneau "de foarte multe gazde credincioase şi de foarte mulţi aderenţi, în special în regiunea munţilor şi în regiunile săseşti... Sibiu, Mediaş şi Alba-Iulia" [5]. In regiunea Făgăraş era semnalată activitatea unor bande înarmate denumite ale "haiducilor" [6].

---

1. Arhiva CSS., F.O. dosar 89, vol. 1, f. 119.
2. Ibid, f. 153
3. I b i d e m,
4. Ibid., fila 9o
5. I b i d e m,
6. I b i d e m,

../..

Intențiile vizibile ale unei activități violente din partea M.N.R. rezultă și din adoptarea în februarie a unui proiect de organizare a acesteia pe secții, în care secția "Acțiune" avea o mare pondere. Printre altele aceasta își propunea, bazată pe faptul că "majoritatea țăranilor dispun de arme pe care le-au îngropat și nu pot fi descoperite datorită efortului prea slab al jandarmilor"[1], să organizeze echipe "perfect înarmate pe întreg teritoriul țării, coordonîndu-le activitatea". O asemenea intenție, coroborată cu unele informații potrivit cărora unele unități militare ca Regimentul 6 Mihai Viteazul "va răspunde chemării regelui și a acțiunii de rezistență a armatei, în cazul unei "încercări" de dărîmarea regimului"[2], a determinat organele represive să treacă, în iunie 1946, la lichidarea acesteia, înlăturînd din calea poporului nostru un serios focar de primejdii.

Comunicatul M.A.I., în legătură cu descoperirea și lichidarea acestei periculoase organizații, a fost reprodus de "Scînteia" care reda cu litere îngroșate următoarele: "Cercetările au stabilit că, de la început aceste organizații subversiv-teroriste s-au bucurat de sprijinul conducerii partidului național-țărănesc Maniu și partidului național-liberal Brătianu" [3].

Lichidarea acesteia, demascarea legăturilor ce au existat între ea și partidele "istorice", implicarea în procesul care s-a intentat membrilor acestei organizații, a lui Ilie Lazăr ca inculpat și a lui I.Maniu, C.I.C. Brătianu, Bebe Brătianu ca martori, și condamnarea lui Ilie Lazăr fruntaș țărănist, la 7 luni închisoare, a constituit o părticică din contribuția adusă de aceste organe la zdrobirea acțiunilor reacțiunii și consolidarea regimului democratic.

In lupta angajată între reacțiune și democrație, organe de ordine și informații, ca organe specializate ale statului democrat popular în lupta cu aceasta nu au adoptat față de reacțiune o atitudine provocatoare, ci, așa cum am mai arătat deja, de prevenire și numai în situația cînd prevenirea nu dădea rezultatele scontate, de lichidare a acțiunilor lor dușmănoase. In lupta cu reacțiunea, de multe ori aceste organe au fost ele cele provocate.

---
1) Ibid.f.f. 79-9o.
2) Ibid., fila 9o.
3) "Scînteia", nr.583 din 26 iulie 1946.

./.

Printre acţiunile provocatoare ale reacţiunii, în deosebi ale P.N.T.-Maniu, amintim de actul banditesc organizat de naţional-ţărănişti la Cluj, în ziua de 6 august 1945, cu concursul unor elemente fasciste, împotriva oamenilor muncii adunaţi pentru a întîmpina trupele române victorioase, care se întorceau de pe frontul antihitlerist. In urma acestui act banditesc au fost omorîţi 2 muncitori şi alţi 5 au fost răniţi [1].

In eforturile lor de a răsturna guvernul democratic, aceste partide l-au determinat pe rege să declare la 22 august 1945 că nu mai recunoaşte guvernul Groza şi să-i ceară printr-o scrisoare demisia, iar la 8 noiembrie, acelaşi an, au organizat demonstraţii monarhiste şi şovine. Cu această ocazie în Bucureşti elementele reacţionare au dezlănţuit atacuri înarmate împotriva Ministerului de Interne, Ministerului Propagandei, Confederaţiei Generale a Muncii. Cetăţeni paşnici erau arestaţi şi maltrataţi. Au căzut morţi din rîndurile muncitorilor şi soldaţilor. Au mai încercat să organizeze asemenea provocări la Ploieşti, Galaţi, Constanţa, Arad,Braşov,Mediaş etc. [2].

Manifestaţia de la 8 noiembrie a fost premeditată. La 2 noiembrie 1945, ca şi mai înainte,cercurile naţional-ţărăniste vorbeau insistent despre această manifestaţie [3]. In ceea ce priveşte locul organizării ei, unii au optat pentru Alba Iulia.

Caracterul provocator al acesteia, semnificaţia pe care organizatorii au vrut să i-o imprime, şi anume: a demonstra chipurile slăbiciunea guvernului, lipsa sa de adeziune cu masele, inpopularitatea sa, restrîngerea libertăţilor, rezultă din cererea făcută de Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu misiunii americane, ca aceasta să intervină ca Mark Etheeridge să se găsească în ţară la 8 noiembrie [4].

1) "Scinteia", nr,298 din 11 august 1945.
2) Ibid.,nr.375,376 şi 377 din 11, 11 şi 12 noiembrie 1945.
3) Biblioteca CSS.,"Incercarea de rebeliune de la 8 noiembrie" pag.1, Studiu intocmit de SSI.
4) I b i d e m.

../..

423

S-a urmărit prin aceasta să se dovedească trimisului american că manifestanții strigă împotriva guvernului, ca numărul mare al manifestanților să-l facă "să creadă că toți sînt împotriva guvernului" [1]. Iar actele de violență pe care le-au provocat "ereau menite să provoace represalii din partea guvernului, pe care de asemeni ... trebuia să le vadă și să le interpreteze în sensul unor restrîngeri de libertate" [2].

Organele de ordine și informații însă, autoritățile în general, nu s-au lăsat provocate.

Adoptarea unei asemenea atitudini de către organele în cauză se încadra perfect liniei generale de conduită a guvernului Groza. De la început, Președintele Consiliului de Miniștri, în numele întregului guvern, în primele declarații pe care le-a făcut presei după instaurarea guvernului anunța: "Noi deschidem larg porțile pentru toți. Nu păstrăm dușmănie nimănui. Sentimentul nostru uman, dragostea de pace între oameni este mult mai puternică decît se crede și ne dirijează hotărîrile și acțiunile noastre" [3].

În lupta lor împotriva guvernului democrat popular, partidele "istorice" și îndeosebi P.N.Ț.-Maniu, așa cum recunoștea însuși Maniu, într-o ședință a comitetului executiv al P.N.Ț., la începutul anului 1946, au întocmit o serie de memorii pe care le-au adresat puterilor occidentale [4], în care prezentau în mod denigrator și dușmănos situația din România, sugerînd ideia că guvernul Groza ar fi încălcat în mod grosolan libertățile democratice, că actele sale nu se înscriu în spiritul hotărîrilor adoptate la întîlnirile dintre puterile aliate, cerînd în mod hotărît alungarea lui. Pentru a asigura succesul unor asemenea acțiuni, partidele reacționare au pozat în mod deliberat în victime ale guvernului Groza. Pentru aceasta fără să fie jenate cîtuși de puțin

1) Ibid., pag.5
2) Ibid., p.p.5-6.
3) Vezi A.S.B., A.C.a R.S.R., fondul M.P.N., dos.26/1945, fila 38, și A.S.B., A.C.a RSR, fondul M.P.N. dos.57/1945, fila 54.
4) "Jurnalul de dimineață", nr.99 din 12 martie 1945.

../..

de organele represive ale statului, fără ca acestea prin activitatea lor să le determine la o astfel de atitudine și comportare, atît P.N.T.-Maniu, cît și P.N.L.-Brătianu, s-au abținut chiar de la unele activități politice elementare ca: adunări, manifestații publice, o activitate publicistică și ziaristică mai largă etc. Pentru a imprima și mai mult vieții politice coloratura dorită de ei, s-au gîndit, înainte de venirea ziaristului american Ethridge (oct.1945) care se deplasa în România pentru a constata în ce măsură situația pe care o va constata cu proprii săi ochi, concordă cu cea prezentată în memorii, "să-și dea firmele jos,(sediilor organizațiilor lor - n.n.) pentru a face și mai multă impresie" [1]. Cu acelaș scop P.N.T.-Maniu a încercat să pună guvernul în situația de a suprima unele publicații țărăniste pentru a putea trece în ochii opiniei publice interne și internaționale drept victime. In această idee n-au mai trimis pe la cenzură ziarul "Ardealul" pentru a împinge guvernul la suprimarea lui. In ședința Consiliului F.N.D. din 10 noiembrie 1945, P.Constantinescu Iași, făcea următoarea constatare în această privință: "Am impresia că Mureșeanu (directorul ziarului - n.n.) face totul ca să fie desființat ziarul, care vrea să pozeze în victimă" [2]. Numai că guvernul și organele sale de ordine au înțeles substratul unui asemenea gest și nu le-au făcut jocul. I.Gh. Maurer, prezent la această ședință și-a exprimat părerea că "gazeta nu poate și nu trebuie să fie suspendată. Pentru că lucrul acesta ar merge exact pe linia pe care îl dorește să fie împins, și Mureșeanu și cei care îl susțin" [3].

Organele amintite în această situație au desfășurat mai puțin o activitate represivă, așa cum căuta să le determine, din motivele arătate reacțiunea, și mai mult una de clarificare a opiniei publice, demascîndu-le jocul și intențiile dușmănoase care se ascundeau în spatele unor asemenea manevre. "Nimeni nu le-a

1) "Victoria", nr.398 din 21 februarie 1946.
2) Arhiva Centrală a CC al PCR, fondul 49, dos.9269, f.361.
3) I b i d e m.

împiedicat să se adune, declara la o adunare populară Teohari Georgescu, tot așa cum se adună și azi, ele au preferat însă să nu activeze intens [1]. Acelaș ministru, la o altă adunare populară, la începutul lunei octombrie, arăta că: "Este o minciună sfruntată, este cea mai mare nerușinare, atunci cînd se vorbește de răpirea libertăților, pentru că de la 6 martie pînă astazi, toți cetățenii din țara noastră au avut garantate libertățile" [2]. Cît privește partidele "istorice" el arăta că n-au de ce să se plîngă de lipsa libertăților, pentru că numai în capitală au "...7o de sedii deschise, unde au libertatea să se adune și să arunce venin împotriva poporului și guvernului poporului" [3].

Organele de ordine și informații în această perioadă au lucrat informativ și au adoptat unele măsuri represive și împotriva activității iredentiștilor ucrainieni și maghiari.

In Maramureșul de nord s-a observat la sfîrșitul anului 1944 și mai ales la începutul lui 1945 o acțiune cu caracter pronunțat iredentist, care urmărea înglobarea acestei regiuni la Ucraina Supcarpatică. Această acțiune se datora în special faptului că după eliberarea Ardealului de nord, administrația Maramureșului a trecut aproape în întregime în mîinile elementelor naționaliste ucrainiene. Incurajați de atitudinea acestor autorități,iredentiștii ucrainieni, banderiști și melnikiști, au făcut manifestații și au ținut întruniri publice, cerînd alipirea Maramureșului la Ucraina Subcarpatică.

Prefectul acestui județ, Udoviciuc " fost cîndva mare fascist" [4], arăta un document al siguranței,conducea "Consiliul Poporului pentru Ucraina Subcarpatică" [5]. După instaurarea guvernului dr.Petru Groza acesta își schimbă denumirea în "Comitetul Poporului din județul Maramureș" [6], păstrîndu-și în continuare independența față de guvernul român și administrația românească. Acesta rezulta și din conținutul circularei elaborată la 7 martie 1945, trimisă comitetelor populare din județ, prin care le punea în vedere că în tot cu-

1) "Victoria", nr.398 din 21 februarie 1946.
2) "Scînteia", nr.353 din 15 octombrie 1945.
3) I b i d e m.
4) Arhiva CSS, F.C.,dos.73, vol.IV,fila 2o6.
5) Ibid.,fila 211.
6) Ibid.,fila 214.

../..

prinsul Județului Maramureș "drapelul roșu, este singurul drapel", iar rubla singura monedă [1]. Mai mult decît atît, autoritățile militare românești erau dezarmate și trimise înapoi în afara limitelor județului [2].

Populația românească din acest județ adunîndu-se în număr de aproximativ 30.000, în ziua de 5 martie 1945, "nemai putînd suporta teroarea administrației rutene, raporta Secția II-a, Președintelui Consiliului de Miniștri, ... au pornit asupra orașului Sighet, în scopul de a îndepărta pe prefectul Odoviciuc și administrația ruteană și a introduce administrația românească" [3]. Au fost întîmpinați cu focuri de arme. Au fost morți și răniți.

La începutul lunei iunie a început să fie restabilită autoritatea românească în Maramureș, se mai semnala totuși, arăta un raport al Secției a II-a, "numeroase incidente sîngeroase între partizanii ruteni și populația românească" [4].

Organele represive îndeosebi jandarmeria, au urmărit după această dată bandele banderiste, vizînd locul lor de concentrare, gazdele acestora, reușind ca rînd pe rînd să le lichideze. Un buletin al Inspectoratului General al Jandarmeriei din 30 mai, aducea la cunoștința organelor superioare apariția acestora în comunele Voitinel, Lupeiu, Măgura și Costileva, în județele Rădăuți și Suceava [5]. In ziua de 7 iulie 1945 Inspectoratul de Jandarmi Suceava în cooperare cu Inspectoratul de Poliție Suceava a trecut la urmărirea și arestarea banderiștilor din regiunea Brodno-Rădăuți. "S-au efectuat 50 de arestări" [6]. Acțiunea se continuă și în luna august în comuna Sucevița-Rădăuți [7] și altele pînă la mijlocul lunei septembrie [8]. Acțiunea de lichidare a acestor bande a continuat și ulterior. Si pentru anul 1946 a rămas ca sarcină pentru aceste organe o sporire a rețelei informative în acest mediu, pentru a cunoaște la

1) I b i d e m.
2) Ibid.,f.f.206-207.
3) Ibid.,f.f.87,206.
4) Ibid.,vol.6,f.248.
5) Buletin informativ al I.G.J.,nr.232, din 30 mai 1945.
6) Ibid.,nr.277 din 14 iulie 1945.
7) Ibid.,nr.326 din 31 august 1945.
8) Ibid.,nr.341 din 15 septembrie 1945.

../..

timp intenţiile iredentiştilor ucrainieni, a le identifica casele conspirative şi diferiţii curieri, precum şi de a stabili legăturile acestora cu populaţia minoritară ucrainiană, pentru a descoperi cuiburile de rezistenţă, depozitele de arme, muniţii, alimente şi materiale de propagandă [1].

Manifestările cu caracter şovin şi iredentist prilejuite de unele elemente din rîndurile minorităţii maghiare, au adus daune statului român, convieţuirii paşnice a naţionalităţii maghiare, alături de poporul român, impunîndu-se depistarea şi lichidarea unor asemenea stări de lucruri. Acestea erau provocate în special de foştii membri ai grupărilor fasciste şi iredentiste ca:

- Szabad Csapotok, bande libere;
- Nylas Keresztesek, crucile cu săgeţi;
- Rongyos Garda, garda zdrenţăroşilor;
- Levente, premilitarii;
- Nemzete Garda, garda naţională;
- Asociaţia studenţilor secui.

Aceştia urmăreau să cultive sentimentul şovinist şi iredentist în rîndurile populaţiei maghiare, să răspîndească clandestin manifeste, hîrtii, insigne, broşuri, reviste, etc., să exploateze orice nemulţumire a populaţiei cu scopul de a slăbi încrederea în capacitatea de organizare şi administrare a autorităţilor româneşti etc. S-au dedat şi la iniţierea unor acţiuni teroriste ca: atacarea autorităţilor româneşti, atăcarea şi maltratarea ostaşilor români, distrugerea drapelului românesc etc. Numai în perioada 20 iulie - 2 septembrie 1945 au fost minate sau atacate 3 posturi de jandarmi, în comuna Peliu [2], Zăbala [3] din judeţul Trei Scaune şi Viile [4] din judeţul Satul Mare, s-au descoperit 2 mari depozite de armament în comuna Pava [5] judeţul Trei Scaune, şi cel de al doilea chiar în localul poliţiei din Tîrgul Secuiesc [6], şeful poliţiei şi ajutorul

1) Lucr.cit., pag.85.
2) Buletin informativ al I.G.J., nr.285 din 22 iulie 1945.
3) Ibid., nr.329 din 3 septembrie 1945.
4) Ibid., nr.330 din 4 septembrie 1945.
5) Ibid., nr.319 din 24 august 1945.
6) Ibid., nr.325 din 30 august 1945.

acestuia fiind maghiari. Iar în ziua de 12 septembrie 1945, o coloană de 30 de ostaşi a fost atacată de tineri maghiari naţionalişti.[1] Intrucît ostaşii români "nu au făcut uz de arme ci au căutat să facă faţă agresiunii, fără a se produce victime", mulţi dintre ei au fost dezarmaţi şi răniţi.

Conjugarea acţiunilor represive cu unele acţiuni politice întreprinse de P.C.R. şi forţele democratice, printre care şi U.P.M.,rezolvarea democratică a problemei naţionale, a dus la izolarea acestor elemente, la scăderea şi diminuarea considerabilă a efectelor activităţilor lor duşmănoase.

Acţiunile iniţiate şi organizate de forţele reacţiunii în decursul anului 1945 în direcţia răsturnării guvernului Groza au eşuat. Descoperirea şi lichidarea lor a avut ca rezultat slăbirea reacţiunii şi consolidarea forţelor democratice. Fără rezultate pozitive pentru reacţiune au fost şi conferinţele de la Londra şi Moscova din cursul anului 1945, în care aceste forţe îşi puneau speranţa înlăturării guvernului Groza. Hotărîrile conferinţei de la Moscova (16-26 decembrie 1945), dimpotrivă, au venit în sprijinul guvernului Groza. Ele au venit în întîmpinarea eforturilor întreprinse de Partidul Comunist de-a-lungul întregului an 1945 în direcţia consolidării guvernului.La Plenara CC al PCR din 25-28 ianuarie 1946, Gheorghe Vasilichi arăta în cuvîntul său că după această conferinţă ".... toate masele care gravitau în jurul lui Maniu şi Brătianu şi sperau mai ales după svonurile lansate, că conferinţa de la Moscova va lichida guvernul Groza, au fost deziluzionate şi acum vin spre noi...[2].

In legătură cu hotărîrea aceleiaşi conferinţe, de a intra în guvern cîte un reprezentant al celor 2 partide, la aceiaşi plenară se arăta că de unde "la început aceste elemente îşi făceau iluzii că vor răsturna guvernul Groza şi vor recîştiga poziţiile pierdute, de astădată nu sînt admişi nici acei candidaţi propuşi, sînt respinşi categoric, iar pe cei care i-am primit în guvern, cu care am căzut de acord să facă parte din guvern, aceştia nu au intrat în guvern cu autoritate, cu ţinută de leu, ci au intrat ca nişte căţei cu coada între picioare, O lovitură după alta"[3].

---

1) Ibid.,nr.340 din 4 septembrie 1945.
2) Arhiva Centrală al CC al PCR,fondul 1,dos.6,fila 246.
3) Ibid.,fila 142.

Evident, anul 1945 a însemnat o slăbire a reacțiunii și o consolidare a forțelor democratice. La aceasta și-a adus o contribuție importantă și organele de ordine și informații.

x x
x

Lectura lucrării de față, bănuim că reușește să dea, într-o anumită măsură, răspuns cititorilor la întrebarea firească pe care și-au pus-o în legătură cu faptul că autorii au dat o altă titulatură organelor represive, denumindu-le organe de ordine și informații. In adoptarea unei asemenea titulaturi, autorii au avut în vedere caracterul larg al puterii instaurate la 6 martie 1945, faptul că statul democrat-popular, spre deosebire de cel burghez, slujea interesele unei majorități împotriva minorității. In asemenea condiții locul organelor represive este diferit. Comanda socială a acestor organe după 6 martie 1945 este în mod natural mai mică ca amploare și volum, decît a celor care au precedat-o, nu și ca importanță însă. Mijloacele și modalitățile folosite, punerea accentului în mod deosebit în mod deosebit pe prevenire și nu pe represiune, reflectînd schimbările ce au survenit în viața socială, largul proces de democratizare al acestora, ne-au determinat să adoptăm titulatura respectivă.

Autorii au considerat util să se oprească, în limitele de timp și spațiu disponibile, pentru informarea lucrătorilor aparatului nostru, asupra unor aspecte semnificative din activitatea acelor organe. Am insitat mai mult asupra principiilor democratice, de legalitate, de slujire a intereselor poporului, puse la baza activității lor, pentru a evidenția ca activitatea de astăzi a organelor noastre de securitate, în spiritul respectării cu strictețe a tuturor legilor statului nostru, de slujire cu credință a intereselor poporului, au rădăcini adînci în activitatea organelor de ordine și informații de după 6 martie 1945.

Pentru informare, cît și pentru a prelua ceea ce

./.

a fost bun în activitatea acelor organe, dacă este cazul, am adus la lumină unele documente, metode şi mijloace folosite în munca cu informatorii.

Poate că ar fi de actualitate pentru activitatea prezentă a organelor noastre, pentru securitatea orînduirii şi statului nostru, să cerceteze şi să stabilească în amănunt care sînt acele "foarte multe gazde credincioase" şi acei "foarte mulţi aderenţi", nedescoperiţi încă, în regiunile săseşti şi în deosebi Sibiu, Mediaş şi Alba Iulia, care au făcut din organizaţia subversivă condusă de Gavrilă Olteanu, o organizaţie periculoasă, şi care este atitudinea lor prezentă faţă de orînduirea noastră socialistă.

Autorii au intenţia să continue în numerele următoare studiul activităţii acestor organe în anii următori lui 1945, pînă la înfiinţarea organelor de securitate.

oooooOOOooooo

BANDELE ÎNARMATE — EXPRESIE A LUPTEI CLASELOR EXPLOATATOARE ÎMPOTRIVA REVOLUŢIEI SOCIALISTE

Locotenet major NICOLAE TOMOŞ
Cercetător ştiinţific — Doctorand în istorie
Locotenent TOMESCU VITALIAN

Insurecţia naţională din august 1944, organizată şi condusă de către Partidul Comunist Român, a deschis calea unor adînci prefaceri în toate domeniile vieţii sociale, politice şi economice din România. Şuvoiul forţelor revoluţionare şi patriotice dezăgăzuit de actul insurecţional, se impune ca principala forţă a societăţii, determinînd mersul ulterior al evenimentelor. "Sub conducerea partidului comunist-arată tov. Nicolae Ceauşescu - secretar general al C.C. al P.C.R.- mase uriaşe ale populaţiei s-au angajat într-o luptă ascuţită împotriva reacţiunii, au alungat prefecţii şi primarii reacţionari, au trecut la organizarea controlului muncitoresc în fabrici, la exproprierea moşierilor şi împărţirea pămîntului la ţărani, realizînd astfel în fapt reforma agrară, au participat la lupta pentru democratizarea vieţii politice" [1].

Activitatea forţelor revoluţionare a fost orientată în spre desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice şi pregătirea drumului pentru trecerea la revoluţia socialistă. Este bine cunoscut faptul că transformările ce au avut loc în România, nu s-au înfăptuit fără a întîmpina o serioasă rezistenţă din partea claselor exploatatoare. Teoria marxist-leninistă a demonstrat - şi viaţa a confirmat pe deplin - că noul se naşte în aprigă luptă cu vechiul, că forţele revolu-

1) N.Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.1, Ed.Politică, Bucureşti 1968, pag.383.

ţionare trebuie să se înfrunte cu cele ale reacţiunii,că acestea din urmă nu renunţă de bunăvoie la poziţiile predominante ce le deţin.Este un merit incontestabil al partidului nostru,care a ştiut să-şi orienteze în aşa măsură tactica şi obiectivele,pentru a evita o înfruntare pe calea armelor cu forţele reacţionare şi a transforma ţara într-un teatru de război civil,trecerea României de la capitalism la socialism realizîndu-se pe o cale relativ paşnică.Aceasta nu înseamnă deloc că burghezia şi moşierimea română erau mai "blînde" sau dispuse să cedeze poziţiile ce le deţineau.Ele au dus o aprigă luptă împotriva forţelor revoluţionare şi nu au şovăit deloc,aşa cum vom vedea în cuprinsul lucrării,ca atunci cînd orice alte forme de împotrivire s-au dovedit ineficace,să pună mîna pe armă şi să formeze grupări subversive şi bande înarmate. "Este cunoscut că revoluţia şi construcţia socialistă-spune tovarăşul Nicolae Ceauşescu-s-au desfăşurat în condiţiile unei ascuţite lupte de clasă, în cursul căreia politica partidului nostru s-a înfruntat cu politica forţelor reacţionare, fiind învinsă pas cu pas opoziţia claselor exploatatoare care urmăreau să-şi menţină privilegiile, să împiedice realizarea aspiraţiilor oamenilor muncii" [1].

Dialectica formelor adoptate de către forţele reacţionare a fost în funcţie de cursul evenimentelor.In perioada imediat următoare lui 23 August 1944, ele mai credeau în posibilitatea menţinerii dominaţiei lor. Instaurarea guvernului dr.Petru Groza, alegerile din noiembrie 1946,demascarea P.N.Ţ. ca grup de spioni şi sabotori, a demonstrat totalul lor faliment politic şi lipsa de popularitate în mase.Lupta parlamentară şi politică pe care o desfăşuraseră s-a dovedit ineficace. In aceste condiţii, ascuţişul luptei de clasă a trecut în principal în domeniul economic, unde,deţineau încă poziţii preponderente.Naţionalizarea principalelor mijloace de producţie din iunie 1948 a constituit o lovitură zdrobitoare dată forţelor reacţionare şi speranţelor lor că vor putea să-şi menţină dominaţia economică şi în felul acesta să controleze activitatea statului român.

Infrîntă pe plan politic, reacţiunea romă-

1) Nr.Ceauşescu,România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.1, Ed.Politică, Bucureşti,1968,pag.397

3. 418

nească recurge la formele de luptă cele mai violente,inițiind organizații subversive și grupări înarmate care aveau menirea să lovească în noua orînduire socială ce începuse a se contura. Detronarea monarhiei,naționalizarea principalelor mijloace de producție,lucrările Plenarei C.C. al P.C.R. din 3-5 martie 1949,demonstrează că poporul român pășește ferm pe drumul construirii societății socialiste,în care nu vor mai putea exista exploatați și exploatatori.Procesul transformării socialiste a agriculturii,ale cărui coordonate au fost elaborate de Plenara din 3-5 martie 1949,a dat o puternică lovitură burgheziei sătești-chiaburimea-care se vede lipsită de puterea ce o deținea.

In acest context de factori,cînd clasele exploatatoare au fost înfrînte în lupta politică și economică,ele au recurs la o nouă cale de împotrivire-lupta cu arma în mînă prin constituirea bandelor înarmate. Faptul că ele au fost o creație a claselor exploatatoare și că se integrează în conținutul luptei de clasă, va fi reliefat în cuprinsul lucrării. In această direcție este deosebit de semnificativă constatarea că cele mai multe bande teroriste au început să acționeze în cursul anului 1948 și începutul lui 1949,deci tocmai atunci cînd s-au dat lovituri puternice bazei economice a reacțiunii.

Este evident că factorul determinant în apariția unor asemenea bande este cel de natură internă,dar nu trebuie ignorată nici conjunctura internațională,care a favorizat apariția și dezvoltarea fenomenului. O succintă privire asupra climatului internațional în anii 1947-195o ne duce în plin "război rece",prin care forțele reacționare din principalele țări capitaliste urmăreau să împiedice dezvoltarea și consolidarea statelor socialiste,propagînd izolarea acestora și menținînd o psihoză războinică. Este perioada în care a luat naștere pactul agresiv N.A.T.O., în care s-a constituit Republica Federală a Germaniei și se ducea lupta pentru înfrîngerea forțelor democratice din Grecia. Nu trebuie uitat și nici negat faptul că deteriorarea relațiilor dintre R.S.F.Jugoslavia și celelalte țări socialiste era de natură să încurajeze încercările reacțiunii de a lovi în statul socialist.

Intregul complex de factori amintit a dus la apariția și activitatea unor bande înarmate cuprinzînd cele mai

./.

fanatice elemente ale reacţiunii, care urmăreau ca prin forţa armelor să lovească în statul socialist. Toate încercările claselor exploatatoare au fost însă zadarnice,căci alta era voinţa poporului. "In această luptă grea cu clasele exploatatoare- arăta tov.N.Ceauşescu- cu forţele reacţionare interne şi externe, rolul hotărîtor l-au jucat masele populare,partidul,politica sa marxist-leninistă,uriaşa sa activitate de mobilizare a poporului.Partidul s-a sprijinit pe clasa muncitoare, pe ţărănime şi intelectualitate,bucurîndu-se de adeziunea deplină a tuturor oamenilor muncii,fără deosebire de naţionalitate,care l-au urmat cu încredere în toate împrejurările. Politica partidului a repurtat în această luptă o victorie strălucită,care se oglindeşte în măreţele transformări revoluţionare înfăptuite în viaţa socială a ţării, în mersul înainte a României pe drumul prosperităţii[1)].

Bandele înarmate şi clasele exploatatoare sînt de mult înfrînte. Poporul român,avînd în frunte pe cei mai buni fii ai săi-comuniştii-a înfăptuit cu succes societatea nouă socialistă. "Sub conducerea partidului comunist,clasa muncitoare,în alianţă cu ţărănimea, cu intelectualitatea şi celelalte pături sociale, a obţinut în dezvoltarea patriei victorii remarcabile cu care, pe drept cuvînt, ne putem mîndri"[2)]. Nici lupta politică, nici cea economică sau cu arma în mînă, nu a putut opri drumul poporului român spre socialism. Iar dacă astăzi abordăm în studiul de faţă problema bandelor înarmate, o facem pentru a evidenţia încă odată cît de aprigă a fost înverşunarea reacţiunii şi ce eforturi s-au făcut pentru înfrîngerea ei. O facem totodată şi pentru a evidenţia că în ansamblul luptei de clasă reacţiunea a recurs şi la forme violente, la lupta cu arma în mînă, iar o parte din foştii componenţi ai bandelor teroriste continuă să se manifeste în mod duşmănos.

BANDE SI BANDITI.

Aşa după cum aminteam anterior,majoritatea bandelor îşi încep activitatea atunci cînd forţele reacţionare au fost înfrînte pe plan politic şi economic.Este unul dintre

1) N.Ceauşescu,România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialismului,vol.2,Ed.Politică,Buc.1968, pag. 399.
2) N.Ceauşescu-Raport la cel de al X-lea Congres al P.C.R., Bucureşti 1969, pag.9.

factorii ce demonstrează existența lor ca formă violentă a luptei de clasă, a împotrivirii față de revoluția socialistă.

Primele bande teroriste sînt semnalate în anul 1948. Pentru exemplificare amintim că în acel an se pun bazele bandei condusă de Spiru Blănaru în Munții Severinului, a acelor conduse de Fundulea Ion în Babadag, Susman Leon în Munții Apuseni, Blidaru Vasile în Maramureș, Gheorghiu Gheorghe în Huedin, Motrescu Ion și Cenușe în Suceava, Dabija Nicolae în Alba Iulia, Mihuț Adrian în Timiș etc. In anul 1949 încep să acționeze bandele conduse de Gavrilă Ion în Munții Făgăraș, Arsenescu Gheorghe în Cîmpulung-Muscel, Toma și Petre Arnăuțoiu în Cîmpulung-Muscel, Pop-Oniga în Tg.Lăpuș, Lupșa Victor în Tg.Săcuiesc. In anii ce urmează numărul bandelor scade foarte mult *), ajungînd ca după anul 1958 să nu mai fie semnalată nici o nouă bandă teroristă.(Menționăm că datele de mai sus se referă numai la anul în care au fost inițiate bandele și nu la perioada în care au acționat).

Materialele existente în arhivele Consiliului Securității Statului, precum și în alte locuri, dovedesc că obiectivul primordial al bandelor de teroriști, era încercarea de a răsturna prin forță regimul socialist."Banda urmărea schimbarea regimului prin forță"- recunoștea unul din componenții bandei Apostol [1]. In actul de acuzare cu privire la trimiterea în judecată a bandei subversive teroriste în frunte cu Spiru Blănaru, Domogneanu Petre, Vernichescu Aurel și alții, se menționa la punctul patru :"Acuzații au încercat să pregătească rebeliunea armată cu scopul de a doborî regimul de democrație populară și a restaura regimul de asuprire burghezo-moșierească" [2]. "Banda teroristă din care am făcut parte- recunoștea la interogatoriu Sușman Gheorghe - a întreținut în rîndul populației o atmosferă încordată și de nesiguranță în trăinicia regimului democrat popular.Noi le spuneam elementelor de legătură că acest regim nu va trăi mult" [3].

In luna februarie 1948 colonelul deblocat Arsenescu Gheorghe, împreună cu industriașii Ion și Gheorghe Purnichescu, pun bazele unei bande teroriste ce urmărea "sprijinirea unei eventuale intervenții străine și restaurarea monarhiei", folosind ca mijloace de luptă "manifeste antidemo-

*) Vezi anexa nr.2. cu privire la dislocarea bandelor în anul 1951
1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.23o71, vol.4,pag.23
2) Scînteia, nr.1458 din 22 iunie 1949
3) Arhiva CSS, dosar f.n., pag.61.

-/-

6.

cratice , diversiune și sabotaj, zvonuri tendențioase,acțiuni armate" 1).

Asemenea obiective aveau aproape toate bandele ce au activat, ele rezultînd din însăși rațiunea inițierii lor -lupta împotriva regimului socialist, a progresului și comunismului.

Coroborînd perioada apariției cu obiectivele fixate ne dăm cu ușurință seama că ele nu au fost opera unui grup sau altul de aventurieri, ci că au reprezentat o creație a claselor exploatatoare,ca mijloc de luptă împotriva statului socialist.

Banditii au comis crime, acțiuni de teroare, torturi, fapte antisociale,potrivnice spiritului și interesului poporului român și ca orice fapte antisociale au fost zdrobite și lichidate. Organele de stat,cu sprijinul activ al populației, au depistat rînd pe rînd bandele teroriste,au arestat și trimis în justiție pe banditi.S-a dovedit în felul acesta strînsa legătură dintre popor, partid și instrumentele statului, lipsa oricărui sprijin al teroriștilor în sînul poporului. "Să sprijinim din toate puterile autoritățile de stat, ajutîndu-le să descopere și să zdrobească pe dușmanii patriei - scria într-un editorial ziarul "Scînteia",cu privire la judecarea membrilor bandei Blănaru.-Să tremure în fața mîniei poporului, a forței statului de democrație populară, acei ce cugetă măcar la asemenea fapte ticăloase... Să știe că orice ticălos ce încearcă măcar să ridice mîna asupra poporului, este strivit de forța de neînvins a poporului muncitor. Să stîrpim de pe fața pămîntului bestiile care încearcă să stea în calea mersului nostru înainte spre fericire, spre socialism ! Să strivim năpîrcile" 2).

MOSIERII,INDUSTRIASII,CHIABURII - ELEMENTUL PRINCIPAL AL BANDELOR.

Poate nimic nu demonstrează mai pregnant rolul bandelor ca mijloc al luptei de clasă, decît o analiză atentă a compoziției elementelor ce le-au compus, mai ales sub aspectul poziției ce au deținut-o înainte de a se înrola în diver-

1) Arhiva C.S.S., fond anchetă, dosar nr.27463, vol.1, pag. 2o.
2) Scînteia, nr. 146o din 24 iunie 1949.

-/-

sele grupări. In cursul documentării noastre, am efectuat şi un calcul aproximativ cu privire la averea şi poziţia socială a principalelor elemente din bande, rezultatul fiind concludent : marea majoritate a bandelor erau nu numai iniţiate şi conduse de către foşti moşieri, industriaşi şi chiaburi, dar însuşi elementul substanţial executoriu era format de aceste categorii. Pentru ilustrarea celor afirmate mai sus, vom prezenta cîteva exemple atît în ceea ce priveşte procentul diverselor categorii sociale,cît şi concret - ce poziţie socială ocupau componenţii uneia sau alteia dintre bande. Să aruncăm bunăoară o privire asupra bandei condusă de către Apostol :

- 2o% moşieri
- 33,3% foşti funcţionari superiori
- 2o% chiaburi
- 26,7% alte categorii.

Rezultatul este cît se poate de concludent. Din întreaga bandă aproape 75% erau indivizi ce se bucuraseră înainte de 1944 de poziţii privilegiate. Reţin atenţia poziţiile avute de Apostol Dumitru, avocat bogat din Piteşti *), Siligteanu Mircea, fost moşier, Siligteanu Virgil şi Predescu,de asemenea mari moşieri, care s-au numărat printre animatorii bandei şi elementele cele mai dure.

O situaţie asemănătoare se întîlneşte şi în ceea ce priveşte compoziţia bandei condusă de fostul colonel Arsenescu :

- 15% foşti industriaşi
- 15% chiaburi
- 22,2% ofiţeri deblocaţi
- 4,4% preoţi
- 22,2% foşti funcţionari
- 22,2% alte categorii.

Prezetăm în continuare şi poziţia socială a membrilor bandei conduse de Spiru Blănaru, aşa cum a apărut ea în faţa instanţei de judecată. " Pe baza referatului introductiv sînt trimişi în judecată în faţa Tribunalului Militar Timişoara acuzaţii: Spiru Blănaru, născut în com.Grăeşti-Tecuci, avocat; Domogneanu Petre...comandor aviator în retragere; Vernichescu Aurel,... fost arendaş de moşie;...Tănase Ion, funcţionar particular;Popovici Gheorghe,...comerciant

*) Vezi anexa nr. 1

-/-

8.

de blănuri,... Ungureanu Teodor,...comerciant; Smultea Gheorghe,...chiabur; Pușchiță Petru,... chiabur;Ghimboase Nicolae,...chiabur;Pușchiță Petre Mutascu...comerciant ; Meritescu Romulus,...chiabur și Luminescu Gheorghe, ... cîrciumar [1]. Deci din cei 12 membrii ai bandei, unul era avocat, unul aviator, unul funcționar, un arendaș de moșie, trei comercianți, un cîrciumar și 4 chiaburi. Este o dovadă clară a faptului că banda amintită- la fel ca toate celelalte - era o expresie a urii foștilor exploatatori împotriva noii societăți, iar mintea lor întunecată de venin considera că vor putea înfrînge un popor !

Reține faptul că nu rareori în anchetă unii dintre ei au recunoscut deschis că motivul care i-a determinat să intre în bandă a fost ura împotriva regimului actual,așa cum a declarat Vernichescu Aurel: "Ura împotriva regimului, ură care s-a dezvoltat treptat datorită faptului că eu în anul 1941 am luat în arendă de la C.N.R. o moșie compusă din circa 7oo jugăre... care a fost expropiată".[2] Motive asemănătoare au determinat și pe Pușchiță Petre, care declara: "Eu am primit propunerea lor (a lui Spiru Blănaru și Domogneanu Petre-n.n.), deoarece eram nemulțumit de actualul regim, pentru că nu mai puteam să fac comerț în voie,trebuind să desfac mărfurile numai la prețuri oficiale"[3]. In acelaș proces unul din martori sublinia că Spiru a spus: " să intrăm și noi în bandă, să luptăm împotriva regimului actual care nu e bun pentru chiaburi" [4].

Considerăm că nu este lipsit de importanță să menționăm că nu de puține ori aceste elemente s-au dedat la cele mai sadice crime, așa cum a procedat de exemplu chiaburul Marițescu din banda Blănaru, care a schingiuit și asasinat doi locuitori nevinovați dintr-o comună, un martor declarînd : " Marițescu Romulus i-a bătut... pînă la sînge"[5].

Nu numai membrii bandelor ci și susținătorii lor, cei ce le serveau drept gazde, surse de aprovizionare și informare erau, de asemenea, numai elemente înstărite, sau legate cu ei prin legături de rudenie. Niciodată bandiții nu au găsit sprijin și acoperire în rîndul țărănimii sărace,

1) Scînteia, 1458 din 22 iunie 1949.
2) Idem,
3) Idem,
4) Scînteia, 146o din 24 iunie 1949
5) Scînteia, 1459 din 23 iunie 1949.

-/-

căci interesele lor erau diametral opuse.

Susţinătorii bandei Suşman Leon aveau următoarea compoziţie :

- 15% chiaburi
- 15% comercianţi
- 35% rude ale banditilor
- 14% funcţionari
- 14% ţărani mijlocaşi
- 7% foşti politişti.

Banda lui Arsenescu avea sprijinitori şi informatori tot din rîndul fostelor persoane avute :

- 25% chiaburi
- 25% industriaşi
- 1o% preoţi
- 2o% ofiţeri deblocaţi
- 2o% alte categorii;

iar cea a lui Apostol :

- 28% preoţi
- 14,5% funcţionari
- 28,5% chiaburi
- 28,5% alte categorii.

Exemplele pot continua încă mult, dar considerăm că nu mai sînt necesare, cele prezentate oferind concluzii suficiente. Ar fi însă un neadevăr dacă am susţine că în rîndul bandelor sau al sprijinitorilor nu au existat şi unele elemente înapoiate sau corupte din rîndul ţărănimii sărace, dar nu de puţine ori aceştia sînt recrutaţi dintre legionarii fanatici, duşmani înrăiţi ai comunismului şi ai poporului român.

DIN NOU LEGIONARII

Ura împotriva regimului socialist a dus la o coalizare a tuturor forţelor politice ale reacţiunii, indiferent de partidul sau gruparea din care făcuse parte. De altfel, imediat după 23 August 1944 o parte din legionari au trecut cu totul alături de Partidul Naţional Ţărănesc al lui Iuliu Maniu *),

*) Despre intrarea legionarilor în P.N.T., vezi şi lucrarea Dr. Fătu Mihai- Legionarii faţă în faţă cu revoluţia populară, Studii şi documente, vol.2, pag.2o3-21o

-/-

aceasta devenind centrul reacţiunii româneşti.Demascarea P.N.T. ca grup de spioni, diversionişti - trădători şi scoaterea lui în afara legii, a făcut ca elementele duşmănoase din acest partid, ca şi cele legionare şi liberale să se înfrăţească întru crimă şi teroare, din rîndul lor recrutîndu-se majoritatea bandiţilor şi teroriştilor.

Arătam anterior compoziţia socială a bandelor.Vom prezenta mai jos şi pe cea politică. Coroborîndu-le vom avea tabloul complet al profilului celor ce au luat drumul lupilor.

O primă remarcă trebuie făcută încă de la început. Din nou, primul loc este ocupat de către legionari. Intr-un fel este explicabil : de cînd s-au constituit nu au făcut altceva decît să asasineze şi să tortureze. Aveau "experienţă"! După calculele noastre se constată că din numărul total al bandiţilor arestaţi de către organele de securitate, 2/3 sînt foşti legionari *). Aceasta nu inseamnă că confraţii lor întru crimă -ţărăniştii, sau liberalii -sînt nişte mieluşei. Impreună au luat drumul munţilor, a asasinatelor şi terorii. Sînt răspunzători în egală măsură atît în faţa justiţiei,cît şi a istoriei. Dar să dăm cuvîntul cifrelor. In banda condusă de către Gavrilă Ion 85% erau legionari, 4,5% ţărănişti şi alţi lo,5% nu făceau parte din nici un partid (de altfel era şi greu avînd în vedere vîrsta lor redusă). Banda lui Işfănuţ Dumitru avea 6o% legionari, a lui Niţu 5o%, iar cea a lui Corduneanu Vasile (restrînsă ca număr) era formată aproape numai din legionari.

Spiru Blănaru era şeful legionarilor din sudul judeţului Severin, Vernichescu Aurel a fost membru în conducerea organizaţiei P.N.T. a jud.Severin, Domoşneanu Petre - şef de garnizoană legionară, Tănase Ion -ţărănist,Ghimboase Nicolae -ţărănist. Deci din această bandă 3o% erau ţărănişti, 2o% legionari, iar 5o% neîncadraţi. Trebuie avut în vedere că şeful bandei şi ajutorul său se recrutau dintre conducătorii legionari ai zonei respective.

In banda condusă de către Apostol 53,3% erau legionari şi 46,7% neîncadraţi, iar în cea a lui Arsenescu 18% liberali, 11,1% ţărănişti, 18% legionari, un fost membru al YMKA (4,4%) şi 48,5% neîncadraţi. Numărul, sau bine zis procentul, ridicat al celor care nu au făcut parte din nici un

*) Lucrarea citată mai sus,autorul ajunge la aceleaşi concluzii.

partid politic în această bandă, se datorează faptului că în ea activau mulţi ofiţeri deblocaţi, care nu erau înscrişi oficial într-un partid sau altul, dar care în realitate erau simpatizanţi ai partidelor "istorice" sau ai fascismului [1].

Este evident că şi sprijinitorii şi favorizatorii lor aveau aceeaşi compoziţie politică, erau de aceeaşi teapă. Printre cei ce au ajutat banda Suşman Leon 21,4% erau legionari, 29,0% liberali, 7% ţărănişti şi 42,6% fără să fi fost oficial încadraţi în partide. Banda Apostol avea printre sprijinitorii săi 28,5% legionari, iar cea a lui Arsenescu 15% ţărănişti, 5% liberali şi 5% legionari.

De altfel, din toate materialele studiate se constată că legionarii au fost cei mai feroce bandiţi nedezminţindu-şi lugubra faimă. Nu vor putea uita niciodată locuitorii satelor din jud.Bacău unde a activat banditul Lupeş Ion, sau cei peste care a trecut Bălan Vasile,cruzimea de fiară a acestor gardişti, care i-au terorizat şi jefuit.

Concluzionînd asupra celor prezentate pînă acum, bandele teroriste au fost formate din "...reprezentanţi ai claselor exploatatoare, pe care lupta poporului muncitor le-a alungat pentru totdeauna de la putere şi le dă lovituri din zi în zi mai grele. Turbaţi de furie că nu mai pot exploata şi jefui pe cei de muncesc, înebuniţi de ura ce le-o provoacă marile succese ale poporului muncitor în lupta sa pentru o viaţă mai bună, fără exploatatori, ei caută să lovească tîlhăreşte în cuceririle democratice ale poporului, în munca, avutul şi viaţa celor mulţi" [2]. S-au constituit în bande elementele ultrareacţionare ale burgheziei şi moşierimii alături de legionarii fanatici şi scursorile ţărăniste şi liberale. Au crezut o mînă de indivizi că vor putea teroriza un popor neînfrînt. S-au înşelat amarnic. Viaţa şi justiţia le-a ser-

1) După o statistică sumară cu privire la situaţia ofiţerilor deblocaţi, fără a cuprinde întreg teritoriul ţării,rezultă că au fost 28 generali membrii ai P.N.T. şi 49 simpatizanţi; 86 colonei membrii şi 129 simpatizanţi; 91 Lt.colonei membrii şi 143 simpatizanţi; 77 maiori membrii şi 129 simpatizanţi; 78 căpitani membrii şi 164 simpatizanţi; 43 locotenenţi membrii şi 134 simpatizanţi; 36 sublocotenenţi membrii şi 89 simpatizanţi;188 subofiţeri membrii şi 89 simpatizanţi ;rezultînd un total de 917 membrii ai P.N.T.şi 1497 simpatizanţi.(Arhiva CSS, fond documentar,dos.nr.14, vol.1,fila 13) Amintim totodată că din Cercul Militar al P.N.T.au făcut parte 468 ofiţeri şi subofiţeri (acelaşi dosar, fila 305).

2) Scînteia, 1460 din 24 iunie 1949.

vit o lecţie aspră, dar binemeritată. Oricît s-ar fi opus ei, viaţa merge înainte, spre fericire şi socialism.

IN ASTEPTAREA RAZBOIULUI.

Fără îndoială că apariţia bandelor teroriste este rezultatul unor condiţii concrete existente la un moment dat în interiorul ţării, efectul urii şi al dorinţei de a lupta prin orice mijloace posibile împotriva regimului democrat din România. Nu poate fi însă ignorat faptul că apariţia lor a fost stimulată de un anumit climat internaţional, în care aşa numitul "război rece" ocupa un loc esenţial. Sînt prea bine cunoscute concepţiile unor exegeţi ai cercurilor ultrareacţionare apusene - mai alee americane - după care statele socialiste trebuiesc izolate, iar în interiorul lor să fie sprijinite orice acţiuni ostile regimului, pentru a slăbi forţa şi puterea tinerelor state. Pe lîngă aceasta, cercurile reacţionare apusene au pus la dispoziţia unor fugari români, transfugi, trădători ai ţării şi poporului din care făceau parte, diferite ziare, reviste şi posturi de radio, prin intermediul cărora se făcea o intensă propagandă antisocialistă şi se incita la tulburări interne, promiţînd intervenţia armată a puterilor occidentale. Mai mult decît atît, aceste elemente ultrareacţionare, puse în slujba diverselor servicii de spionaj capitaliste, au paraşutat grupuri de spioni şi terorişti deasupra ţării, care să iniţieze şi să conducă activitatea subversivă a acestora. Nu vom insista însă asupra acestora, întrucît ele fac obiectul unor studii separate.

Este demn de reţinut faptul că toate speranţele banditilor erau legate de izbucnirea unui război între apus şi ţările socialiste în frunte cu U.R.S.S. " Ca toţi duşmanii poporului - scria ziarul "Scînteia" referindu-se la banda Spiru Blănaru - ei şi-au pus ultimele speranţe în izbucnirea unui război care să aducă jale, lacrimi şi moarte în familiile celor mulţi. Ceea ce constituie lucrul cel mai cumplit pentru popoarele lumii, e considerat de aceşti monştri ca singura nădejde de salvare" [1].

In anchetă, acuzatul Spiru Blănaru a recunoscut că a organizat banda de sub conducerea sa, scontînd pe izbucnirea unui război. "In a doua jumătate a lunii august 1948- spunea

1) Scînteia, 1460, 24 iunie 1949.

-/-

el am fost chemat prin legionarul Martin Moater să organizez echipe de şoc, formate din trei legionari, dintre care un şef, să fie înarmate şi să fim pregătiţi,pentru că probabil pînă la 15 sau 2o septembrie va izbucni un război între anglo-americani şi Uniunea Sovietică" [1]. Pentru o asemenea eventualitate,banditul Uţă Ion, fost prefect antonescian, a întocmit un " Plan de operaţie", în care se prevedea ca principala sarcină dezlănţuirea unui război civil "pentru a atrage atenţia politică în exterior" [2]. In timpul cît am stat în bandă -recunoaşte un terorist - Uţă ne spunea că la primăvară vor veni anglo-americanii care ne vor înarma..." [3].

Colonelul deblocat Arsenescu avea fixat şi obiectivul pe care urma să-l atace în ceasul izbucnirii războiului - el avînd misiunea de a bloca şoseaua Cîmpulung-Muscel-Braşov. Instruindu-şi teroriştii el amintea mereu să fie gata de luptă "căci vin americanii" [4]. Purnichescu Gheorghe, fost proprietar al unor filaturi, a 16oo ha. pămînt şi a mai multor imobile, a luat drumul pădurii sperînd "într-un conflict între U.R.S.S. şi ţările capitaliste",propunîndu-şi să menţină "o stare de spirit antisovietică în rîndul fabricanţilor, moşierilor şi chiaburilor..." [5].

Aceleaşi speranţe le nutreau şi membrii bandei conduse de către legionarul Apostol Dumitru, care şi-au fixat adăpostul de aşa natură,încît să poată acţiona rapid pe şosea în cazul izbucnirii războiului. [6] Banditul Suşman Gheorghe recunoştea şi el la interogatoriul din 22 iulie 1957: "Noi le spuneam (populaţiei-n.n.)...că în curînd va începe un nou război mondial, în urma căruia comunismul va fi distrus, cu ajutorul puterilor capitaliste din apus şi cînd se va instaura din nou vechea orînduire socială" [7].

Aproape toate bandele mizau în acţiunile lor pe dezlănţuirea unui război antisocialist. Oricît de înfierbîntate de ură ar fi fost minţile lor, îşi dădeau seama că nu au nici un fel de sprijin intern, că poporul nu este de partea lor. In concluzie, singura lor şansă era o intervenţie străină care să le dea înapoi moşiile şi fabricile, să-i re-

1) Idem, 1459, 23 iunie 1949
2) Ibidem, 1458, 22 iunie 1949
3) Idem,
4) Arhiva C.S.S., fond anchetă, dosar nr.27463,vol.4,pag.34
5) Idem, vol.1, pag.318
6) Arhiva C.S.S.,fond anchetă,dos.nr.23o71,vol.4,pag.3
7) Arhiva C.S.S.,dosar f.n., pag.61

pună în posturile mănoase ce le-au deținut. Că războiul aducea cu sine jale și moarte,distrugeri imense,orfani și schilodiți, puțin îi interesa. Nu cunoșteau decît propriile lor interese meschine, înguste,egocentrice.Luîndu-și dorința drept realitate, banditii afirmau și propagau în rîndul susținătorilor că războiul va izbucni "în vara aceasta", apoi "toamna", apoi "primăvara", din nou "vara" și tot așa. Din fericire pentru poporul român forțele progresiste,partizanii păcii și puterea sistemului socialist, au temperat capetele aprinse ale strategilor războinici din apus, avertizînd că niciodată forța armelor nu va putea să reîntoarcă trecutul pe pămîntul românesc.Poporul și organele de stat au lichidat pe acești propagatori ai războiului, pe cei ce așteptau momentul să semene din nou moarte și distrugere.

Pentru moment însă reținem faptul că banditii nu numai că propagau războiul, dar se și pregăteau pentru el. Evident, înainte de toate banditii s-au preocupat de procurarea armamentului, la unele bande întîlnind adevărate depozite de muniții. Pentru noi, ca ofițeri de securitate,considerăm că această problemă este interesantă, motiv pentru care vom insista mai mult asupra ei. Nu trebuie să uităm că bandele amintite și-au început activitatea la scurt timp după terminarea războiului, cînd se putea procura cu destulă ușurință armamentul, deoarece în urma acestuia se mai găseau încă arme și muniții neînregistrate. Cu toate acestea însă,din studiul materialelor, se constată că principala sursă de aprovizionare cu armament consta în persoanele dușmănoase care au ascuns diferite arme și le-au predat apoi bandelor din munți, sau de la diferiți indivizi ce aveau legături cu unii afaceriști din unitățile militare.

Iată de exemplu ce declara în anchetă banditul Sugman Gheorghe cu privire la proveniența unei părți din armamentul ce-l deținea banda : "Pistolul automat german,pistolul de buzunar "Browning", precum și grenada pe care mai tîrziu Sugman Leon mi-a dat-o mie, le avea de la echipa de legionari din Germania, ce au fost parașutați după 1944 în spatele frontului sovietic, cu scopul de a intreprinde acțiuni și de slăbire a forțelor care au acționat împotriva fascismului" [1]. Banda condusă de către Arsenescu, pe lîngă armamen-

1) Arhiva C.S.S., dosar f.n., pag.6o

tul ce şi l-au procurat componenţii săi- care erau în proporţie însemnată ofiţeri deblocaţi - a stabilit legătura cu Nicola Pavel, fost plutonier cu armătura la Regimentul de vînători Cîmpulung, care le-a vîndut o mare cantitate de armament [1]. Nu este deci de mirare că banda amintită dispunea de mult armament, numai dintr-un bordei de pe muntele Roşu găsindu-se 2 pistoale automate "Oriţa",2o grenade defensive, 4oo cartuşe şi 3 pistoale [2]. In iarna anului 1948 aceiaşi bandă a dat spre păstrare legăturii lor Nicolae Ciolan, 8 pistoale mitralieră şi 26 grenade,armament ce a fost descoperit de organele de securitate [3].

Preocuparea elementelor duşmănoase pentru achiziţionarea armamentului este ilustrată şi de rezultatul percheziţiei efectuate la domiciliul fostului lt.col.aviator Stefănescu Gh., unde s-au găsit 5 arme mitraliere,un pistol automat, 5 pistoale, 2 arme de vînătoare, stilete, baionete, hărţi militare, 8oo cartuşe, benzină şi alimente, [4] avînd de gînd să se slujească de ele la momentul oportun [4].

Spiru Blănaru declara în instanţă: "Armamentul ce se afla asupra acestui grup a fost următorul: 2 mitraliere germane, una provenită de la paraşutiştii legionari veniţi din Germania în anul 1944-1945, iar a doua de la Grozăvescu Dragu care o dăduse spre folosinţă şi celorlalţi. Toţi erau înarmaţi cu puşti Z.B., pistoale mitralieră,pistoale de buzunar şi circa lo grenade" [5].

Legionarul Lupeş Ioan împreună cu Măzăreanu Petre, pentru a-şi procura armament şi alte materiale necesare,atacă posturile de miliţie din localităţile Lucăceşti şi Bîrsăneşti-Bacău, omorînd 4 subofiţeri de miliţie şi jefuind armament, muniţie şi alte bunuri, se retrag în munţi.[6] O altă parte a banditilor şi-au procurat armament prin atacarea şi jefuirea ocoalelor silvice, a pădurarilor şi paznicilor de la diferite obiective situate în interiorul pădurilor (exploatări forestiere) sau în apropierea acestora.

1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.27463, vol.1, pag.2o
2) Idem, vol.4, pag. 17
3) Ibidem, pag. 34
4) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.116o, vol.1, pag.21
5) Scînteia, 1458, 22 iunie 1949
6) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.23o72,
[illegible]

-/-

16.

Fără îndoială că pregătirea pentru acţiuni teroriste şi pentru război, nu s-a limitat numai la procurarea armamentului. In aproape toate bandele şi cu osebire în cele în care elementul predominant sau de conducere îl formau legionarii, se ducea o intensă activitate de îndoctrinare , ţinînd legătura cu comandamentul legionar pe ţară,care avea misiunea de a coordona întreaga activitate teroristă. Astfel, la sfîrşitul lunii februarie 1949, legionarii trimit în munţi pe Pele Gheorghe pentru a lua contact cu toate bandele existente şi a le dirija din Bucureşti.In concepţia lor, grupurile înarmate din munţi aveau menirea de a adăposti elementele legionare urmărite de organele de stat, aşa cum a procedat Jijie Ioan cu un grup condus de studentul legionar Măzăreanu Mircea, care a fost arestat pe peronul Gării de Nord din Bucureşti în momentul în care se pregăteau să plece în munţi la bandele legionare din Argeş şi Vîlcea [1].

Nu de puţine ori bandele teroriste şi-au creat organizaţii subversive de sprijin. Gavrilă Ion, a pus bazele încă din anul 1948 unei asemenea organizaţii, pe care a intitulat-o "Vulturul", ce număra 3, membrii. Organizaţia a scos o revistă "Buna Vestire", se ocupa de procurarea armamentului, muniţiunilor, alimentelor şi banilor necesari bandei din munţi. Sub directa conducere a lui Gavrilă Ion, se ţineau şedinţe comune de instruire teroristă, atît cu membrii bandei,cît şi cu cei ai organizaţiei subversive [2].

Sînt interesante de urmărit pregătirile făcute de către Arsenescu pentru război. Acesta îşi aduna zilnic în bordei confraţii întru crimă, unde îi prelucra cu privire la sarcinile ce le aveau pentru blocarea şoselei în caz de război, a instalat un post de pază la loo metri în faţa adăpostului. Prin Nicu Constantinescu, fostul şef de cabinet a ministrului Alexandrini, el ţinea legătura cu elementele duşmănoase din Bucureşti pentru a primi instrucţiuni.El şi-a botezat banda cu numele de "Garda apărării naţionale", a dat nume conspirative fiecărui bandit şi dintr-o dată i-a avansat ofiţeri. In felul acesta Arsenescu a devenit "Muţa",Ion Purnichescu "Tarzan", Gh.Purnichescu "Jderu", Ion Greculescu

1) Arhiva CSS, Raport prezentat de către M.S.S.,Dir.III-a, la 16 februarie 1953 lui Gh.Gheorghiu-Dej,pag.18-19
2) Idem, pag. 22.

-/-

"Michi". Arătîndu-şi "înalta consideraţie" pentru banditii săi, Arsenescu i-a "uns" dintr-o dată mari comandanţi. Fraţii Purnichescu, mari moşieri, au devenit unul colonel şi altul maior, stareţul mînăstirii "Cetăţuia" -Pimen Bărbieru- s-a trezit colonel, Hakenzelner Gh., ţăran legionar, Traian Marinescu, terorist încă din anul 1946 şi Longin Predoiu, au primit doar gradul de căpitan. Dintr-o dată banda lui Arsenescu s-a trezit formată numai din "ofiţeri"[1].

Legionarul Lupşa Victor, comandantul bandei cunoscută şi sub numele de Vlad Ţepeş, a dat instrucţiuni atît celor din bandă, cît şi susţinătorilor acesteia, cu privire la modul în care trebuia să acţioneze, ajungîndu-se chiar la încercarea de a trece la acţiune [*], dar... n-au venit americanii [2].

In tendinţa lor de a se considera ca "o forţă naţională", capabilă de luptă împotriva comunismului, precum şi pentru a înfricoşa populaţia din zonele apropiate, banditii căutau să creeze în rîndul populaţiei impresia că sînt într-un număr foarte mare, că au armament puternic şi că sînt capabili să desfăşoare acţiuni de mare anvergură. Este edificator în acest sens modul în care procedau membrii bandei Arsenescu. Ascunşi prin coclauri, după copaci şi smîrcuri, aşteptau la pîndă trecătorii, îi somau să stea, iar apoi în discuţiile cu ei le spuneau că sînt mulţi la număr, că sînt "partizani ai libertăţii" şi că tot armamentul şi muniţia lor este de provenienţă americană [3]. Pentru a fi crezuţi, de cele mai multe ori, recurgeau la ameninţări. Intr-o zi Arsenescu şi alţi doi banditi, aflîndu-se în pădure s-au întîlnit cu 4 femei venite să culeagă răşină şi zmeură. Pentru a le intimida Arsenescu a dat dispoziţii celor ce-l însoţeau "să le taie limbile şi degetele ca să nu mai poată vorbi sau scrie, ca nu cumva să înştiinţeze organele de stat despre prezenţa lor". Le-a "iertat" numai după ce acestea s-au angajat să nu-i divulge organelor de stat, iar populaţiei să spună că partizanii sînt în număr mare şi bine înarmaţi[4].

1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr. 27463, vol.4, pag.16,34.
2) Idem, dos.nr. 22042, vol.1, pag.73
3) Idem, dos.nr. 27463, vol.4, pag. 263
*) Pentru planul de acţiune a bandei "Vlad Ţepeş II." vezi lucrarea deja amintită a Lt.col.M.Fătu, pag. 223-224
4) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.27463, vol.4, pag.415

De o manieră asemănătoare s-au comportat şi ciracii lui Apostol. In noaptea de 23/24 aprilie (sărbătoarea paştelui) s-au deplasat cu toţii în comuna Cărpiniş, satul Mărăşti, unde o legătură de a lor le-a pregătit o masă. Sub ameninţarea armelor, la această petrecere au fost adunaţi mai mulţi ţărani, s-au cîntat imnuri legionare, iar în discursurile studentului Ionescu Nicolae, preotului Marinescu şi a lui Apostol însuşi, se exagera fără ruşine forţa şi puterea lor. Ţăranii din sat au fost ameninţaţi cu armele să nu divulge nimic despre prezenţa lor acolo [1].

Aproape identic au procedat în anul 1948 şi banditii lui Uţă şi Blănaru, care au trecut prin comuna Teregova în coloană de marş şi intonînd cîntece legionare pentru a da impresia că reprezintă "o forţă de temut".

La interogatoriul din 12 august 1957, banditul Suşman Leon declara la rîndul său: "... prin faptul că am purtat arme, am urmărit să-i intimidăm pe cetăţeni şi să-i facem să creadă că noi reprezentăm forţe puternice care acţionează împotriva regimului democrat popular şi în cazul izbucnirii unui război, să organizăm în munţi grupuri mai mari, care să lupte împotriva statului democrat popular" [2].

Născute din ură şi minciună, bandele teroriste au continuat întreaga lor activitate pe aceleaşi coordonate. Pozînd în "luptători" şi "eroi", ei erau de fapt nişte jalnice scursori sociale, apostolii urii, dezastrului şi teroarei.

OBIECTIVUL PRINCIPAL - TEROAREA.

Lucrarea noastră nu are menirea de a face un istoric complet al tuturor acţiunilor banditeşti. Selectăm doar acele aspecte care să sublinieze însăşi subiectul lucrării : faptul că ele erau rezultatul urii claselor exploatatoare faţă de regimul democrat, că urmăreau să lovească în însăşi bazele socialismului, reprezentînd o expresie a luptei de clasă, a înfruntării dintre noul progresist şi vechiul retrograd în toate domeniile vieţii din România.

Aceste postulate sînt subliniate, după părerea noastră cu o deosebită putere de acţiunile teroriste intreprinse

1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr. 23o71, vol.4, pag.4
2) Arhiva CSS, dosar f.n., pag.61.

de bandiţi asupra locuitorilor satelor din apropierea zonelor unde acţionau. Subliniem cu această ocazie o constatare ce se impune: banditismul şi-a îndreptat în primul rînd atenţia asupra satului,cel puţin din trei motive:

a)- luptînd împotriva regimului socialist,ei au vizat împiedicarea transformării socialiste a agriculturii;

b)- forţele de care dispunea nu-i permiteau întinse zone de activitate,neavînd nici un fel de posibilităţi de a acţiona asupra populaţiei urbane. In această situaţie veninul lor se răspîndea în zonele apropiate pădurilor unde-şi aveau cuibul;

c)- populaţia satului, cu diversitatea sa de pături şi poziţii economice (proletariat agricol,ţărani săraci,mijlocaşi,chiaburi, foşti lachei ai moşierilor etc.),oferea un cîmp mai propice de acţiune în comparaţie cu oraşul unde trebuia înfruntată forţa clasei muncitoare.

Evident că au mai intervenit şi alţi factori de mediu şi posibilităţi de acţiune asupra cărora nu mai insistăm.

Este de la sine înţeles că, în acţiunile lor criminale, bandiţii vizau în primul rînd acele persoane care se situau în lumea satului în fruntea luptei pentru transformarea socialistă a agriculturii. Au căzut sub gloanţele bandiţilor fii credincioşi ai partidului, cărora ţărănimea noastră, întregul popor le va păstra o pioasă amintire, oferind exemple de curaj şi demnitate comunistă.

Vom amintit cîteva din crimele bandiţilor, care vor sublinia cruzimea lor de neimaginat pentru o minte neatrofiată.

Traian Marinescu, 27 ani, fiu de chiabur şi fost membru al P.N.T., fugar încă de la alegerile din 1946,component al bandei Arsenescu (iată cartea sa de vizită !), la începutul lunei martie 1949 aruncă o grenadă pe geamul unei locuinţe unde ţineau comuniştii şedinţa, rănind pe mai mulţi participanţi, dintre care unul a decedat. Peste puţine zile, la 19 martie, acelaşi criminal a intrat în cooperativa din comuna Izvoarele-Dîmboviţa,ameninţînd cu moartea pe cei ce se găseau acolo. La riposta sătenilor, a rănit grav pe agitatorul comunist din comună,încercînd să fugă, în direcţia pădurii din apropiere.A fost însă prins

./.

20.

şi a primit răsplata ce o merita [1].

Cu o cruzime de neînchipuit a torturat banditul Blidaru Vasile pe locuitorii Cuc Vasile şi Maria, întrucît primul, prin activitatea sa de preşedinte al Sfatului Popular din comuna Păiţa, se situa în fruntea acţiunilor de transformare socialistă a satului. Maltratările la care a fost supus l-au răpus pe acest brav comunist.

Nu mai puţin bestială a fost activitatea bandei condusă de Spiru Blănaru. Cu o zguduitoare indignare ţara întreagă a aflat despre asasinarea comuniştilor Novac Cornel, ceferist din Teregova şi Lazăr Cernescu, fruntaş al organizaţiei de partid din comuna Rusca [2]. Aceiaşi bandă a ucis în chinuri şi pe comuniştii Cherciu Mihai şi Munteanu Gheorghe, rămaşi credincioşi partidului pînă la ultima suflare, cu toate că au fost groaznic schingiuiţi. "Mariţescu Romulus s-a dus cu Moarter şi cu Urdăreanu şi i-a adus, (pe cei doi amintiţi mai sus-n.n.) bătîndu-i pînă la sînge, cu un ciomag. I-am văzut legaţi, bătuţi pînă la sînge...I-a dus într-o vale. Acolo Mariţescu a scos pistolul din buzunar şi a tras în fiecare

---

1)Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr. 27463, vol.4,pag.10

2)Considerăm potrivit să reproducem o parte a declaraţiilor martorei Iconia Cernescu, mama lui Lazăr, despre modul în care a fost asasinat fiul ei: "...L-au înjurat şi l-au întrebat unde sînt pistoalele cu care îi urmăreşte pe dînşii. L-au căutat prin buzunare, i-au găsit actele pe care le-au furat. Erau acte de partid, livretul militar. Apoi l-au luat cu ei. ...După cinci luni am aflat că a fost împuşcat de bandiţi... L-am văzut, era fără nas, fără urechi, fără mînă, cu limba scoasă... Am fost bucuroşi (toţi locuitorii că banditii au fost prinşi- n.n.) şi doresc să li se plătească după faptă (Scînteia, 1460, 24.VI.1949). Nu este lipsit de importanţă să reproducem în continuare o telegramă a muncitorilor de la C.A.M.-Timişoara, în care se spunea :"Bandiţii au uneltit împotriva vieţii noastre, au ucis muncitori şi ţărani muncitori, au vrut să ne împiedice să construim.
In ţara nouă pe care o făurim nu e loc pentru asemenea bestii". Scînteia,1463, 28 iunie 1949.
In acelaşi ziar în editorial se sublinia : "Ce dovadă mai emoţionantă a strînsei solidarităţi ce uneşte marea familie a celor ce muncesc, decît pilda grăitoare a muncitorilor de la G.A.S., din comuna Măureni-Timiş, care şi-au luat angajamentul să crească şi să educe pe cel mai mic dintre cei cinci copii ai văduvei muncitorului ceferist Novac Cornel, ucis mişeleşte de bandiţi ! Cît de imensă este prăpastia dintre această iniţiativă inimoasă, caldă, de frăţie muncitorească - şi ticăloşiile criminale ale bandiţilor, îmbibate de ură ostrăvită pe care clasele exploatatoare o poartă poporului muncitor".

-/-

cîte două gloanţe", declara un bandit la proces [1].

La sfîrşitul anului 1948 banda condusă de către Suşman Teodor atacă casa locuitorului Neag Teodor din comuna Răchiţele, trăgînd asupra acestuia mai multe focuri de armă, întrucît, "era, secretarul organizaţiei de partid" [2].

Banditii nu se limitau însă la atacuri doar asupra membrilor de partid. Intreaga populaţie din apropiere era jefuită, terorizată, furată. Atacuri banditeşti, de cea mai joasă speţă sînt întîlnite la toate bandele. Vom aminti mai jos doar cîteva exemple, care nu sînt altceva decît hoţii de drumul mare.

La 2 octombrie 195o banda Suşman Leon atacă un funcţionar al I.P.I.L. (Intreprindere de prelucrare şi industrializarea lemnului), şi-l jefuiesc de o însemnată sumă de bani; la 5 octombrie atacă pe directorul aceleaşi intreprinderi şi încă 4 salariaţi pe care îi dezbracă şi le fură suma de 22.ooo lei. Peste alte 5 zile, jefuiesc cooperativa din satul Ghiurcuţa de Sus-Huedin, furînd mărfuri şi 2oo.ooo lei. La 8 mai 1951 atacă pe casierul I.P.I.L. ce aducea salariile muncitorilor şi-i ia cei 1.5oo.ooo lei şi îmbrăcămintea. Urmează la rînd alte şi alte atacuri asupra exploatărilor forestiere, fabricii de mobilă, asupra comisarului militar al raionului etc., furînd însemnate sume de bani [3]. In felul acesta şi-au dezvăluit adevăratul profil moral : elemente descompuse, hoţi şi asasini, care nu aveau şi nici nu trebuia să aibă loc, în noua noastră societate.

In cursul lunii iulie 1949 banditii lui Arsenescu au atacat stînele de pe muntele Drăghia, de unde au luat brînză şi mălaiul ce-l aveau ciobanii, iar la 11 august au atacat centrul de alimente al sectorului I.P.I.L.Domneşti, furînd 7o kg. mălai şi toată îmbrăcămintea de iarnă ce se găsea acolo. Menţionăm că jaful s-a efectuat ţinînd sub ameninţarea armelor o ... fetiţă de 13 ani ce se afla singură în cabană [4].

Cuvinte tot atît de "lăudabile" se pot rosti şi despre banda lui Apostol. Pentru a intimida un ţăran din satul Surpaţi, ce cunoştea despre existenţa lor, au organizat o adevărată "expediţie". Cinci banditi în miez de noapte au

1) Scînteia, 146o, 22 iunie 1949
2) Arhiva CSS, dosar f.n., pag.248
3) Idem, pag. 25o-251
4) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.27463, vol.4, pag.263

bătut la ușa săteanului, dîndu-se drept ofițeri de securitate. L-au smuls cu forța din casă și l-au dus la marginea satului, unde l-au amenințat că îl ucid dacă îi denunță. Părîndu-li-se că au fost prea blînzi, peste o săptămînă repetă atacul, de data aceasta procedînd mai drastic. I-au împușcat omului porcul și cîinele, i-au maltratat soția, i-au dat foc casei și apoi i-au luat ostatec un fiu [1].

Atacurile banditești au fost multiple și ele aveau ca scop atît terorizarea populației, cît și furtul de alimente și acte. Am relatat anterior despre furturile ordinare de mălai. Iată și modul în care procedau pentru procurarea de acte pe care le falsificau, încercînd astfel să îngreuneze munca de prindere a lor.

In noaptea de 21 noiembrie 1952, un locuitor al satului Curpen-Tîrgu Jiu este trezit sub amenințarea armei și silit să predea agresorului buletinul său de identitate. Atacul se repetă în aceiași noapte la alt țăran. Cu cîteva zile înainte trei săteni ce mergeau spre piața orașului Vulcan sînt jefuiți de buletine. Un alt locuitor este jefuit la 1o noiembrie de o adeverință, singurul act ce-l avea asupra sa. Toate aceste acțiuni era opera banditilor Băboi Vasile (fugar, fost condamnat de drept comun, printre altele) și preotul Barden Lăzărică [2].

De cele mai multe ori banditii procedau cu o rară perversitate. Un astfel de exemplu este oferit de modul în care au procedat Serban și Voican atunci cînd au aflat că o vecină a celui ce i-a găzduit cunoaște de existența lor. Intr-o seară, banditul Serban a așteptat femeia pe stradă și i-a proptit pistolul în cap: "Ia vezi, țațo, e cald pistolul" - i-a zis banditul, îmbolnăvind săteanca de frică. Peste două zile s-au mutat în locuința ei, pentru a fi mai siguri că nu-i va denunța. La plecare i-au spus femeii că în cazul în care îi denunță va avea și ea de suferit, întrucît i-a găzduit [3].

Exemplele sînt multiple, iar înșiruirea lor nu și-ar avea rostul. Cele de pînă acum au scos - considerăm noi - cu destulă forță de convingere, că bandele și-au exercitat acțiunea lor teroristă cu precădere asupra comuniștilor, dar

1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.23o71, vol.4, pag.4
2) Arhiva CSS, dosar f.n., pag. 41-42
3) Idem, pag.7.

şi asupra locuitorilor satelor din apropierea lor.Izolaţi şi rupţi de popor, departe de interesele fundamentale ale ţărănimii, au crezut că prin jafuri şi teroare vor putea să-şi exercite influenţa. S-au înşelat profund,aşa cum s-au înşelat toate grupurile ce au pornit împotriva poporului.

LUPII SE SFIŞIE INTRE EI.

Profilul moral şi etic al celor ce făceau parte din bande, este reliefat nu numai de modul în care îşi exercitau aceştia teroarea asupra populaţiei, ci şi de relaţiile dintre ei înşişi, de modul în care se comportau unii faţă de alţii. In această direcţie considerăm că este semnificativă continua fluctuaţie de oameni în bande, numărul lor variind îndeosebi în funcţie de certurile şi intrigile intestine.

Dincolo de ura împotriva regimului şi a comuniştilor, între conducătorii bandelor au avut loc permanente frecuşuri, neînţelegeri, care au exclus orice posibilitate de cooperare sau fuziune. Motivul real al acestei situaţii trebuie căutat în dorinţa fiecăruia dintre ei de a fi un "prinţişor" local, nesupus nimănui şi care nu ascultă de nimeni. Este interesant să menţionăm iniţiativa legionarului Apostol Dumitru ce acţiona cu banda lui în judeţul Argeş.Cunoscînd că în aceiaşi zonă activa şi banda colonelului Arsenescu, a încercat o unificare cu aceasta în noiembrie 1948, bineînţeles şefia urmînd să-i revină lui. Modul în care a fost primit şi mai ales dispreţul manifestat de către "ofiţerii" bandei lui Arsenescu, precum şi împotrivirea acestuia de a sluji sub comanda "avocăţelului", l-au făcut să se retragă fără nici un rezultat[1].

De multe ori, bandiţii mai recalcitranţi se retrăgeau din banda iniţială, constituind ei înşişi o nouă grupare, aşa cum au procedat de pildă fraţii Arnouţoiu, iniţial sub ascultarea lui Arsenescu, cunoscuţi ca terorişti feroci şi fără cele mai elementare trăsături umane. In cadrul aceleaşi bande s-a format o altă dizidenţă din Traian şi Iosif Cotenescu, Ion şi Sever Vasilescu,care numai în cazuri de pericol deosebit luau legătura cu banda mamă [2].

Asemenea acţiuni sînt însă lucruri mărunte în comparaţie cu răfuelile dintre bandiţi, atunci cînd unul îl sus-

1) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.23o71, vol.5, pag.8
2) Arhiva CSS, fond anchetă, dos.nr.27463, vol.1, pag.311

pecta pe altul, sau simţea că aspiră la postul său de şef. Fără nici o judecată, fără posibilitatea de apărare, pe simple impresii şi resentimente se ucideau mai rău ca fiarele. In 29 iunie 1948, Arsenescu şi industriaşul Ion Purnichescu au împuşcat pe Diaconescu Petre, membru al bandei, bănuindu-l, de altfel fără motiv, că ar fi "trădător". Trimis înainte, banditul este împuşcat pe la spate şi îngropat în munte[1].

O răfuială de acest gen se întîlneşte şi în cadrul bandei Spiru Blănaru. Puşchiţă Petre şi Badercă Iancu, la ordinul fostului prefect antonescian Uţă, au împuşcat la 3 februarie 1949 doi studenţi din Timişoara ce veniseră să se înroleze în bandă [2].

Nu este cazul să mai insistăm. Rezultă cu multă claritate că în rîndul banditilor nu a existat niciodată o unitate, că ei nu constituiau o entitate organică capabilă de luptă şi sacrificiu. Elemente de cele mai diverse orientări, poziţii sociale, cultură şi grad de cunoaştere, ei s-au asemănat doar prin două lucruri: ura împotriva regimului şi dorinţa de a ucide. Iar atunci cînd nu aveau pe cine ucide, se omorau între ei.

x

x x

Apariţia şi activitatea bandelor de terorişti a fost un fenomen al luptei de clasă, care a apărut la un moent dat în condiţii social-economice şi politice specifice şi a dispărut odată cu victoria deplină şi definitivă a socialismului în România şi dispariţia tuturor claselor şi păturilor exploatatoare. Bandele s-au născut din ura şi neputinţa forţelor reacţiunii de a stăpîni cursul evenimentelor şi a avîntului revoluţionar. Prin crimă şi teroare, banditii sperau -zadarnic- că îşi vor putea menţine puterea şi poziţia socială avută, că vor putea răsturna regimul nostru. Toate speranţele lor s-au năruit ca un castel din cărţi de joc. Căci ele erau lipsite de orice bază reală. Lipsea banditilor acea forţă de neînvins-poporul-împotriva cărora ei luptau. Iar poporul le-a dat o lecţie pe cît de aspră, pe atît de binemeritată.

x

x x

1) Idem, vol.4, pag.334
2) Scînteia, 146o, 24 iunie 1949.

Zdrobirea banditismului este rezultatul luptei maselor populare din România care şi-au demonstrat voinţa de a construi o viaţă nouă, de a păşi ferm pe calea socialismului. Politica înţeleaptă a partidului comunist a adus în jurul său toate forţele interesate în calea progresului şi a civilizaţiei, masele populare văzînd în politica P.C.R. propria sa politică. Din zilele lui august 1944 şi pînă astăzi, au fost înfrînte orice încercări ale duşmanilor din ţară sau de peste hotare de a opri drumul nostru.

In ansamblul luptei întregului popor se înscrie şi activitatea organelor de securitate, care şi-a adus contribuţia la apărarea cuceririlor revoluţionare ale oamenilor muncii. "In lupta complexă care a trebuit dusă în procesul revoluţiei şi construcţiei socialiste cu forţele reacţiunii interne şi externe- sublinia tov. Nicolae Ceauşescu- un rol important a revenit organelor de securitate...Ca instrument al puterii oamenilor muncii, al partidului şi statului, chemat să apere cuceririle revoluţionare ale celor ce muncesc, împotriva uneltirilor şi acţiunilor duşmanilor construcţiei socialiste - securitatea şi-a îndeplinit în bune condiţiuni menirea sa. Activitatea organelor de securitate este o parte integrantă a activităţii generale a statului socialist, rezultatele muncii lor oglindindu-se în succesul de ansamblu al ţării noastre" [1].

Prinderea şi distrugerea bandelor înarmate au necesitat acţiuni neobosite din partea aparatului nostru. Animaţi de dragoste de ţară, adînc legaţi de poporul al căror fii sînt, ofiţerii şi subofiţerii de securitate nu au şovăit să-şi dea chiar viaţa pentru înfrîngerea duşmanului. Vor rămîne permanent în mintea şi inima noastră memoria acelora care au căzut răpuşi de mîna duşmanului.

Viaţa merge înainte. Toţi acei care au crezut că indiferent prin ce mijloc pot să zdruncine orînduirea noastră şi-au primit pedeapsa. Nu puţini dintre ei -şi acest lucru este pe deplin valabil şi pentru foştii membrii şi susţinători ai bandelor înarmate - în faţa evidenţei vieţii, au renunţat la concepţiile lor, s-au integrat corect şi cinstit

1) N.Ceauşescu - România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste, vol.2, Ed.Politică, Bucureşti, 1968, pag.398.

26.

în viaţa nouă a acestui harnic şi talentat popor.

Practica muncii de securitate demonstrează însă că mai există elemente -e drept puţine la număr- care nu au renunţat la activitatea antistatală şi încearcă să propage veninul urii lor. Considerăm că sînt deosebit de periculoase acele persoane ce se menţin pe poziţii ostile şi în prezent, care au făcut parte din bandele teroriste. Aceste elemente care au luptat cu arma în mînă împotriva statului nostru,într-o situaţie critică pot să pună din nou mîna pe arma,sau să iniţieze acţiuni duşmănoase. Aprecierile de mai sus sînt rezultatul unor situaţii concrete şi nu o concluzie lipsită de fundamentaţie reală.

Iată de exemplu activitatea lui "Virea Gheorghe" din Timişoara, fost membru al unei bande descoperite în 1949. După ieşirea din detenţie,elementul menţionat a reluat legătura cu cei ce au făcut parte din aceeaşi grupare,afirmînd recent faţă de persoanele apropiate lui că "situaţia internaţională actuală fiind încordată este necesară menţinerea legăturii între oamenii de nădejde (evident, în ideea lui-oameni de nădejde). Coroborînd aceste legături cu comentariile de natură duşmănoasă ce le colportează, este clar că ne aflăm în faţa unui individ care nu ar şovăi să treacă la acţiune în eventualitatea unei situaţii propice lui. Nu este întîmplător faptul că unii foşti politicieni,cunoscuţi şi în prezent cu atitudini reacţionare, văd în el, "un bun român", care"este o speranţă pentru viitor", aşa după cum s-a exprimat un legionar.

Intr-o altă situaţie, doi foşti membrii în banda Duma din Banat, se menţin pe poziţii legionare, vizitează şi întreţin relaţii apropiate cu alţi foşti condamnaţi, abordînd de pe poziţii ostile principalele aspecte ale politicii partidului şi statului nostru.Mai mult decît atît, unul dintre ei este suspectat că mai deţine încă armament,pînă în prezent neputîndu-se însă stabili cu precizie.

Un alt individ, "Soare Gheorghe",fost şef de cuib legionar şi primar în timpul dictaturii antonesciano-legionare a făcut parte din banda lui Arsenescu, motiv pentru care în anul 1949 a fost condamnat la 6 ani închisoare. In ultimii ani sus-numitul a declarat de mai multe ori că "regimul va fi schimbat prin intervenţia statelor capitaliste", că "Horia Sima îşi pregăteşte oamenii pentru a veni în ţară",

-/-

iar el "simpatizează cu legionarii atîta timp cît va trăi". Manifestările sale dușmănoase sînt multiple, toate avînd ca obiectiv schimbarea orînduirii noastre socialiste.Dată fiind periculozitatea activității acestui individ, organele de securitate au documentat toate acțiunile sale,tribunalul hotărîndu-i pedeapsa binemeritată.

Deosebit de pregnant subliniază atitudinea dușmănoasă a unor foști bandiți, modul în care se comportă și comentariile ce le face "Sprînceană Ilie", fost favorizator și informator al bandei Voican.Nu cu mult timp în urmă acesta se exprima în fața unor consăteni că "lucrurile se vor schimba.Nu va rămîne nimic așa". In plus, individul și-a exprimat intenția ca în cazul unor schimbări interne să spînzure pe toți cei care lucrează în cooperativa agricolă de producție. "Eu cu mîna mea îi spînzur cînd vine momentul" - a spus el. Conjugîndu-se aceste intenții cu unele încercări de distrugerea recoltei de pe unele suprafețe C.A.P.,ce i-au aparținut înainte lui, se observă clar că ne aflăm în fața unui individ fanatic,dușman înrăit al socialismului, capabil să acționeze din nou.

Semnificative sînt și acțiunile altor foști bandiți."Moisescu Ion", fost legătură a bandei Arsenescu propagă în jurul său ideea că "în luna februarie 197o se va schimba regimul", motiv pentru care menține legături cu foștii comandanți, susținînd în fața acestora că "totul va fi îndreptat împotriva comunismului". "Vasile Motroc",fost component al bandei Voican își exprimă și el intențiile: "în caz de război mai mult de 7o% din populație va fi contra P.C.R.Țăranul nu mai luptă..." In spiritul acestei idei el își exprimă deplina convingere că "tot capitalismul va învinge și lumea va scăpa de comunism".

Exemple de acest gen mai există, dar nu este intenția noastră să facem o înșiruire a lor. Prin cele prezentate am dorit să punctăm poziția prezentă a unor foști bandiți pentru a semnala faptul că mai sînt dintre cei care în anumite situații ar putea provoca dezordini, neînțelegeri, sau chiar să pună din nou mîna pe arme. Ca ofițeri de securitate, apărători ai statului nostru socialist,activitatea acestora trebuie să ne fie bine cunoscută pentru a o putea

28.

curma rapid.

In timpul documentării noastre am constatat şi un alt aspect care merită să fie reţinut. După eliberarea din detenţie, majoritatea fostilor bandiţi, sau favorizatori, s-au întors în satele de unde au fost arestaţi şi unde îşi aveau domiciliul. Implicit, ei s-au reîntîlnit, îşi cunosc unul altuia activitatea şi la nevoie pot lua rapid legătura. Considerăm necesar ca aprecierea poziţiei prezente a acestora să se facă cu mult discernămînt, selectarea lor în baza de lucru să constituie un prilej de analiză multilaterală a tuturor materialelor ce se deţin despre cel în cauză.

Este necesar de asemenea, ca activitatea antistatală a acelor ce încearcă să reîntoarcă rînduielile trecutului, să fie curmată rapid, pentru a demonstra tuturor că nimeni, niciodată nu va putea lovi în statul nostru socialist, fără a primi riposta ce i se cuvine.

oooooOOOooooo

A N E X E

ANEXA Nr. I.

DECLARATII DESPRE BANDA APOSTOL

"Grupul de legionari condus de APOSTOL DTRU. era organizat astfel :

APOSTOL DTRU., şeful grupului - el deţinea legăturile cu elementele din satele vecine care alimentau grupul; era înarmat cu pistol mitralieră Daymler şi 4-5 încărcătoare pline cu cartuşe - el organizase grupul în sistem militar - el îşi spunea aşa cum îi ziceau şi ceilalţi colonelul.

Avea un fel de aghiotant de care nu se despărţea niciodată cînd pleca, pe numitul DINCUTA ION, legionar dintr-un sat vecin, acesta era înarmat cu un pistol mitralieră şi un pistolet nu ştiu cîtă muniţie avea.

Ceilalţi erau deopotrivă subordonaţii lui APOSTOL DUMITRU, aceştia erau :

....

In total cu APOSTOL DUMITRU, am fost în grup 18 (optsprezece) toţi erau legionari în afară de moşierul PETRESCU, care nu făcuse parte din organizaţia legionară şi de fata care fusese femee de serviciu la APOSTOL DUMITRU.

Aprovizionarea cu alimente se făcea de către APOSTOL şi DINCUTA, iar la ordinul lui APOSTOL aproape în fiecare seară se duceau în sate sau la diferite puncte unde veneau legăturile lui APOSTOL cu alimente, cîte 3 sau 4 legio-

./.

nari care transportau alimentele la bordee.

Grupul poseda castroane de fier în care se lua masa, ce era preparată de GHELMECI și tot el împărțea hrana.

In fiecare zi se țineau ședințe legionare la care participau toți în afară de moșierul PETRESCU care făcea de gardă. Sedințele se țineau după ritualul obișnuit, fiecare legionar vorbea la una din ședințe despre un subiect cu caracter legionar. Grupul poseda și literatură legionară, îmi amintesc că aveau și cartea pentru legionari.

Seara făceam cu rîndul de gardă cîte 3 ore; atît seara cît și noaptea făcea de gardă un singur legionar, iar ziua se făcea și pe firul văii. Noaptea se făcea de gardă numai pe creasta dealului. Cel care făcea de gardă era înarmat și în cazul că observa că ar fi venit organele de stat trebuia să dea alarma trăgînd un foc de armă.

....

Apoi am fost la un cetățean care sta pe șoseaua principală a satului, am bătut la ușă și ne-a deschis un țăran care s-a speriat, în casă era lampa aprinsă și în pat mai dormea un țăran venit la el nu știu pentru ce, în celălalt pat se afla soția și soacra lui. Țăranul avea vreo 40 ani, slab, nu rețin cum arăta, am procedat cu el după același sistem ca la celălalt țăran de la care venisem. Intre altele țăranul ne-a spus că popa din sat e un hoț, despre bandă spunea că nu știe nimic, dar că auzise despre APOSTOL ca fiind un pungaș de avocat care a mîncat banii țăranilor. L-am scos și pe acest țăran sub pretextul că trebuie să ne arate unde locuiește un alt țăran pe care "vrem să-l arestăm".

Afară a vorbit cu APOSTOL DUMITRU, care i-a spus că el e APOSTOL și conduce pe cei din pădure, i-a cerut să spună familiei și cetățeanului care era la el că "am fost de la Siguranță", i s-a cerut să "tacă din gură" fiindcă altfel îi va da foc."

.-.-.-.-.-.-.

Arhiva C.S.S., F.A. dos.nr. 23071, vol. 1, pag.61-63.

SITUAȚIA BANDELOR existente la 25 Februarie 1951

ANEXA NR. II.

Prezentul dosar conține
442 (patru sute patruzeci și două) file